
Op stap naar diversiteit

2002 Jaarverslag

INHOUDSTAFEL

Inleiding .....

I. KLACHTENBEHANDELING INZAKE RACISME

1. Klachtenanalyse
2. Burgerlijke partijstellingenBelangrijke rechtspraak
3. Enkele voorbeelden van hoe het kàn, en hoe het best niet gebeurt
4. Verdere bespreking van het georganiseerd racisme

II. INTEGRATIEBELEID

1. Werkgelegenheid
2. Onderwijs
3. Huisvesting
4. Sport
5. Politie en diversiteit
6. Dubbele Strafmaat
7. Regularisatiecampagne

III. NIEUWE MIGRATIES

1. Asielbeleid
1. Het INAD-centrum
2. Gesloten centra
3. Niet-begeleide minderjarigen

IV. VORMINGSDIENST

1. De Nederlandstalige vormingsdienst
2. De Franstalige vormingsdienst

V. NIET-RACIALE DISCRIMINATIES

1. Wet ter bestrijding van discriminatie
2. Enkele beschouwingen bij de antidiscriminatiewet
3. Klachten
4. Redelijke aanpassingen

VI. STEUNPUNT ARMOEDEBESTRIJDING

VII. ZENDINGEN IN HET BUITENLAND

1. Opvolging van Wereldconferentie tegen racisme (Durban 2001)
2. Raad van Europa (ECRI)
3. Europees Waarnemingscentrum (EUMC)

VIII. PR + COMMUNICATIE

Besluit

Inleiding

2002, dat is het jaar “na 11 september”, het jaar van gewelddadige onlusten in de hele wereld, maar ook bij ons, met de moord op een Marokkaans koppel te Schaarbeek, op een jonge leerkracht te Antwerpen, de fysieke agressie tegen rabbijnen, de aanvallen tegen synagogen en moskees, leerkrachten die het moeilijk krijgen, verbale agressie vanwege kinderen en jongeren die het slachtoffer zijn van beschimpingen, maar ook van de blik van de mensen die veelzeggend is...

Zonder de zaken buitensporig te willen dramatiseren waren er in 2002 toch zware spanningen tussen gemeenschappen en werd er gevreesd voor gewelddadige confrontaties die voor een stuk meedeinden met de gebeurtenissen in het Nabije Oosten.

Het Centrum heeft op dit klimaat gereageerd door het organiseren van ontmoetingen en rondetafelgesprekken, onder meer tussen de joodse en de moslimgemeenschappen, door het opvoeren van de sensibilisatie, werksessies met de verantwoordelijken van de lokale radiozenders binnen de gemeenschappen, het openen van een internetsite ‘agenda respect’ die heel veel bezocht wordt, en een actieve deelname aan de werkzaamheden van het Observatorium voor racistische fenomenen te Wenen aangaande islamofobie en antisemitisme, enz.

Deze gebeurtenissen hebben het Centrum ertoe aangezet om zijn contacten te intensifiëren, zowel met de verenigingen als met de scholen, met de regionale integratiecentra, met gemeentelijke verantwoordelijken, we hebben deelgenomen aan campagnes zoals “Zeg neen tegen de haat”... dit alles om dicht bij de mensen op het terrein te staan, bij het dagelijks leven in de wijken, wat onontbeerlijk is wanneer de situatie vertroebelt.

2002 was ook een jaar waar veel werd nagedacht over het integratieconcept en de manieren om bevolkingsgroepen van vreemde herkomst in onze samenleving op te nemen, over de nood aan het organiseren van een goed onthaal en een goede integratie van nieuwkomers.

Er waren heel wat conferenties, debatten, studies, adviezen die soms afdoende waren over de multiculturele samenleving, over management van diversiteit, van het verschil, over de beperkingen die sommigen willen aanbrengen... Wanneer de zogenaamde onthaalgemeenschap bovenop de Grondwet en haar andere wetten gewag maakt van gezamenlijke waarden die haar bindt, moet men dit hertalen, verduidelijken, laat staan dat men moet leren leven met de geleidelijke wijziging ervan.

Zo worden de kwesties inzake scheiding van Kerk en Staat of de neutraliteit van de Staat terug ten berde gebracht. Er werd een debat aangegaan over de efficiëntie van het voeren van een quotabeleid om discriminatie bij tewerkstelling tegen te gaan, doch zonder eensluidend antwoord! De kwestie van het ‘samen-leven’ die de kern uitmaakt van deze denkoefening is verweven rond principes die nu eens de gemeenschapsvorming, en dan weer de sociale mix voorstaan.

Op initiatief van de Federale Regering start eind 2002 een actie die gericht is op het “beter samenleven” waarbij het Centrum specifieke opdrachten krijgt: het organiseren van een grote bijeenkomst voor verenigingen die in de sector actief zijn om hun analyses en hun noden te bundelen; het opstellen van een overzicht van alle specifieke overheidsinitiatieven terzake; het organiseren van rondetafelgesprekken in grote steden en gemeenten, die een hefboom moeten vormen tot een betere dialoog en een meer verfijnde analyse van de lokale situatie tussen overheid en private partners (gesprekken die in Antwerpen reeds zijn opgestart).

2002 betekent ook het ononderbroken voortzetten van de opvang van slachtoffers van racisme, het opvoeren van het aantal bemiddelingen als mogelijke oplossing, het voortzetten van de strijd tegen het georganiseerd racisme en het intensifiëren van de racismebestrijding op het internet.

Inzake asielbeleid waren er dit jaar verschillende hoogtepunten: het Koninklijk Besluit dat het regime en de werkingsmaatregelen in de gesloten centra regelt werd eindelijk uitgevaardigd maar is nog niet volledig toepasbaar omdat de Commissie nog niet is samengesteld die de klachten van de bewoners inzake hun detentievoorwaarden kan ontvangen en beoordelen. Het Centrum voor gelijkheid van kansen zal tot opdracht hebben om deze procedure in haar geheel te evalueren.

De ‘dubbele bestraffing’, een uiterst delicaat en symbolisch dossier, kwam ook sterk op de voorgrond: het is zoeken naar een evenwicht tussen het ontwarren van een aantal individuele dramatische dossiers en de wens om resoluut een vernieuwend beleid te voeren.

De niet-begeleide minderjarigen, waarvan de surrealistische traumatiserende reis van de kleine Tabita een voorbeeld is, leidden tot heel wat tussenkomsten van het Centrum, onder meer met de kinderrechtencommissarissen van de beide Gemeenschappen.

Kunnen nog vermeld worden de heropname van een nieuwe vorm van intensieve werkzaamheden met de politiediensten, met name met het instellen van een werkgroep over diversiteit; de ondertekening, aan Franstalige kant, van een samenwerkingsakkoord met de Hoge Raad voor Audiovisuele Media om de krachten en expertise te bundelen op het vlak van racismebestrijding bij radio- en televisie-uitzendingen.

Parallel aan dit rapport werd er een balans opgesteld van de eerste 10 jaar werking van het Centrum. Het is een uitdieping van een reeks kwesties en evoluties, zonder het ‘volledige verhaal’ weer te geven van 10 jaar deskundigheid en waakzaamheid.

2002, 12 december, een stemming in de Senaat zet een punt achter twee jaar parlementaire werkzaamheden om de antiracismewet van 30 juli 1981 te versterken. Er wordt een wet in het leven geroepen tegen alle vormen van discriminatie (op grond van handicap, gezondheid, seksuele geaardheid, enz.). Deze wet krijgt officieel de datum van 25 februari 2003 mee en wijzigt eveneens de wet tot oprichting van het Centrum van 15 februari 1993.

Dit nieuw juridisch arsenaal stelt het Centrum in staat om een antwoord te bieden aan slachtoffers van discriminaties, van intimidaties en geweld – die reeds veelvuldig contact met ons hebben opgenomen.

De opdracht van het Centrum zal belangrijk zijn op dit vlak: informatieverstrekking en sensibilisatie, onthaal van slachtoffers, contacten leggen en relaties uitbouwen met openbare diensten en verenigingen die reeds lang voor deze doelgroepen werken.

Het werkveld is groot, zéér groot.

Naast de noodzakelijke opvang en hulpverlening aan individuele slachtoffers zullen we moeten werken aan het opstarten van werkgroepen, zullen we specialisten moeten raadplegen, een nauwe samenwerking uitbouwen met het nieuwe Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen, met de Gewesten voor wat hun bevoegdheden betreft, om aldus door de dagelijkse werkzaamheden een eerste profiel te kunnen geven aan dit wettelijk kader. Dit kader biedt ontegensprekelijk een aanzienlijke vooruitgang op vlak van de bewijsvoering die vroeger uitsluitend bij het slachtoffer van de discriminatie lag.

Een enorme uitdaging voor 2003.

Een uitdaging voor het Centrum, maar ook een gemeenschappelijke uitdaging voor de hele samenleving. In de feiten moet de grens tussen de non-discriminatie en de reële verzuchting van velen om op te groeien in groepen van mannen en vrouwen die werkelijk hun verschil kunnen uitdragen, leiden tot een verrijking, een welgevoelen, een welwillende nieuwsgierigheid naar de andere, en niet tot een wettelijke verplichting!

Eliane Deproost
Adjunct-directeur

Johan Leman
Directeur

I. KLACHTENBEHANDELING INZAKE RACISME

1. Klachtenanalyse

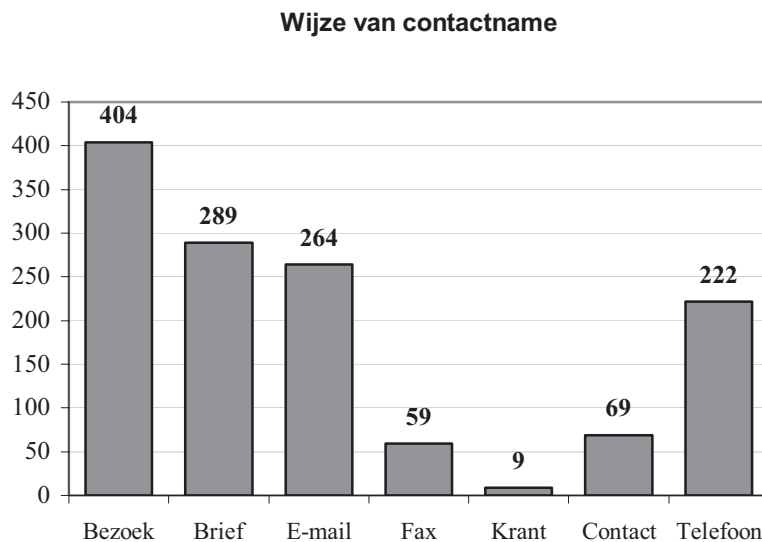
1.1. Inleiding

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding heeft in 2002 **1.316 dossiers** geopend. In vergelijking met 2001 betekent dit een **stijging met 70 dossiers**. Enkel in 1997 werden er meer dossiers geopend, met name **1.472**.

In tabel 1 kan u het aantal dossiers per onderwerp vinden. Er wordt wel een onderscheid gemaakt tussen dossiers die enkel te maken hebben met de verblijfssituatie van vreemdelingen enerzijds, en de typische ‘racismedossiers’ anderzijds.

Naast deze dossiers heeft het Centrum uiteraard opnieuw zeer vele vragen beantwoord over bijvoorbeeld het verkrijgen van een visum, het verwerven van de Belgische nationaliteit, de antiracismewet, de wet op het negationisme, enzovoort. Hiervan vindt u echter in deze analyse niets terug. De analyse gaat enkel over klachten waarbij een dossier werd geopend.

1.2. Wijze van contactname

In vergelijking met 2001 heeft er zich in 2002 een lichte wijziging voorgedaan wat betreft de bezoeken aan het Centrum. Het aantal daalde (502 in 2001 tegenover 404 in 2002) terwijl het aantal klachten gemeld per brief stegen (241 in 2001 tegenover 289 in 2002).

Maar de meest spectaculaire toename doet zich voor op het vlak van klachten die ons via elektronische post worden gemeld: 151 dossiers in 2001 tegenover 264 in 2002!

De telefonische meldingen bleven praktisch identiek (215 in 2001 tegenover 222 in 2002).

1.3. Enkele algemene tendensen voor 2002

Tabel 1: Enkele grote tendensen in 2002

	2002	2001	2000	1999	1998	1997
1.Openbare dienstverlening	185	215	214	161	161	219
2.Arbeid	148	141	104	116	123	149
3.Samenleving	132	119	91	104	86	109
4.Ordediensten	101	86	73	91	100	133
5.Onderwijs	94	83	81	104	95	80
6.Propaganda	72	28	102	40	45	0
7.Private dienstverlening	65	69	62	103	67	93
8.Internet	61	-	-	-	-	-
9.Huisvesting	58	54	44	47	62	64
10.Media	54	66	34	32	26	65
11.Nationaliteit	43	48	60	36	54	57
12.Ongenoegen	23	24	19	15	15	47
13.Persoonlijke levenssfeer	21	51	36	39	55	40
14.Vrije tijd	18	27	21	15	20	25
15.Justitie	13	-	-	-	-	-
16.Andere	20	26	26	16	13	29
Subtotaal	1.108	1.037	967	919	922	1.110
<i>Verblijfsdossiers</i>	208	209	130	200	325	362
<i>Andere dossiers</i>	1.108	1.037	967	919	922	1.110
Algemeen totaal	1.316	1.246	1.097	1.119	1.247	1.472

Opmerkelijke vaststellingen

- De top vijf van de meest gemelde klachten is ongewijzigd gebleven in vergelijking met het jaar 2001.
- Wel is er een afname van het aantal klachten tegen openbare diensten (30 dossiers minder dan in 2001) en een stijging van het aantal samenlevingsconflicten (+13), hoogstwaarschijnlijk te verklaren door de veranderde situatie in de wereld na 11 september 2001 en de spanningen in het Midden-Oosten gedurende 2002.
- Het meest opvallend is echter de blijvende stijging sedert 2000 van het aantal dossiers die te maken hebben met discriminatie op de arbeidsmarkt.
- Er is een toename van klachten tegen racistische propaganda (pamfletten e.d.), vooral langs Franstalige zijde (44 van de 72 dossiers hebben betrekking op Franstalige propaganda). Enkel in 2000 waren er meer klachten, te verklaren door de lokale gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000.
- Klachten die betrekking hebben op het internet (sector "Internet") werden in 2002 voor de eerste maal afzonderlijk geregistreerd en scoren vrij hoog. Wekelijks stellen we een toename van dit soort klachten - racisme op het internet - vast. De vorige jaren vielen deze klachten onder de noemer "media".
- Maar ook racistische uitspraken in de media komen meermaals voor, denken we bijvoorbeeld maar aan de recente zaak 'Q-music', waar twee journalisten van een populair radioprogramma de zussen Williams bestempelden als 'bosapen'.

- Er werden in 2002 praktisch evenveel verblijfsdossiers geopend als in 2001; 3 dossiers op 4 werden in het Frans ingediend (waarbij de taal van de klager het Frans is)

1.4. De belangrijkste oorzaken waarom er klacht wordt neergelegd

Algemeen

- Ook in 2002 – zoals in alle voorgaande jaren - werden **pesterij en ruzie** als meest belangrijke oorzaak aangeduid om bij het Centrum een klacht in te dienen. Deze klachten situeren zich in hoofdzaak binnen de sectoren samenleving (51), ordediensten (17) en tewerkstelling (11).
- Naast pesterij en ruzie werden problemen van **mishandeling** (68 maal), **belediging** (51) en **huur/verhuur** (55) het vaakst aangehaald om klacht neer te leggen.

Bekeken per basissector, de meest aangehaalde oorzaken:

- Bij openbare dienstverlening ging het 17 maal om problemen bij een huwelijk, echtscheiding of samenwonen; 13 maal over het bestaansminimum en sociale steun, 12 maal om regularisatieproblemen en 10 maal om pesterij en ruzie door een ambtenaar.
- Bij tewerkstelling werd er 29 maal een dossier ingediend waarbij men discriminatie vermoedde bij de aanwerving, 23 maal bij het ontslag en 20 maal waar er zich problemen voordeden bij de arbeidsverhoudingen.
- Bij samenlevingsconflicten gaat het vooral om pesterij en ruzie (49 maal) en problemen in de buurt (17 maal).
- Klachten tegen de politie gaan in hoofdzaak om problemen van pesterij en ruzie (17 maal), mishandeling (34 maal) en controle van documenten (19 maal).
- Onderwijsklachten gaan vooral om inschrijving (24 maal), pesterij en ruzie (9 maal), verwijdering uit school (6 maal), belediging (6 maal) en examens (6 maal).
- Propagandadossiers gaan over: pamfletten of affiches (28 maal), streekpers (19) en beledigingen (9 maal).
- Private dienstverlening: 16 maal toegang tot een dienst en 9 maal aankoop/verkoop van een goed of dienst.
- De internetklachten handelen voornamelijk over problemen met websites (32), discussiefora (16) en e-mails (6).
- De overige sectoren, kort: bij huisvesting vooral problemen met huur/verhuur; bij media 18 maal klachten tegen de geschreven pers en 12 tegen de audiovisuele pers; nationaliteitsklachten handelen vooral over naturalisatie (21) en nationaliteitsverklaring (16); en bij de overige sectoren gaat het om zeer uiteenlopende redenen zoals hoederecht, reglement of onveiligheid.

Enkele voorbeelden, ter verduidelijking

- ✓ *Een Belgische vrouw van Turkse origine studeerde zeven jaar geleden af als onderwijzeres. Ze komt op bezoek bij een lokaal meldpunt en doet een zeer lang verhaal over pesterij en ruzie op school, onder de collega's. Een aantal collega's hebben het niet zo erg voor haar omwille van haar anders-etnische origine. Er worden opmerkingen gemaakt over haar kledij, haar eten en enkele gewoonten zoals het niet*

drinken van alcohol. Vooral wanneer er buiten de schooltijd onder collega's wordt uitgegaan, is het drinken van alcohol een must om 'erbij te horen'.

De pesterijen die ze ons vertelt zijn subtiel, zoals het achterhouden van informatie die noodzakelijk is voor het geven van lessen bijvoorbeeld. Wanneer de directie hierover wordt aangesproken, worden de zaken geminimaliseerd en op zijn beloop gelaten.

De betrokkene ziet geen uitweg, behalve opstappen als leerkracht in die bewuste school. Een tussenkomst van het Centrum wordt voorlopig nog niet wenselijk geacht...

✓ *Een dame van Afrikaanse origine krijgt via een bankinstelling geen mogelijkheid tot het openen van een zichtrekening. Aan het Centrum deelde deze dame mee dat de bankbediende verklaarde dat hij geen rekening kon openen omdat de bank aan mensen met een verblijfsvergunning geen rekeningnummer kan geven. Dit zou extra kosten meebrengen.*

Het Centrum nam contact op met de bankinstelling en vroeg om uitleg. De bankinstelling antwoordde dat het de interpretatie van de "wettelijke verblijfplaats" was die tot een misverstand leidde. Volgens de medewerker was de verblijfsvergunning van de dame nog maar enkele maanden geldig. Indien de dame dit wenste, kon ze nu wel onmiddellijk een rekening openen.

De betrokkene schreef vervolgens, via een tussenkomst van het Centrum, terug naar de bank. Jammer dat er geen excuses werden geuit voor de onhandige aanpak (de tijdelijke verblijfsvergunning werd in eerste instantie niet gevraagd en bleek bovendien omgezet in een permanente), aldus de klaagster, die overtuigd bleef van de racistische ingesteldheid van de bankbediende. Bij een andere bank had ze trouwens de dag nadien zonder enig probleem een zelfde rekening kunnen openen...

1.5. Waar doen de feiten zich voor?

In 2002 werden er, zoals reeds aangehaald, **1.316 dossiers** geopend.

In **869 dossiers** deden de feiten zich voor in een **welbepaalde gemeente**. De overige dossiers zijn niet lokaliseerbaar in een bepaalde gemeente, doch situeerden zich op federale niveau (252 dossiers), op gemeenschaps- (40) of gewestniveau (39), op provinciale niveau (19) of op een ander niveau (97, waaronder 50 internetdossiers).

Tabel 2: Feiten die zich in een welbepaalde gemeente voordeden, opgesplitst per provincie (869 dossiers)

	Brussel	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Oost-Vlaanderen	Henegouwen	West-Vlaanderen	Luik	Namen	Limburg	Waals-Brabant	Luxemburg
1. Openbare dienstverlening	45	24	9	4	8	4	12	6	2	2	
2. Arbeid	52	14	15	6	7	6	7	2	1	2	
3. Samenleving	33	30	8	11	13	5	6	4	4		
4. Ordediensten	41	17	9	3	6	2	3	2	4	5	1
5. Onderwijs	37	13	5	9	5		3	2	2	1	2
6. Propaganda	26	5	2	4	3	1	2		3	1	
7. Private dienstverlening	21	15	10	5	2	7	1		1	2	
8. Internet		2			1						
9. Huisvesting	13	15	3	11	3	6	1	2			
10. Media	10	11	1	2	1	6	1		1		1
11. Nationaliteit	5	3		1	5	2		1			1
12. Ongenoegen	4	6	1	1			2	1			
13. Persoonlijke levenssfeer	8	2	2	3						1	
14. Vrije tijd	3	2	1	2		1	1	2	1		
15. Justitie	3	1	4		2	1			1		
16. Andere	4	2	1	1	1	5			1	1	
17. Verblijf	49	4	2		2	2	3	1			
Totaal	354	166	73	63	59	48	42	23	21	15	5
% van totaal 869	41	19	8	7	7	6	5	2	2	2	1

Opmerkelijke vaststellingen

- 60 % van alle klachten die lokaliseerbaar zijn in een welbepaalde gemeente, doen zich voor in Brussel-19 en in een gemeente van de provincie Antwerpen.
- Discriminatie op de arbeidsmarkt komt vooral voor in Brussel-19 en in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant.
- Samenlevingsconflicten scoren al meerdere jaren zeer hoog in de provincie Antwerpen.
- Voor het overige zijn er geen opmerkelijke schommelingen per provincie, met uitzondering van West-Vlaanderen en Luxemburg waar racismeklachten respectievelijk weinig of zeer zelden gemeld worden.
- Er moet opgemerkt worden dat deze cijfers los staan van de context, die niet mag doen vergeten dat de totale allochtone bevolking van stad tot stad, en van streek tot streek erg verschillend is.

1.6. Meest aangeklaagde diensten**Tabel 3:** meest aangeklaagde diensten, vergelijking 1997 - 2002

	2002	2001	2000	1999	1998	1997
1. Particulier persoon	219	204	160	146	146	109
2. Politie	97	77	55	80	81	92
3. Bedrijf	83	68	37	61	51	66
4. Gemeente	63	60	77	72	81	104
5. Onbekende	48	37	31	25	40	57
6. Politieke groepering	41	42	77	34	40	48
7. Vereniging / groep	38	0	0	0	0	0
8 Dienst Vreemdelingen	33	30	38	29	19	13
9 Journalisten / Auteur	31	13	13	8	11	4
10 OCMW	28	33	45	19	27	36
11 Federale overheidsdienst	27	60	49	43	36	55
12 Hoven en Rechtbanken	26	34	32	13	30	46
13 Legislatieve en adm. macht	26	25	21	11	42	58
14 Basisonderwijs	23	17	21	28	17	20
15 Privé eigenaar	21	19	16	17	35	37
16 Secundair Onderwijs	20	25	26	38	45	42
17 Regionale overheidsdienst	19	19	25	24	13	24
18 Ambassades	10	15	8	9	19	22
19 Dancings	10	13	18	49	18	27
20 Andere	245	246	218	213	171	250
TOTAAL	1.108	1.037	967	919	922	1.110

Enkele vaststellingen

- De tendens die zich ook in 2001 al had voorgedaan, namelijk een sterke stijging van klachten **tegen een welbepaalde persoon**, zet zich ook in 2002 door; vooral in de sectoren samenleving (86), internet (37), huisvesting (19) en tewerkstelling (17).
- Er werden 97 klachten neergelegd **tegen de politie**, 87 tegen de lokale politie en 10 tegen de federale politie. In vergelijking met de voorbije jaren kunnen we opnieuw van een lichte stijging spreken.
- In 2002 bereikten ons meer klachten tegen een welbepaald bedrijf dan in 2001 en alle jaren ervoor. Dit is een opmerkelijke stijging, vooral te wijten aan discriminatieklachten bij tewerkstelling (64 dossiers); een bedrijf kan daarnaast ook te sprake komen bij discriminaties bij private dienstverlening (11 dossiers) of in de media (4).
- Klachten tegen een vereniging of groep vormen sedert 2002 een nieuw ingevoegde rubriek; het betreft klachten die vooral vallen onder de rubriek “internet” (16) en “propaganda” (12).
- Opvallend ook is een stijging van klachten tegen journalisten of auteurs, gekoppeld aan een stijging van klachten in de sector “media” (27 dossiers)
- Positief tenslotte is de afname van klachten tegen federale administraties – met uitzondering van de Dienst Vreemdelingenzaken die alleen al met 130 verblijfsdossiers de meest aangeklaagde dienst is! – mogelijks te verklaren door de doorverwijzingen naar de federale ombudsdienst.

1.7 Oorzaken van discriminatie

In 446 dossiers werd '**herkomst**' aangehaald als meest aangehaalde reden voor discriminatie. Dit is **34%** van het totaal. Het gaat hier vooral om klachten op het gebied van samenleving (69), tewerkstelling (62), ordediensten (52), onderwijs (43), openbare dienstverlening (40), internet (32) en huisvesting (32).

Samen met de klachten waarbij nationaliteit (136 dossiers) en huidskleur (57 dossiers) als discriminatiegrond werden aangeduid, betekent dit dat voor ongeveer **één klacht op twee** de discriminatiegronden van de wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden - de zogenaamde **antiracismewet** - van toepassing zijn.

In **7,5 %** van alle klachten wordt '**godsdienst**' aangehaald als discriminatiegrond. Vooral in het onderwijs (14 maal), bij internetklachten (12 maal) en bij propaganda (31 maal) wordt er expliciet verwezen naar de islam, bijvoorbeeld via het dragen van de hoofddoek in het onderwijs of via het vermeende dreigend gevaar van de Islam voor het Westen in klachten over propaganda.

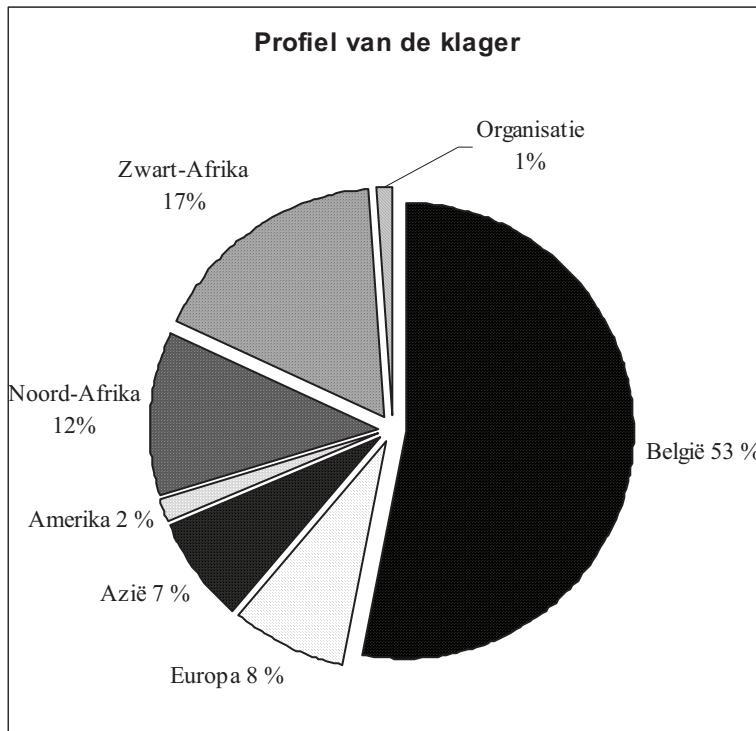
Tenslotte werd voor 208 dossiers of **19 %** van het totaal het **verblijfsstatuut** aangehaald als discriminatiegrond. Uiteraard hebben de meeste dossiers hier te maken met het verblijf van de klager (121 maal) of met de openbare dienstverlening (38 maal).

1.8. Het profiel van de klager

In vergelijking met 2000, toen het profiel van de klager ook werd opgemaakt, is er een lichte toename vast te stellen van klagers met de Belgische nationaliteit (+ 4 %), te verklaren door het feit dat meer en meer allochtonen de Belgische nationaliteit verwerven.

Wat de andere nationaliteiten betreft, stellen we geen noemenswaardige verschuivingen vast.

De grootste groep niet-Belgen die klacht neerlegt op het Centrum, is afkomstig uit Afrika.

1.9. Klachtenbehandeling en -beoordeling door het Centrum

Klachtenbehandeling

- Op 1316 dossiers hebben de medewerkers van het Centrum 527 maal (40 % van alle klachten) een **advies verstrekt**. Het verstrekken van advies wil niet zeggen dat de medewerker een éénmalige tussenkomst doet; meestal impliceert dit een begeleiding bij de volledige afhandeling van de klacht of van het dossier.
- 432 maal werd een dossier via een **bemiddeling** afgehandeld (33%). Een bemiddeling kan een tussenkomst van het Centrum zijn via gesprek, e-mail, telefoon, brief of een combinatie van meerdere interventies. Soms wordt er ook een samenwerkingsverband opgestart met een andere gespecialiseerde dienst.
- Met andere woorden, **drie op vier klachten** worden door het Centrum via bemiddeling of het verstrekken van een gepast advies afgehandeld.
- **Slechts in één klacht op 17 wordt er een gerechtelijke procedure opgestart**. In 2002 ging het concreet over 75 dossiers.
- Voor het overige werd er in 102 gevallen doorverwezen naar een andere gespecialiseerde dienst of instelling, meestal omdat het Centrum zelf niet bevoegd was, of werd een andere tussenkomst verricht (in 13% van de overblijvende dossiers).

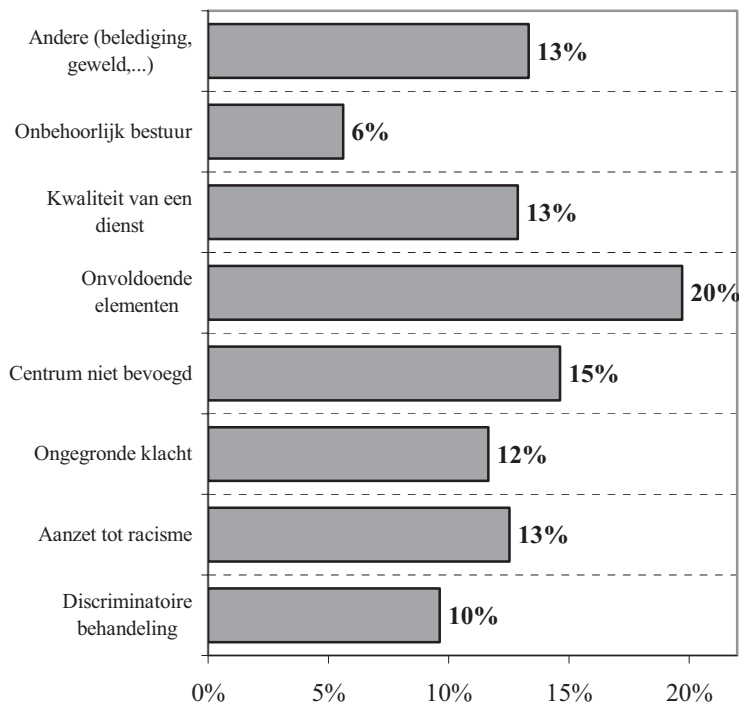
Klachtenbehandeling, bekeken per basissector

- Bij klachten tegen openbare dienstverlening wordt er vooral advies verstrekt en bemiddeld: 8 klachten op de 10 worden also afgehandeld. In 2002 werd er slechts éénmaal een gerechtelijke procedure opgestart.

- 7 op de 10 tewerkstellingsklachten worden via bemiddeling of advies opgelost. In 2002 werd er 9 maal een gerechtelijke procedure ingeleid. 11 maal werd er doorverwezen.
- Het starten van een gerechtelijke procedure kwam in 2002 het vaakst voor bij samenlevingsconflicten (24 maal) en bij propaganda (18 maal). Dit is opvallend, omdat men ervan uit zou kunnen gaan dat samenlevingsconflicten vooral via bemiddeling zouden opgelost worden en gerechtelijke procedures niet altijd het beoogde resultaat opleveren.
- Ook het vermelden waard, is dat klachten van racisme op het internet meestal worden opgelost via bemiddeling (37 van de 61 klachten in 2002); slechts 5 maal werd een gerechtelijke procedure opgestart.
- Tot slot, het minst wordt er bemiddeld bij klachten tegen propaganda (5 maal). Bij dit soort klachten wordt er ofwel advies gegeven (1 klacht op 2) ofwel zoals reeds vermeld een gerechtelijke procedure ingeleid.

Klachtenbeoordeling

Beoordeling door het Centrum (in %)

Enkele algemene vaststellingen:

- **Eén klacht op vier** krijgt de beoordeling ‘**racisme**’ mee. Het gaat hier om discriminatoire behandeling (10 %), aanzet tot racisme (13 %) en negationisme (2 %).
- **Iets meer dan een klacht op vier** krijgt de beoordeling ‘**ongegrond**’ (12 %) of ‘**niet bevoegd**’ (15 %) mee.
- **Iets minder dan één klacht op vier** is te wijten aan de kwaliteit van de dienstverlening (13 %) en het onbehoorlijk bestuur (6 %).
- **In de overige 20 % van alle klachten** beschikken we over onvoldoende elementen om tot een grondige beoordeling te komen of werden dossiers nog niet beoordeeld omdat ze nog in onderzoek zijn.

Bekeken per basissector, enkele opvallende vaststellingen

- Een discriminatie volgens artikel 2 van de antiracismewet – het weigeren van een goed of dienst of het genot ervan – komt vooral voor in de sectoren tewerkstelling (30 maal), huisvesting (20 maal), onderwijs (19 maal) en private dienstverlening (17 maal).
- Het aanzetten tot racisme – artikel 1 van de antiracismewet – komt vooral voor bij samenlevingsconflicten (35 maal), internet (32 maal), propaganda (30) en media (20).
- Kwaliteit van een dienstverlening in de sectoren openbare dienstverlening (42) en bij de verblijfsdossiers (77 maal), en onbehoorlijk bestuur opnieuw bij openbare dienstverlening (15) en ordediensten (16).
- Nogal wat klachten uit de media (14) en enkele samenlevingsklachten (12) krijgen de beoordeling ‘ongegegrond’ mee.

1.10 Klachten tegen de politie, een voorbeeld van analyse van één sector

Voorafgaande opmerkingen

- In deze analyse worden enkel klachten in rekening genomen die betrekking hebben op de politiediensten. Zo worden de klachten met betrekking tot andere instanties, zoals de bijvoorbeeld de categorie gevangenis/strafinstelling buiten beschouwing gelaten, en dit in tegenstelling tot de algemene analyse van de klachten.
- Niet alle klachten zijn reeds afgehandeld, zodat bepaalde informatie nog niet op de klachtenformulieren konden worden ingevuld. Dit uit zich uiteraard ook in het cijfermateriaal (cf. geen 100 %)
- Dit overzicht geeft geen totaalbeeld van de situatie in België. Men kan uitgaan van een groot *dark number* ten aanzien van klachten tegen de politie (vrees voor represailles, geen vertrouwen in de afhandeling, etc.). Bovendien worden ook niet alle klachten gemeld aan het Centrum. Desalniettemin geeft het overzicht een indicatie.

Algemeen

In het jaar 2002 werden er op het Centrum 98 klachten tegen de politie geregistreerd. Dit zijn er 17 meer dan vorig jaar, waar men 81 klachten tegen de politie registreerde.

Regionale verspreiding

Brussel (inclusief de 19 gemeenten) spant weerom de kroon met in totaal 42 klachten (42%), gevolgd door de provincie Antwerpen (17 klachten – 17 %) en Vlaams-Brabant (8 klachten – 8 %). In Henegouwen werden 6 klachten (6%) geregistreerd, Waals-Brabant 5, Limburg 4, Luik 3, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Namen telkens 2 en in Luxemburg 1. 2 klachten hadden betrekking op buitenlandse politiediensten en 4 konden niet gelokaliseerd worden in een bepaalde provincie, veelal omdat ze betrekking hebben op de Federale Politie.

Omschrijving van de klacht, zoals aangebracht door de klager

Het merendeel van de klachten heeft betrekking op de kwalificatie ‘mishandeling’ (34 klachten – vaak bij aanhoudingen en het optreden van de politie), gevolgd door de ‘controle van documenten’ (19 klachten) en ‘pesterij en ruzie’ (17 klachten – bijvoorbeeld weigering om proces-verbaal op te stellen, houding van de politie,

etc.). 4 maal had een klacht betrekking op 'beledigingen'. De overige klachten hadden betrekking op 'inschrijving', 'verwijdering', 'huwelijk' etc.

Methode van afhandeling

In het merendeel der klachten werd er een bemiddeling opgestart (35 %), gevolgd door het verlenen van advies (34 %) en het doorverwijzen (12%), veelal naar het Comité P en de Algemene Inspectie van de Lokale en de Federale Politie. In één geval werd er een gerechtelijke behandeling gestart.

Beoordeling van de klachten

In 23 (23.5 %) dossiers was het voor de medewerkers van het Centrum niet mogelijk om een bepaald oordeel te vormen over de aard van de klacht, omdat zij over *te weinig elementen* beschikken. Vaak hebben deze klachten betrekking op arrestaties / hardhandig optreden van de politie en een onheuse behandeling door de politie.

16 klachten (16 %) worden beschouwd als een vorm van *onbehoorlijk bestuur*. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld het weigeren een proces-verbaal op te stellen, politiecontroles, pesterijen en uitgevoerde arrestaties.

11 van deze klachten (11 %) vallen *buiten de bevoegdheid* van het Centrum. Het kan hierbij gaan over klachten tegen een buitenlandse politiedienst, een klacht betreffende een discriminatiegrond waar het Centrum vooralsnog nog niet bevoegd was (voorbeeld seksuele geaardheid) of een probleem dat bij het Centrum gemeld wordt en dat niets te maken heeft met discriminatie.

Bij 3 klachten (3%) oordeelden de medewerkers van het Centrum dat de klacht als een *discrimatoire behandeling* kan beschouwd worden. Zo werd er bijvoorbeeld een persoon constant door de politie gepest.

Bij 3 klachten (3 %) werd er melding gemaakt van het *gebruik van geweld* door de politiediensten. Hetzelfde percentage (3) geldt voor de beoordeling '*kwaliteit van een dienst*'.

Twee klachten werden gekwalificeerd als *belediging* en 1 klacht als *ongegrond*.

De overige klachten hebben nog geen kwalificatie meegekregen, veelal ingegeven door het feit dat de klachten nog niet afgehandeld zijn.

1.11. Samenvatting en conclusies

We zouden volgend *profiel* kunnen opstellen van methode van behandeling van racismeklachten door het Centrum, en dit al sedert 1995:

- 7 klachten op 10 worden afgehandeld via het verstrekken van advies of een bemiddeling
- 1 klacht op 20 wordt via een gerechtelijke procedure afgehandeld
- de overige klachten, 5 klachten op 20, worden afgehandeld via het opstarten van een vorming, het geven van gepaste informatie, of het doorverwijzen naar een andere gespecialiseerde instantie wanneer het Centrum zelf niet bevoegd is.

2. *Burgerlijke partijstellingen*

In 2002 besliste de Raad van Bestuur van het Centrum om in 26 dossiers, opgesteld naar aanleiding van klachten van racisme, een burgerlijke partijstelling in te dienen. Deze burgerlijke partijstellingen betreffen verschillende categorieën van inbreuken op de wet van 30 juli 1981.

In drie gevallen ging het om een uitbreiding van reeds vroeger neergelegde klachten met burgerlijke partijstelling omwille van het feit dat ondertussen de daders bekend waren of het parket nog bijkomende personen vervolgde. Het betrof het beschieten van een moskee, slagen en verwondingen tijdens een fuif en een folder.

Vier dossiers betreffen aanslagen op synagogen, gaande van geweerschoten tot het gooien van molotovcocktails. Ook de gevel van een particulier werd beklad met antisemitische uitspraken. Het Centrum heeft als beleid om in dergelijke zaken automatisch op te treden, ook al zijn de daders meestal onbekenden.

Het uitgaansleven, in de brede zin van het woord, was ruim vertegenwoordigd bij de burgerlijke partijstellingen van het afgelopen jaar. Zo was er de weigering van toegang tot een dancing, het spelen van de racistische versie van een bekend kinderlied tijdens een personeelsfeest alsook slagen en verwondingen omwille van racisme op een fuif.

In vijf dossiers werd er klacht met burgerlijke partijstelling neergelegd op grond van publicaties: één boek, drie folders en één verspreiding van negationisme via Internet.

Twee situaties speelden zich af in het kader van het werksmilieu, waaronder beledigingen onder collega's en een wansmakelijke vermelding op een C4.

Eén dossier betreft een sociale huisvestingsmaatschappij.

Spijtig genoeg zijn er tal van gevallen waarbij agressie duidelijk te bespeuren valt.

Twee situaties betreffen verbale agressie met racistische inslag, namelijk na een verkeersongeval en tijdens een vergadering van een gemeenteraad.

Doch in vijf gevallen, zes als men de situatie binnen het uitgaansleven meetelt, gaat het om effectief geweld, gaande van slagen en verwondingen tot het neerschieten van het slachtoffer.

Meestal gaat het om slagen en verwondingen gepaard met racistische slogans of opmerkingen.

Er is evenwel een dossier dat bijzondere aandacht verdient. De ondertussen veroordeelde dader koos lukraak mensen uit met als gemeenschappelijk kenmerk een donkere huidskleur die hij dan opzettelijke slagen en verwondingen toebracht, zonder bijkomende commentaar. De Correctionele Rechtbank van Turnhout stelt evenwel in haar vonnis dat de feiten jegens de slachtoffers gepleegd werden zonder dat hiertoe enige objectieve aanleiding was en louter werden ingegeven uit racistische overwegingen.

Samenvattend

In 2002 werden 26 burgerlijke partijstellingen ingediend:

- Uitbreiding reeds vroeger neergelegde BP's 3x
- Antisemitische aanslagen 5x

• Uitgaansleven	3x
• Publicaties	5x
• Arbeidssituatie	2x
• Huisvesting	1x
• Slagen en verwondingen, aanzetten tot haat	7x

3. **Belangrijke rechtspraak**

3.1 **Aanzetten tot discriminatie, haat of geweld**

- De Correctionele rechtbank van Dendermonde veroordeelt op 24 december 2002 een politiecommissaris tot een gevangenisstraf van 9 maand met drie jaar uitstel voor het aanzetten van zijn korpsleden tot geweld tegen migranten en omdat hij als politiecommissaris discriminatie zou hebben gepleegd (art. 4). Uit de verklaringen van talrijke korpsleden en bedienden bleek dat de verdachte zijn racistische ideeën op grove wijze verkondigde: *"ge moet de stront uit hun lijf nippen tot je er zelf bij dood valt"* en *"je moet er op kloppen tot je erbij dood valt anders heb je je werk niet goed gedaan"*.

De rechter is van oordeel dat het niet tolereerbaar is dat hij, als korpschef, zijn ondergeschikte politieambtenaren heeft aangezet om op de migranten te kloppen. Ook het gegeven dat een kleine kern van migrantenjongeren voor moeilijkheden zorgde in de gemeente, kan geen rechtvaardiging bieden voor het strafbaar gedrag van de eerste beklagde. Hij had als politiecommissaris en korpschef beter moeten weten.

- Vorig jaar hadden we drie juridische uitspraken in verband met het brengen van de Hitlergroet. Twee uitspraken volgden het vonnis van de correctionele rechtbank van Brussel van 15 juli 1996 dat stelde dat "de Hitlergroet onbetwistbaar verbonden is met een fascistisch regime dat uitgaande van een vermeende suprematie van het ene ras boven het andere, overging tot het plegen van allerlei misdaden waaronder genocide. Het uitbrengen van de Hitlergroet kan niet op een andere manier geïnterpreteerd worden dan als een verwijzing naar deze praktijken waardoor wordt aangezet tot discriminatie, haat, geweld en rassenscheiding jegens een groep wegens zijn ras, huidskleur, afstamming of nationaliteit".

Het Hof van Beroep van Antwerpen bevestigde op 20 juni 2002 het vonnis van de Correctionele Rechtbank van Antwerpen van 26 maart 2001 waarbij een persoon veroordeeld werd voor het uitbrengen van de Hitlergroet ten overstaan van de Antwerpse gemeenteraad. Het hof vindt ook dat de uitgesproken straftoemeting (boete van 20.000 BEF) aangepast is aan *de gevolgen die worden beoogd met het brengen van de Hitlergroet, met name het aanzetten tot onverdraagzaamheid tegenover anderen en het uitlokken van wederzijds geweld waardoor buurten voor iedereen onleefbaar worden en waardoor de samenleving in haar essentie wordt aangetast*.

De Correctionele rechtbank van Antwerpen had op 4 februari 2002 ook al een verkozene van het Vlaams Blok veroordeeld omdat hij bij zijn eedaflegging tijdens de installatie van de nieuwe gemeenteraad de "Hitlergroet" had gebracht. De beklagde werd veroordeeld tot 3 maand met uitstel en een geldboete van 991€, mede omdat hij *"de voorbeeldfunctie die hij als gemeenteraadslid tegenover de maatschappij draagt en waarvoor hij zich trouwens vrijwillig verkiesbaar stelde, door de gepleegde feiten ontkracht"*.

De Correctionele rechtbank van Oudenaarde sprak daarentegen op 24 mei 2002 iemand vrij die tijdens een verhitte discussie met een politieagent de Hitlergroet had gebracht. De rechtbank is van oordeel dat het slechts een moreel verwerpelijke daad betrof aangezien het intentioneel element niet bewezen is.

- De Correctionele rechtbank van Veurne veroordeelde op 12 november 2002 5 rechts-extremisten die op de vooravond van de IJzerbedevaart van 2001 een Egyptenaar op een laffe en brutale wijze hadden ineengeklopt omwille van zijn nationaliteit. De rechtbank veroordeelde de beklaagden elk tot een geldboete van 1000 € en gevangenisstraf van 1 jaar (gedeeltelijk met uitstel) omdat *"een strenge bestraffing zich opdringt om de gedaagden te doen beseffen dat de gepleegde feiten zeer ernstig zijn, om hen ervoor te hoeden in de toekomst te hervallen in gelijkaardige criminaliteit en teneinde de maatschappij te beschermen tegen hun gevaarlijke racistische criminele ingesteldheid."* Aan deze knokpartij deden ook drie minderjarige daders mee, waaronder de zoon van de eerste beklaagde.
- In 2002 was er ook een uitspraak in verband met de zogenaamde Makakkendans. Een DJ had op een personeelsfeest de "alternatieve" versie van de kabouterdans, genaamd de "Makakkendans" gespeeld, waarvan de tekst op brutale wijze rechtstreeks aanzet tot zowel haat, geweld als tot discriminatie tegen Turken. De Correctionele rechtbank van Mechelen oordeelde op 20 september 2002 dat *het bijzonder opzet aanwezig is omdat de DJ de tekst van het lied kende en het lied bewust in zijn repertorium had opgenomen. Zijn uitleg dat hij het liedje enkel had gedraaid omdat men het hem vroeg, kan geen verantwoording zijn aangezien hij zulks perfect had kunnen weigeren.*
- De Correctionele rechtbank van Doornik veroordeelde op 19 februari 2002 een man voor laster en het aanzetten tot racisme omdat hij in het openbaar man tegen de politie had geschreeuwd *"dat ze beter hun werk zouden doen met de Algerijnen in plaats van hem lastig te vallen"* en *"dat de autoriteiten hun verantwoordelijkheid moeten opnemen in verband met die vreemdelingen"*. De allochtoon met wie hij ruzie had, krijgt te horen *"vuile Arabier, bounoul, keer terug naar jouw land"*.

3.2. Gestructureerd racisme

- Leden van Burgerinitiatief Oostende werden op 23 april 2002 door de correctionele Rechtbank in Brugge veroordeeld tot geldboetes van 495,79 Euro, wegens de verspreiding van racistische pamfletten. Zij hadden daarin bewoners van een transitcentrum gecriminaliseerd. Zij beweerden zonder meer dat vreemdelingen zich omschoolden tot criminelen, drugsdealers en hoeren. De rechter argumenteert in een goed uitgewerkt vonnis dat hier niet zozeer de vrijheid van mening werd beoefend, maar wel op strafbare wijze werd aangezet tot vreemdelingenhaat en zo de strafwet werd overtreden. De vereniging Artsen zonder Grenzen en het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding kregen hiervoor elk 1 euro morele schadevergoeding toegekend.

De beklaagden werden vrijgesproken voor inbreuken op artikel 3, dat het georganiseerd propageren van racisme en discriminatie strafbaar stelt, omdat de rechter van oordeel was dat het "Burgerinitiatief" op het ogenblik van de feiten geen groepering was in de zin van de wet wegens het ontbreken van een zekere duurzaamheid en minimale structuur om haar doelstellingen naar buiten uit te verwezenlijken.

- Op 28 januari 2002 veroordeelde de Correctionele rechtbank van Luik een extreemrechtse leider voor de tweede maal wegens het aanzetten tot haat tot 4 maanden effectief en een boete van 4.957 Euro. De rechter oordeelde dat deze tekst *"contient les mêmes approximations diverses et amalgames inutilement injurieux à l'encontre des personnes étrangères"*. Bovendien werd hij ook veroordeeld voor zijn lidmaatschap aan twee

groeperingen die segregatie en rassenhaat verkondigen (artikel 3). Gezien de veelheid aan artikels in hun publicaties die aanzetten tot haat, beschouwt de rechtbank zowel het REF als het Bloc Wallon als racistische bewegingen.

- Proces tegen de 3 vzw's van het Vlaams Blok

De correctionele rechtbank te Brussel had zich, bij vonnis van 29 juni 2001, onbevoegd verklaard in de zaak die het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, de vzw Liga voor Mensenrechten en het Openbaar Ministerie tegenstelde aan de drie vzw's Vlaamse Concentratie, Nationalistisch Vormingsinstituut en Nationalistische Omroep Stichting wegens inbreuk op de wet van 30 juli 1981. Deze drie vzw's vormen de basis van de politieke partij Vlaams Blok. Volgens de rechtbank was de onbevoegdheid te wijten aan het feit dat het om een politiek misdrijf ging, in tegenstelling tot het Openbaar Ministerie dat om een veroordeling vroeg. Een politiek misdrijf behoort tot de bevoegdheid van een Hof van Assisen.

Zowel het Centrum als de Liga en het Openbaar Ministerie hebben beroep aangetekend tegen dit vonnis. In zijn arrest van 26 februari 2003 heeft het Hof van Beroep te Brussel het eerste vonnis bevestigd door zich eveneens onbevoegd te verklaren op grond van het politiek misdrijf. Opnieuw gaat dit arrest in tegen het advies van de advocaat-generaal. Tot op heden heeft de zittende magistratuur zich nog niet uitgesproken over de grond van de zaak.

Het Centrum, de Liga en het Openbaar Ministerie hebben beslist om een voorziening tot Cassatie in te dienen tegen het arrest van 26 februari, menende dat hier een interpretatie gegeven wordt van het begrip politiek misdrijf dat onverenigbaar is met de constante rechtspraak van het Hof van Cassatie.

3.3. Negationisme

- Op 15 januari 2002 veroordeelde de Correctionele rechtbank van Brussel een persoon die tussen december 1997 en februari 1999 via internet racistische en negationistische teksten had verspreid. Na herhaaldelijke waarschuwingen van zijn provider die geen resultaat kenden, diende de provider klacht in met burgerlijke partijstelling.

De beklaagde werd door de rechter bij verstek veroordeeld tot 1 jaar gevangenisstraf wegens inbreuken op de antiracisme- en negationismewet omdat uit het dossier blijkt dat de feiten ernstig zijn. Wat er in het dossier staat, wordt nergens vermeld en het vonnis maakt geen melding van de inhoud van de betwiste berichten, zelfs geen argumentatie waarom ze strafbaar zijn.

4. *Enkele voorbeelden van hoe het kàn, en hoe het best niet gebeurt*

Hoe klachten een goede afloop kunnen hebben...

1. Twijfelachtige commentaar vanwege een leraar

Tijdens een informaticacursus die gegeven werd in het kader van sociale promotie, vergeleek een leraar de prullenbak van een computer met de gaskamers. Hij beweerde dat wanneer men de prullenbak van een computer leegmaakt, de documenten definitief verdwenen, net zoals dat het geval was met de joden nadat die door de gaskamers waren gegaan.

Een studente van joodse afkomst die geschokt was door een dergelijke uitlating, nam contact op met het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, dat de directie van de school interpeleerde. Een bemiddeling met de directie, de leerkracht en de studente leidde tot een bevredigende oplossing, namelijk:

- Een duidelijke stellingname van de directie, die dit soort uitlatingen weigert;
- Geschreven verontschuldiging van de leraar aan de studente;
- Een publieke verontschuldiging van de leraar aan de hele klas.

2. In de loop van juni 2002 deed een ziekenhuisbediende bij het Centrum haar beklag over moeilijke werkomstandigheden die te wijten waren aan de verslechtering van haar beroepsrelatie met haar overste.

De gezondheid van deze dame had daar zwaar onder te lijden en ze was werkonbekwaam wegens de stress. Haar geneesheer raadde aan om tot een overplaatsing te verzoeken.

De dame wist ons eveneens te vertellen dat sommige personen meenden dat het dragen van haar hoofddoek problemen zou kunnen stellen en daarom verzetten ze zich tegen de overplaatsing.

Op vrijdag 29 augustus vond een bemiddeling plaats in de lokalen van het Centrum in aanwezigheid van betrokkene, haar overste, andere verantwoordelijken alsook twee van onze medewerkers.

Deze vergadering was op verschillende aspecten vruchtbaar. Enerzijds maakte ze het mogelijk om een aantal misverstanden uit de weg te helpen en anderzijds werd overeengekomen om meer duidelijkheid alsook een betere communicatie na te streven. De partijen zijn het eveneens eens geraakt over de aanstelling van een vertrouwenspersoon die als laatste hulp zou kunnen tussenkomen.

En hoe het beter niet moet

1. Een bewoner uit een middelgrote gemeente mailt het Centrum dat er op een muur in een omgeving waar veel gesport wordt door jongeren, een graffiti werd geschilderd met het opschrift “kill all the white men”.

Het Centrum schrijft de Burgemeester aan van de betreffende gemeente met de vraag om deze slogan zo snel mogelijk te verwijderen. Er wordt ons geantwoord dat zodra het onderzoek is afgesloten, de technische uitvoeringsdienst van de stad onverwijld zal overgaan tot verwijdering van de slogan.

Het onderzoek duurde wel erg lang. Acht maand later meldt de klager ons dat de slogan nog steeds niet verwijderd werd. Een nieuwe brief had onmiddellijk succes: de muur was terug volledig clean...maar kon dit echt niet wat vlugger gebeuren?

2. Het uiterlijk

Een jonge man van Marokkaanse afkomst bevindt zich op het verkeerde moment op de verkeerde plaats. Hij verlaat het huis van zijn zuster en wordt nagenoeg onmiddellijk aangehouden door politieagenten in burger. Hij wordt meegenomen naar het politiebureau, wordt gefouilleerd (ontkleed), krijgt bedreigingen en racistische uitlatingen te horen. Dan wordt hij weer vrijgelaten. Later verneemt hij dat hij zich in een straat bevond waar de politie een razzia aan het houden was in het kader van de drugsbestrijding.

Het slachtoffer heeft niet enkel zijn beklag gedaan bij het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, maar ook bij de burgemeester van de gemeente, de Algemene Inspectie van de Politie, het Comité P en het Parket. Uit de verschillende enquêtes die gevoerd werden blijkt dat men het slachtoffer geen enkel verwijt kon maken, niet voor de identiteitscontrole en de aanhouding (wat een motivatie had kunnen zijn) noch tijdens de arrestatie zelf (geen opstandigheid of gevloek). Hij kreeg echter geen verontschuldiging aangeboden. Bovendien werden de aangeklaagde feiten (uitkleden, bedreigingen, racistische uitlatingen...) geenszins betwist.

Geen enkele van de aangesproken overheidsinstanties lijkt officieel te willen toegeven dat de arrestatie gebeurde omwille van het maghrebijnse 'uiterlijk' van het slachtoffer en dat de behandeling die hem te beurt viel op het politiebureau ontoelaatbaar is. Ze kaatsen de bal naar elkaar terug en geen enkele instantie heeft tot nog toe een beslissing genomen of een sanctie uitgesproken tegen de verantwoordelijke politieagenten.

Een dergelijke houding wekt bij het slachtoffer een gevoel van onrechtvaardigheid en straffeloosheid en resulteert in wantrouwen ten opzichte van de overheid.

5. Verdere bespreking van het georganiseerd racisme

Wat racisme betreft, viel het jaar 2002 in de eerste plaats op door drie moorden. De eerste twee werden gepleegd in maart. De slachtoffers waren het echtpaar Isnani, een familie van Marokkaanse afkomst die in de Brusselse gemeente Schaarbeek woonde. De laatste gebeurde in november in Antwerpen. Daar werd Mohammed Achrak vermoord, een jonge leraar, eveneens van Marokkaanse afkomst. Deze moorden bewijzen dat racisme ook dodelijk kan zijn. Racisme is wel degelijk een vorm van gewelddadige discriminatie die op verschillende manieren tot uiting kan komen.

Racistische pamfletten en publicaties sporen vaak aan tot discriminatie. In de meeste grote agglomeraties van het land is in de afgelopen jaren de verspreiding van dit soort propaganda onafgebroken toegenomen. Deze propaganda associeert vreemdelingen, vooral die van arabisch-islamitische afkomst, met diverse kwalen van onze samenleving. Op een onbeschofte manier brengt ze een vervormd beeld over van de migrantengemeenschappen. Deze desinformatie - gebaseerd op kwalijke veralgemeningen en begripsvermengingen - voedt de xenofobe gevoelens van een aantal mensen. Sommigen gaan over tot de daad, door aanhanger te worden van een ondemocratische partij of door ervoor te stemmen. De moordenaar van de familie Isnani was militant lid van de Franstalige afdeling van het Vlaams Blok te Brussel.

Het merendeel van de niet-democratische partijen is gedurende het jaar 2002 zeer actief gebleven, vooral met de wetgevende verkiezingen van 18 mei 2003 in het vooruitzicht. In Vlaanderen en in Brussel ging het Vlaams Blok door met het verspreiden van talloze pamfletten en lokale krantjes (over het algemeen bestemd voor afzonderlijke gemeenten). Om nieuwe gerechtelijke vervolgingen te vermijden heeft het Vlaams Blok zich gedurende dat jaar gehouden aan zijn "politiek correct" profiel. De partij was in 2000 al schoorvoetend afgestapt van het "70 punten"- programma aangaande de immigratie. Dat programma werd vervangen door de nieuwe

doctrine van het Vlaams Blok betreffende de vreemdelingen (sic), getiteld "Aanpassen of Terugkeren" (brochure uitgegeven in 2001).

Maar wanneer we de publieke documenten doornemen die de partij in kleinere oplage uitgeeft (in tegenstelling tot de pamfletten die overal worden verspreid), merken we dat er, ondanks het publieke minder harde profiel, duidelijk ideologisch gekleurde verwijzingen blijven bestaan naar elementen uit de geschiedenis van het fascisme.

Bijvoorbeeld:

- de nauwe banden die het Blok onderhoudt met de kring Were Di en met de nationalistische actiegroep Voorpost, wat de leiding van deze groepen ook moge beweren.
- het aanhouden van verwijzingen die enkel voorkomen bij het meest radicale extreemrechtse gedachtegoed. Zo blijft in sommige kringen van het Vlaams Blok de "zwarte rat" en het Keltisch kruis in gebruik, twee nationalistische symbolen die afkomstig zijn van neofascistisch extreemrechts.
- de aanhoudende en regelmatige contacten en samenwerking met het Franse Front National van Jean-Marie Le Pen, en dit sedert de jaren tachtig.

Aangaande de Brusselse afdeling van het Vlaams Blok: deze afdeling wordt bezielt door voormalige kaders van de Parti des Forces Nouvelles (PFN). De PFN, die tot 1991 onder die naam actief was, werd destijds beschouwd als een neonazistische groepering. Het was vooral de PFN die er in de jaren tachtig werk van maakte om in België de negationistische theorieën te verspreiden. De huidige voorzitter van de Brusselse Franstalige afdeling is een oudgediende van de PFN. Een andere ex-PFN'er is de hoofdredacteur van "Vérités bruxelloises", het maandblad van de Franstalige militanten van het Vlaams Blok. Vooral dit tijdschrift toont aan dat de partij het radicale betoog niet heeft opgegeven. De spotprenten die er in voorkomen (overigens dezelfde als in de meeste VB-pamfletten en krantjes) zijn van de hand van een tekenaar die werkt voor de Franse extreemrechtse pers. "Vérités bruxelloises" publiceert ook interviews met de leiders van het Franse Front National. In juni 2002 vierde het tijdschrift zijn eerste verjaardag. De voornaamste gast op dit feest was Guillaume Faye, een theoreticus van radicaal extreem-rechts in Frankrijk die aanleunt bij de racistische beweging "Terre et Peuple" en die verschillende werken heeft gepubliceerd die in Frankrijk racistisch worden genoemd. Tijdens dat feest van het Franstalige VB-tijdschrift stelde Faye zijn nieuwste boek voor, getiteld "La colonisation de l'Europe – Discours vrais sur l'immigration et l'islam".

In de "Vérités bruxelloises" van februari 2002 lezen we in een artikel ter promotie van dit boek:

[Vertaald] - In dit schokkende nieuwe boek toont Guillaume Faye aan dat we niet meer van immigratie kunnen spreken maar eerder van een massieve bevolkingskolonisatie door Afrikaanse, Maghrebijnse en Aziatische volkeren. Dat de islam begonnen is aan een veroveringstocht door Europa. Dat de jeugdcriminaliteit slechts de voorbode is van een etnische burgeroorlog. Dat we zowel langs de kraamklinieken als langs de ondichte buitengrenzen worden overrompeld. Dat omwille van demografische redenen er zich een islamitische macht zal installeren, eerst op lokaal vlak, en later misschien op nationaal vlak.

Verschillende vertegenwoordigers van het Vlaams Blok waren eveneens aanwezig om naar Faye te luisteren: Johan Demol (algemeen voorzitter van de Brusselse afdeling), kamerleden Dominiek Lootens, Erik Arckens, Jos

Van Assche, Filip De Man en Bart Laeremans, senator Yves Buysse, en tenslotte de nationale partijvoorzitter Frank Vanhecke.

Wat de overige Franstalige niet-democratische formaties betreft, zijn er slechts drie die zich staande gehouden hebben: het Front National (FN), het Front Nouveau de Belgique (FNB) en de beweging Nation (gevormd door dissidenten uit de eerste twee). Ze zijn in 2002 hoofdzakelijk in Brussel actief geweest. Van het Bloc Wallon (BW, opgericht in 2000 door ex-leden van FN en AGIR) werd in 2002 niets meer gehoord. De partij had destijds contacten met het Vlaams Blok, maar ze bestaat niet meer. Ondanks het feit dat Franstalig extreemrechts gefragmenteerd en verzwakt is, verspreiden het FN, het FNB en Nation toch nog pamfletten in Brussel en in enkele gemeenten van het Waals Gewest (La Louvière, Namen, Charleroi,...). Het meest actief lijkt de beweging Nation. De belangrijkste voorman en verschillende leden ervan komen uit het neonazistische groepje "l'Assaut". De zichtbare aanwezigheid van het FN en het FNB daarentegen lijkt duidelijk achteruit te gaan in vergelijking met vorige jaren. De talrijke interne crises in de schoot van deze twee extreemrechtse partijen leidden tot het vertrek van vele partijleden en verkozenen.

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding legde klacht neer naar aanleiding van de verspreiding van pamfletten door deze groeperingen. Op het ogenblik dat onderhavig rapport werd opgesteld waren verschillende klachten nog in het stadium van onderzoek of in behandeling voor de rechtbank. Het aantal gerechtelijke dossiers tegen hoofdzakelijk Franstalig extreemrechts is in 2002 aanzienlijk toegenomen.

Verder krijgt het geheel van het Belgische extreemrechtse gedachtegoed regelmatig redactionele ondersteuning van Rivarol, een extreemrechts racistisch en antisemitisch tijdschrift uit Frankrijk, dat ook in België wordt verkocht.

Negationisme

De laatste partizanen van het negationisme zijn de afgelopen jaren steeds meer geïsoleerd geraakt. Het populariseren van negationistische stellingen is een mislukking gebleken. De kring "Vrij Historisch Onderzoek" is omzeggens niet meer actief, voornamelijk als gevolg van de gerechtelijke stappen die ondernomen werden. (VHO: zie "bilan 1993-2002 van het georganiseerd racisme").

Niettemin werd in april 2002 de oprichting van een Franstalige tak van het VHO aangekondigd onder de naam "Vision historique objective". De maand voordien vond een revisionistisch congres plaats met als sprekers: Bert Eriksson (oud-leider van de VMO), Siegfried Verbeke (medestichter van de VHO) en de Fransman Vincent Reynouard. Deze laatste woont sinds enige tijd in Brussel en is verantwoordelijk voor de Franstalige tak van het VHO. Kort na de aankondiging van de oprichting verspreidde het VHO nieuwe pamfletten, onder meer in Brussel en Namen. Deze negationistische groep kreeg daarbij ook de steun van de Vlaamse afdeling van "Blood and Honour", een internationale neonazistische organisatie.

Om het fenomeen van het negationisme te begrijpen en de verspreiding van deze propaganda te kunnen tegenwerken, organiseerde het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding een colloquium op 22 maart 2002, in samenwerking met het "Institut de la mémoire audiovisuelle juive" (IMAJ).

Antisemitisme

Antisemitische handelingen nemen in ons land toe sinds 2000. In 2002 werd verschillende keren geweld gebruikt tegen instellingen of personen van de joodse gemeenschap. Enkele voorbeelden:

- 1 april: in Brussel worden er vijf brandbommen geworpen tegen de synagoge in de Kliniekstraat.
- 3 april: in Antwerpen worden er molotovcocktails gegooid op de synagoge in de Bouwmeesterstraat (de oudste synagoge in de stad).
- 15 april: in Molenbeek wordt een familie van joodse handelaars opnieuw het slachtoffer van vandalisme. Sinds het begin van de maand vallen jongeren uit de buurt deze familie regelmatig lastig. Hun wagen werd vernield en er werden hakenkruisen op het koetswerk geschilderd. Men poogde ook hun handelszaak in brand te steken.
- 20 - 21 april: onbekenden mitrailleren de synagoge in Charleroi.
- 3 mei: er worden molotovcocktails gegooid tegen de sefardische synagoge in Schaarbeek.

Tegen het merendeel van de bovenvermelde ernstige feiten werd klacht neergelegd. Vanaf mei 2002 hebben we een relatieve vermindering van antisemitische acties kunnen vaststellen. (Nieuwe incidenten tegen de joodse gemeenschap zullen opduiken vanaf maart 2003.)

We betreuren de aanwezigheid van antisemitische spandoeken en het scanderen van antisemitische leuzen tijdens verscheidene manifestaties die gehouden werden uit sympathie voor het Palestijnse volk of tegen de oorlog in Irak (onder andere in april en in november 2002). Het associëren van de repressie uitgeoefend door het Israëliëse leger in de bezette gebieden met genocide is niet juist en is bijzonder gevaarlijk. Dit soort begripsvermenging is koren op de molen van de negationisten en kan aanzetten tot rassendiscriminatie. In dezelfde manifestaties waren ook deelnemers te zien die symbolen van islamitische fundamentalisten droegen (zoals die van Hezbollah) en die gewag maakten van de "Protocollen van de Wijzen van Sion" (een vervalst document uit de antisemitische propaganda) om de huidige situatie in het Midden-Oosten te verklaren. We betreuren overigens ook de extremistische en xenofobe betogen die uitgaan van leden van de joodse gemeenschap en die onder andere via het internet worden verspreid.

Andere informatie over de opkomst van een antisemitische koorts in ons land, dat daarmee de trend volgt van andere Europese landen, is te vinden in de "balans 1993-2000, in het hoofdstuk 'georganiseerd racisme'".

Samengevat bemerken we de volgende tendensen aangaande het georganiseerd racisme in het jaar 2002:

- een verder zetten van de regelmatige verspreiding van de propaganda van het Vlaams Blok in de grote steden van Vlaanderen en in Brussel.
- een verder ontwikkelen door het Vlaams Blok van een "publiek debat", maar met behoud – zij het minder expliciet dan vroeger - van de ideologische verwijzingen die aan de oorsprong liggen van de oprichting van het VB.
- behoud van de banden tussen het Vlaams Blok en extreemrechts in Frankrijk, inbegrepen de radicale elementen aldaar.

-
- het bestaan van militante organisaties - vaak radicale - voor politieke en culturele actie in de marge van de niet-democratische politieke formaties, en dit zowel in Vlaanderen als in Wallonië.
  - bevestiging van de versplintering van de Franstalige extreemrechtse structuren en van hun militante basis. Niettemin blijft een harde kern voortbestaan die actief blijft in de schoot van het FN, het FNB en Nation.
  - relatieve afname van de electorale basis van de Franstalige niet-democratische partijen volgens peilingen van kiesintenties in 2002, met de uitzondering van een electoraal bastion in Henegouwen.
  - verder gaan van gewelddadige antisemitische acties.
  - optreden van fundamentalistische christelijke en islamitische organisaties die jodenhaat verspreiden.
  - bestaan van verschillende internetsites waar anti-Arabisch racisme, islamhaat en antisemitisme worden ontwikkeld.
  - versterking van het anti-Maghrebijnse racisme onder de vorm van een veralgemeende islamofobie, vooral sinds de WTC aanslagen van 11 september 2001.

II. INTEGRATIEBELEID

1. *Werkgelegenheid*

1.1. **Oprichting van een dienst binnen de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg met het oog op de bestrijding van etnische discriminatie op het werk**

Op initiatief van het Internationaal Arbeidsbureau werd in 1997 een interuniversitair onderzoek¹ in België gerealiseerd. Dit onderzoek bevestigde de hypothese dat sollicitatieprocedures van autochtone Belgen en Belgen van Marokkaanse herkomst met gelijkwaardige kwalificaties (diploma en beroepservaring) in de loop van de aanwervingprocedure op een verschillende wijze behandeld worden. Als reactie hierop werden de afgelopen jaren een aantal acties opgezet die de politieke en economische beleidsmakers van deze gang van zaken bewust dienden te maken. In de drie gewesten werden sensibiliseringscampagnes, seminaries en colloquia georganiseerd.

Ook van de Federale Overheidsdienst (FOD) Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg wordt verwacht dat zij haar rol speelt in die op gang gebrachte dynamiek.

Verder kreeg de Minister van Werkgelegenheid het voorstel om in samenwerking met het Centrum een bijzondere cel op te richten binnen de FOD, ter bevordering van de gelijke behandeling van de werknemers van vreemde nationaliteit of herkomst bij zowel de indienstneming, de tewerkstellingsduur als het ontslag.

Op 1 juli 2001 werd binnen de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg de “Cel kleurrijk ondernemen” opgericht. In deze cel werken twee gedetacheerde medewerkers van het Centrum die zich vooral toespitsen op de voorlichting, sensibilisering en ondersteuning van de diensten van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de bedrijfswereld, rond etnische discriminatie en de ongelijkheden die daaruit voortvloeien.

1.1.1. **Doelstellingen van het project**

De oorspronkelijke doelstelling van het project bestond erin te komen tot een doorgedreven sensibilisering en vorming van de arbeidsinspecteurs²; de voorlichting en begeleiding van ondernemingen; de sensibilisering van de activiteitssectoren (via de paritaire comités) om zo te peilen naar de mogelijkheid om specifieke sectoriële collectieve overeenkomsten te sluiten; de evaluatie van de samenwerkingsmogelijkheden met de gewestministers belast met werkgelegenheid en beroepsopleiding, de gewestelijke integratiecentra en de overheidsinstellingen voor arbeidsbemiddeling (ORBEM/BGDA, VDAB, FOREM); en het uitschrijven van een verslag met voorstellen en aanbevelingen aan de Minister voor Werkgelegenheid en Gelijke Kansenbeleid.

---

¹ *Discriminatie bij aanwerving. Belgische bijdrage tot het internationaal vergelijkend onderzoek van het Internationaal Arbeidsbureau*, Brussel, Federale diensten van wetenschappelijke, sociale, technische en culturele aangelegenheden. Prospectief sociaal-economisch onderzoek, september 1997.

² De aanzet daartoe was reeds in november 2000 gegeven en zowat 1000 inspecteurs waren tegen eind december 2001 bij dit initiatief betrokken.

1.1.2. Topprioriteiten

Er werden nieuwe strategische prioriteiten opgesteld die dienden te leiden tot een verdere opvolging van de initiële projectdoelstellingen.

1. *Ondersteuning en samenwerking met de Inspectie sociale wetten*

Uit de evaluatie van de resultaten van de sensibiliseringscampagne bij de arrondissementale cellen (zie activiteitenverslag Cel kleurrijk ondernemen voor meer uitleg) en de contacten met de Inspectie van de Sociale Wetten, bleek dat er een behoefte bestond aan meer knowhow en ondersteuning van de Arbeidsinspecteurs bij het opsporen, bewijzen en behandelen van klachten gebaseerd op etnische discriminatie op de arbeidsmarkt. Om aan deze behoefte tegemoet te komen is de Cel kleurrijk ondernemen begonnen met de uitwerking van een werkinstrument op maat van de inspectiediensten, die op grond van de nieuwe antidiscriminatiewet bevoegd zijn voor de afhandeling van dergelijke klachten. De uitbouw van dit instrument gebeurt in overleg met de directie van de Inspectie Sociale Wetten van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Het instrument zal in de eerste plaats de inspecteur wegwijs maken in de problematiek van etnische discriminatie op de arbeidsmarkt en hem aan de hand van een bijbehorende checklist ondersteunen in het opsporen, bewijzen en behandelen van concrete klachten van discriminatie op de arbeidsmarkt. De methodiek en inhoud van dit pedagogisch instrument werden door de medewerkers van de Cel kleurrijk ondernemen ontwikkeld en zijn gebaseerd op reeds bestaande methoden van klachtenbehandeling van zowel de Inspectie Sociale Wetten als het Centrum. In een later stadium voorziet men een informatiecampagne om de inspecteurs in te lichten over het gebruik en de werking ervan.

2. *Sectoriële collectieve overeenkomsten ter bestrijding van de ongelijke behandeling op basis van herkomst*

Bij de sociale partners binnen de paritaire comités werkt men aan de ondersteuning en sensibilisering ter versterking en invoering van concrete bepalingen in de sectoriële collectieve overeenkomsten. Deze bepalingen moeten discriminerende praktijken bij de aanwerving en op het werk tegengaan.

Na een eerste fase van de sensibilisatie- en informatievergadering met de voorzitters van de paritaire comités en subcomités (in 2001), werden in juni 2002 eveneens de leden van alle paritaire comités uitgenodigd voor een sensibilisatiecampagne omtrent "*collectieve arbeidsovereenkomsten als juridisch instrument ter bestrijding van etnische discriminatie op de arbeidsmarkt*". In totaal werden tijdens deze campagne drie bijeenkomsten met workshops georganiseerd die geheel in het licht stonden van deze thematiek. Verscheidene betrokken actoren zoals de bedrijfswereld, de vakbonden en academici werden bijeengebracht om zich samen met de leden van de paritaire comités te buigen over de mogelijkheden en knelpunten van collectieve arbeidsovereenkomsten. Tijdens de workshops werd er getracht vanuit de verschillende sectoren een concrete invulling te geven aan deze problematiek. (Voor meer uitleg over de inhoud, evaluatie en aanbevelingen omtrent deze campagne, zie het activiteitenverslag van de Cel kleurrijk ondernemen).

In een later stadium tracht de Cel kleurrijk ondernemen samen met de werknemersorganisaties enkele concrete initiatieven en samenwerkingsverbanden met betrekking tot de collectieve arbeidsovereenkomsten op poten te zetten.

3. Ondersteuning van de bedrijfswereld en de slachtoffers van discriminatie op de arbeidsmarkt

Er wordt eveneens gewerkt aan specifieke ondersteuningsinstrumenten die het project dienen bekend te maken bij de werkgevers en de werknemers (slachtoffers van discriminatie en racisme bij aanwerving en op de werkvloer).

Rekening houdend met de doelgroep moeten deze instrumenten (folder, brochure,...) toelichting geven bij de gepaste maatregelen ter bestrijding van de etnische discriminatie, de mogelijke juridische instrumenten, de sancties, de mogelijke beroepsmiddelen en de goede praktijken die een onderneming hierbij kan toepassen.

Ten aanzien van de bedrijfswereld werkt de Cel kleurrijk ondernemen momenteel aan een tweevoudig instrument dat naast het informeren over de nieuwe wetgeving, de gevolgen en de verbonden sancties, ook ondersteuning kan bieden aan het personeelsmanagement bij het aanwerven van allochtonen en het vermijden van interculturele geschillen en de bestrijding van discriminatie en pesterijen op de werkvloer. Tevens zal dit instrument de bedrijfswereld moeten bijstaan bij de uitwerking van een diversiteitsbeleid en -management, aangepast aan de concrete behoeften van de ondernemingen in kwestie.

In een later stadium kan de Cel kleurrijk ondernemen de bedrijfswereld blijvende ondersteuning bieden inzake diversiteitsbeleid en bestrijding van etnische discriminatie in de vorm van een helpdesk.

4. Aanbevelingen aan de Minister

Zoals in de initiële doelstelling van dit initiatief overeengekomen, heeft de Cel kleurrijk ondernemen een document met enkele concrete aanbevelingen inzake discriminatie op de arbeidsmarkt aan de Minister voor Werkgelegenheid en Gelijke Kansenbeleid overhandigd. Dit document werd samengesteld aan de hand van de evaluaties van de reeds uitgevoerde initiatieven van de Cel en de evolutie en tendensen van de problematiek in het algemeen. De aanbevelingen hadden vooral betrekking op de drie voornaamste domeinen waarop de Cel actief is: de ondernemingswereld, de sociale partners en de arbeidsinspectiediensten. (Voor meer uitleg over deze aanbevelingen, zie activiteitenverslag Cel kleurrijk ondernemen).

5. Integratie van de problematiek binnen de algemene communicatie van FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Een van de objectieven van de Cel kleurrijk ondernemen bestaat erin om de problematiek van de etnische discriminatie te integreren in de algemene communicatie van de FOD naar zowel de interne als externe doelgroepen.

In dezelfde lijn als de voorbijgaande initiatieven werd dit jaar getracht het personeel van het FOD verder te sensibiliseren via de interne kanalen. Zo werd in samenwerking met de directie van de Communicatie van de FOD een interview van de medewerkers van de Cel kleurrijk ondernemen afgenomen voor de volgende editie van het driemaandelijks blad "Meta News".

Verder heeft de Cel haar eerste activiteitenverslag gepubliceerd. In dit rapport werden alle concrete initiatieven en activiteiten van de Cel samen met de evaluaties en beleidsvoorstellen die daaruit voortvloeiden, uitvoerig beschreven. Dit rapport werd zowel aan interne (alle departementen van de FOD) als externe diensten overhandigd.

6. *Aanwezigheid van de Cel kleurrijk ondernemen op het internet*

De aanwezigheid van de Cel op de website van de FOD en het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding komt ook tegemoet aan een behoefte tot integratie en sensibilisatie.

De site biedt algemene informatie met betrekking tot etnische discriminatie: het fenomeen in de praktijk, de werkloosheidsgraad onder de allochtone bevolking, de studie van het Internationaal Arbeidsbureau, juridische instrumenten en concrete positieve voorstellen aan de ondernemingen. Uit ervaring is gebleken dat door de aanwezigheid van de cel op de website er meer vragen en klachten inzake etnische discriminatie naar deze dienst toevloeien.

In een volgende fase zullen informatie- en sensibilisatie-instrumenten via de site kunnen worden geraadpleegd en opgevraagd. Bovendien wordt er dit jaar in samenwerking met de directie en de communicatie een update en uitbreiding van de beschikbare informatie voorzien.

1.2. **www.newintown.be: website voor nieuwkomers**

Binnen het kader van het impulsfondsproject van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, werkt het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding aan een website voor nieuwkomers. Deze site wil in de eerste plaats bijdragen tot het onthaal en de integratie van nieuwkomers door het aanbieden van bruikbare informatie allerhande.

Talrijk zijn immers de personen die recent in ons land zijn toegekomen of die uit de clandestiniteit zijn getreden. Zij zien door het institutionele en sociale bos heel vaak de bomen niet meer. Wat zijn mijn rechten en plichten? Waar kan ik terecht met mijn vragen?

Maar ook de professionals die zich over deze nieuwkomers ontfermen blijven nog vaak met vragen zitten. Een antwoord op sommige complexe situaties ligt niet voor de hand.

Om die noden te lenigen wil het Centrum bijdragen tot de constructie van een toegankelijk en gebruiksvriendelijk instrument voor mensen die niet noodzakelijk één van onze landstalen beheersen of de vereiste bagage bezitten om zich vlot binnen uiteenlopende levensdomeinen te bewegen.

Een aantal principes worden bij de uitbouw van deze website dan ook nauwgezet gehanteerd:

- * een vlotte toegang
- * gebruiksvriendelijkheid
- * een aanpak die de specificiteit van elke situatie eerbiedigt
- * een thematische en geografische benadering
- * een laagdrempelig opzet gecombineerd met nauwkeurige informatie
- * een actualisatie van de verstrekte gegevens

Concreet bestaat de website uit vijf secties:

De sectie **FIRST AID** biedt dringende en praktische informatie aan. Zo wordt onder andere voorzien in minisites beheerd door integratiecentra en gespecialiseerde ngo's. Deze organisaties krijgen de kans hun minisite uit te

bouwen op basis van een geprefabriceerde structuur. Op die manier kunnen zij lokale informatie verstrekken aan de doelgroep.

HOW DO I...? snijdt uiteenlopende thema's aan: formulieren, werk, opleiding, onderwijs, wonen, gezondheid, OCMW en dagelijks leven. De 'Vraag-Conditie-Antwoord' aanpak (VCA) stelt de bezoekers van de site in staat om, naargelang hun verblijfssituatie, toepasselijke informatie te vergaren. Het is natuurlijk geenszins de bedoeling het contact met de professionals uit het werkveld te vervangen. De site wordt veeleer opgevat als oriëntatiemiddel.

Het **DOCUMENT CENTRE** biedt regelgevende en juridische teksten aan die verband houden met de behandelde thema's. Deze sectie richt zich voornamelijk tot de professionals uit de sector. Voor hen kan deze - soms wat lastige en zware- informatie een nuttig werkinstrument zijn.

THE STORY OF... brengt het relaas van nieuwkomers op weg naar integratie.

LIVING IN BELGIUM verschaft de nieuwkomer algemene informatie met betrekking tot ons land: de geschiedenis, geografische kenmerken, gebruiken en gewoonten, waarden en normen... Bedoeling is de bezoeker van de site een eerste globaal beeld over België aan te reiken.

In een eerste fase wordt de website ter beschikking gesteld in het Frans, het Nederlands en het Engels. De nodige aandacht zal ook uitgaan naar een regelmatige actualisatie en versteviging van de geleverde informatie.

Het Centrum wenst met www.newintown.be zowel de nieuwkomer zelf als de professional uit de sector een waardevol hulpmiddel aan te bieden.

2. Onderwijs

2.1. Vlaamse Gemeenschap

Van Non-discriminatieverklaring naar het decreet betreffende gelijke onderwijskansen in Vlaanderen

“Kinderen uit allochtone en kansarme autochtone gezinnen lopen meer dan andere kinderen het risico om geconfronteerd te worden met schoolproblemen zoals leerachterstand, zittenblijven en schooluitval. Ze starten vaak niet met hetzelfde sociaal en cultureel kapitaal waarmee andere kinderen hun schoolloopbaan beginnen en hebben het dan ook moeilijker om te beantwoorden aan de verwachtingen die de school hen stelt. Precies omdat ze niet ten volle aan de schoolse verwachtingen voldoen, bestaat de kans dat hun mogelijkheden door de school niet voldoende (h)erkend worden. “

Dit citaat komt uit de memorie van toelichting bij het Gelijke Onderwijskansen decreet van 28 juni 2002. Het geeft perfect de geest weer van het nieuwe decreet, dat effectief van start gaat op 1 januari 2003, voor het schooljaar 2003-2004. Belangrijk aspect is het recht op inschrijving, waarbij de ouders moeten instemmen met het pedagogisch project van de school en het schoolreglement. Een weigering kan enkel als de veiligheid in het gedrang is wegens materiële omstandigheden en als de leerling definitief werd uitgesloten. Doorverwijzing kan voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en wegens het behoud van het taalheteroog karakter van de

school. Een weigering en een doorverwijzing worden strikt gecontroleerd en er moet een schriftelijke motivatie gebeuren. Hiervoor werd de Commissie Leerlingenrechten opgericht.

Op lokaal niveau worden Lokale Overlegplatforms, LOP's, opgericht. Deze platforms zijn veel ruimer samengesteld dan het vroeger plaatselijk overleg. Ze moeten o.m. een omgevingsanalyse maken, afspraken rond spreiding en onthaalonderwijs, beoordeling geven bij doorverwijzing (was het terecht of niet), bemiddelen na afwijzing van een klacht door de Commissie, bemiddelen naar een andere school bij een terechte weigering of doorverwijzing (na een beslissing van de Commissie).

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding volgt de implementatie van het GOK-decreet in Vlaanderen op de voet. Zo is een medewerker van het Centrum lid van de "Commissie Toelating Gelijke kansen" van de Vlaamse Onderwijsraad, waar de oprichting van de Lokale Overlegplatforms en de concrete knelpunten in verband met de inwerkingtreding van het decreet worden besproken. Ook van de Commissie "Ondersteuning Gelijke Kansen" is het Centrum lid. Tenslotte is er de "Commissie Leerlingenrechten", een Commissie die bevoegd is om de gegrondheid van een doorverwijzing te beoordelen indien het Lokaal Overleg geen definitieve inschrijving realiseert en kennis te nemen van klachten met betrekking tot weigeringen. Hiervoor is een strikte juridische procedure uitgewerkt met strikte termijnen. Een medewerker van het Centrum is lid van deze Commissie. In het jaarverslag 2003 zullen we hierover breder rapporteren.

2.2. Franse Gemeenschap

Belangrijkste ontwikkelingen

In 2002 werd het Centrum geconfronteerd met een groeiend aantal vragen om informatie en verzoeken om tussenbeide te komen. Die trend is zowel een gevolg als een weerspiegeling van het groeiend belang van onderwijs in de integratie van nieuwkomers. In totaal werden bijna honderd aanvragen behandeld. Daarbij ging het vooral om problemen als de gelijkschakeling en/of erkenning van diploma's, problemen met inschrijvingen of uitsluiting van nieuwkomers. Ook het dragen van een hoofddoek blijkt nog altijd moeilijkheden op te leveren. Dat leidde vooral in het Brussels gewest tot een polarisatie. Het Centrum heeft echter noch de bevoegdheid, noch de middelen om in zulke kwesties tussenbeide te komen, maar blijkt wel een eerste toevluchtsoord te zijn voor mensen die niet goed weten tot welke instantie ze zich moeten richten.

De correcte toepassing van het decreet van 14 juni 2001 betreffende de integratie van nieuwkomers in het onderwijs van de Franse Gemeenschap was een belangrijke prioriteit voor 2002. Pro memorie, dit decreet moet ervoor zorgen dat de scholen zich overeenkomstig de hierboven genoemde normen aanpassen aan de specifieke noden van scholieren die pas in ons land zijn aangekomen. De twee belangrijkste vernieuwingen zijn de oprichting van zogenaamde overgangsklassen en de uitwerking van nieuwe erkennings- en toelatingsregels voor de verschillende niveaus van het middelbaar onderwijs.

De naam zegt het al: overgangsklassen moeten de integratie van nieuwe leerlingen bevorderen door hen een specifieke overgangsstructuur te bieden waarbinnen ze Frans kunnen leren en/of het niveau van hun leeftijdsgenoten kunnen halen. Met de oprichting van zogenaamde integratieraden die door een onderwijscommissie van de Franse Gemeenschap worden gecontroleerd en die moeten beslissen in welk studiejaar of welke richting een pas aangekomen leerling thuishoort, bewijst het decreet dat het niet alleen radicaal vernieuwend, maar ook heel efficiënt is.

Sinds het decreet van kracht is, is het aantal leerlingen in overgangsklassen van 639 (op 1 oktober 2001) naar 735 (op 15 januari 2002) gestegen. De integratieraden die in elke instelling met overgangsklassen werden geïnstalleerd, hebben in het schooljaar 2001-2002 439 dossiers behandeld.

Afgezien van deze duidelijke vooruitgang heeft het decreet ook een aantal beperkingen en nieuwe problemen aan het licht gebracht. De beperkingen hebben vooral te maken met de toegangscriteria voor overgangsklassen die voor kandidaat-vluchtelingen en erkende vluchtelingen (zie hierboven) worden gereserveerd. Nieuwkomers die ondergedoken zijn, die hier met hun gezin worden herenigd, die niet uit een ontwikkelingsland komen of hier maar tijdelijk verblijven, kunnen niet van deze structuur genieten. In het Brusselse Lycée Guy Cudel bijvoorbeeld waren in het schooljaar 2001-2002 maar 22 van de 74 pas aangekomen leerlingen wettelijk tot de overgangsklassen toegelaten. De raad voor integratie kon maar vier van die leerlingen laten overgaan. De directrice van de school voegt daar nog aan toe: "Hoe leg je een meisje van 14 uit dat haar klasgenootje die even goed presteert als zij, niet mag overgaan omdat er administratieve problemen zijn?". Die beperkingen zullen nog duidelijker voelbaar worden wanneer landen als Polen zich bij de EU aansluiten. De nieuwe leerlingen uit dat land zullen niet meer tot de overgangsklassen worden toegelaten terwijl ze in een school als het Victor Horta-atheneum van Brussel toch 30% van de schoolpopulatie uitmaken.

Dit probleem blijkt nijpender te zijn in Brussel dan in Wallonië, waar de overgangsklassen over het algemeen in de buurt van de opvangcentra voor kandidaat-vluchtelingen werden geïnstalleerd.

Het decreet is ook niet echt een oplossing voor analfabeten of kinderen die nooit naar school zijn geweest, zoals meisjes uit Afghanistan die onder het Taliban-regime niet naar school mochten.

Wat de toepassing van het decreet betreft zijn er in wezen drie problemen.

Een eerste probleem is het feit dat de meeste nieuwe leerlingen komen en gaan. Ze komen tijdens het schooljaar in een overgangsklas terecht omdat ze op een bepaalde plaats zijn beland, maar verhuizen vaak weer even snel omdat hun ouders naar een ander opvangcentrum worden overgeplaatst.

Een tweede probleem is het aanleren van Germaanse talen. In Brussel gaat het dan specifiek over het Nederlands. Wanneer pas aangekomen leerlingen in het 4de of 5de jaar van de middelbare school terechtkomen, kijken ze tegen een haast onmogelijke achterstand aan omdat hun medeleerlingen al sinds het 1ste jaar Nederlands volgen.

Het derde probleem is de schoolintegratie na 6 tot 12 maanden overgangsklas. Het feit dat de overgang over een jaar wordt gespreid, is zeker een vooruitgang in vergelijking met vroeger, maar blijkt onvoldoende voor leerlingen die zich wel kunnen behelpen in het Frans, maar die nog problemen hebben met bijvoorbeeld spelling en grammatica. Het Pisa-onderzoek heeft trouwens uitgewezen dat dit zelfs een probleem is voor scholieren die hier van het begin zijn.

Er zijn nog verschillende andere problemen – zo zijn de meeste leraren niet vertrouwd met interculturele pedagogie of het onderwijzen van Frans als tweede taal – maar de betrokkenen (leraren, opvoeders, directeurs, tussenpersonen, CPMS...) lossen die meestal in de praktijk op. De meeste mensen in het onderwijs zijn trouwens bijzonder gemotiveerd en toegewijd en doen er alles aan om de nieuwkomers in de scholen te integreren.

3. Huisvesting

Gedurende het afgelopen jaar heeft het Centrum deelgenomen aan sensibiliseringscampagnes met betrekking tot de strijd tegen discriminatie bij woningverhuur.

De beweging ‘Action pour le logement accessible aux réfugiés à Molenbeek (Alarm)’ heeft in 2002, met medewerking van het Centrum, een praktijktest georganiseerd op het gebied van de woningverhuur.

Het verslag dat naar aanleiding van een telefonische bevraging door de groep werd opgemaakt, vertrekkend vanuit een waaier van een 60-tal huuraanbiedingen die uit het Brusselse geselecteerd werden, toont aan dat de weigeringen in het bijzonder asielzoekers treffen die zowel tot de categorie van vreemdelingen behoren als tot deze van de maatschappelijk marginale personen.

Zo blijkt dat in 58% van de telefoongesprekken de eigenaar weigerde om inlichtingen te geven over het goed, ofwél onder het voorwendsel dat het reeds verhuurd was terwijl het dat niet meer was wanneer het over een kandidaat van Belgische origine ging, ofwél met de openlijke verklaring niet aan vreemdelingen te verhuren.

Het Centrum³ ondersteunt de sensibiliseringscampagne tegen rassendiscriminatie bij woningverhuur, genaamd “*Désolé, c’est déjà loué*”, die in 2002 door de MRAX opgestart werd.

Deze campagne bestaat uit de volgende fasen: het verzamelen van getuigenissen van huurders evenals deze van verhuurders aan de hand van vragenlijsten die via enkele gemeentelijke administraties of partnerorganisaties verdeeld werden, het analyseren van de resultaten van deze vragenlijsten, het opstellen van een witboek, het formuleren van voorstellen ten aanzien van de betrokkenen.

4. Sport

4.1. The united colours of football: Samen kleurrijk sporten / rode kaart voor racisme

‘Sport/football has the power to change the world, the power to inspire, the power to unite people in a way that little else can. It also speaks to people in a language they understand. Sport/football can create hope where there was only despair. It is an instrument for peace, even more powerful than governments. It breaks down racial barriers. It laughs in the face of all kinds of discrimination. The heroes sport/football creates are example of this power.’

De mogelijkheid bestaat dat sport in het algemeen en voetbal in het bijzonder kan uitgroeien tot een nieuwe sociale en mensenrechtenbeweging van de éénnentwintigste eeuw. Het zou de eerste beweging zijn die de strijd voor emancipatie verbindt met entertainment en amusement. Onder het motto: wereldsolidariteit door sport, cultuur en ambiance!

Momenteel is er een zeer sterke internationale stroming in het topvoetbal die zich afzet tegen racisme (Football Against Racism in Europe! Kick it Out! Show Racism the Red Card!) maar tegelijk beseft dat voetbal mensen van verschillende culturen, nationaliteit, rassen en geslachten via de club op een prettige manier bij elkaar brengt.

³ Op dezelfde wijze als andere organisaties zoals Ociv, Habitat et Renovation, Convivial, ‘Observatoire de la santé et du social, le Rassemblement bruxellois pour le droit à l’habitation, Fédération bruxelloise des Unions des locataires, syndicat des locataires, Bonnevie, Convivence.

De UEFA heeft onlangs een tienpuntenplan tegen het racisme goedgekeurd en aan alle voetbalbonden kredieten verleend om campagnes in hun eigen land te ondersteunen.

In België is dit ideeëngoed tot dusver niet aanwezig in het voetbal maar uitgesteld is niet verloren! Er bestaat bijzonder veel interesse en de bereidheid tot een inhaaloperatie is groot en de samenwerking van het Centrum met de Koninklijke Belgische Voetbalbond is op dit punt uitstekend.

De Europese Unie en de UEFA hebben in het najaar van 2002 voor de derde keer de campagne The United Colours of Football/Show Racism the Red Card gevoerd. Het is een actie tegen onverdraagzaamheid en discriminatie in en buiten het stadion en voor gelijke kansen en rechten voor alle mensen. Het toont aan dat het voetbal voor en van iedereen is. Het stadion en de club spelen daarin een belangrijke rol als ontmoetingsplaats.

De grote acties voor gelijke rechten en kansen worden gedragen door topclubs als Manchester United, Celtic Glasgow, Borussia Dortmund en Schalke 04. Dat is niet toevallig. Deze verenigingen zijn ruim honderd jaar geleden opgericht door migranten, vluchtelingen, mijnwerkers en staalarbeiders. Het voetbal schonk hen een positieve identiteit, een gezonde ontspanning en een gevoel van samenhang. In hun geschiedenis zijn ze blijven ijveren voor de gewone mensen, ze vergaten hun roots niet.

Sinds het najaar 2002 werkt de Stichting Samen Kleurrijk Sporten met het Centrum aan een vertaling naar ons land. En welke stad en club konden we dan beter uitkiezen dan Genk en Racing? Daar leven meer dan 75 nationaliteiten voorbeeldig tussen en met elkaar. Genk is het voorbeeld van een aangename multiculturele gemeenschap. Racing was toen landskampioen en één van de nieuwe vaandeldragers van ons voetbal. Er bestaat een bruisende ambiance in het stadion en een sterke band tussen club en supporters.

Daarom was het Centrum blij dat het de eerste actie in samenwerking met Racing Genk, het stadsbestuur en de voetbalbond kon voorstellen op 23 november 2002 in het Phoenixstadion.

De Rode Duivels van het zaalvoetbalteam namen onlangs deel aan het Europese Kampioenschap in Italië. De kern van de nationale ploeg telt liefst zeven spelers van Marokkaanse afkomst in de rangen. Dat is de helft van het aantal internationals. Het is een uniek gegeven in het Europese zaalvoetbal.

Het maakt één ding duidelijk: in de sport verloopt het samenleven tussen mensen van verschillende culturen en rassen zonder veel problemen. In het zaalvoetbal is 'de bal gelijk voor iedereen' en staan cultuurverschillen de onderlinge samenwerking, kameraadschap en ploeggeest helemaal niet in de weg. Het laat het ongelijk zien van diegenen die pleiten voor gescheiden ontwikkeling en apartheid.

Moge *The United Colours of Football*, *het samen kleurrijk sporten*, helpen om de vooroordelen tussen mensen en bevolkingsgroepen weg te nemen. En zoals Nelson Mandela zei: de wereld een beetje verbeteren.

Er zijn nog veel acties op komst, ook in België! Zo bijvoorbeeld bestaat er al een engagement vanwege Club Brugge.

4.2. "Les Chantiers du Sport"

4.2.1 Context

Op initiatief van de minister van Sport van de Franstalige Gemeenschap Wallonië-Brussel, werd het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding uitgenodigd om deel te nemen aan "Les Chantiers du Sport", een denkgroep over het sportbeleid van de toekomst.

"Les Chantiers du Sport" is het resultaat van een uitgebreide studie over sport waaraan verschillende specialisten hebben meegewerkt. Met dit initiatief wil de Franstalige Gemeenschap Wallonië-Brussel haar sportbeleid in de toekomst grondig omdenken en een lange termijnvisie uitstippelen⁴.

Het Centrum heeft tijdens een "Chantier" over sport en ethiek zijn kijk hierover kunnen uiteenzetten.

Tijdens deze ontmoeting werden de waarden onderstreept die de sport overbrengt: gezondheid, harmonieuze persoonlijke ontwikkeling, karaktervorming, vriendschapsbanden, eendracht, maatschappelijke integratie en contact met anderen, sociale rechtvaardigheid, respect voor iedereen die actief is in de sport. Het Centrum heeft hierbij vooral aandacht besteed aan de thema's *racisme en sport* en *migratiestromen binnen de sportwereld*.

4.2.2 Vaststellingen

Wat "**racisme in de sport**" betreft stellen we vast dat de sport het vermogen in zich draagt om de groepsgeest en solidariteit te propageren en om begrip en wederzijds respect te bevorderen. En ook al is de sport geen middel om alle maatschappelijke problemen aan te pakken, toch kan de sport een belangrijke rol spelen in de strijd tegen de sociale uitsluiting en kan sport een doeltreffend middel zijn om sociale banden te smeden.

Sport moet ook worden gezien als een leerschool voor democratie waar men fundamentele waarden zoals fair play, respect voor de andere en verdraagzaamheid (aan)leert. Daarnaast is sport een van de mooiste instrumenten voor culturele uitwisseling, wat in grote mate tot de maatschappelijke integratie van kwetsbare groepen bijdraagt.

Maar de geschiedenis van de moderne sport en de dagelijkse sportieve realiteit leren ons hoe competitiesport nationale trots kan doen omslaan in chauvinisme, xenofobie, racisme en andere vormen van regressie.

De vreemdelingenhaat bij sommige groepen supporters in Europa is bekend. Dit racistisch geweld is misschien te wijten aan de invloed van extreem rechts, maar het is in de eerste plaats het symptoom van een erg verziekte Europese maatschappij waar de ideeën van extreem rechts het hele sociale weefsel aantasten. Ook de sport ontsnapt niet aan deze gevaarlijke drift.

Racisme in de sport beperkt zich niet tot het voetbalveld en is niet uitsluitend gericht tegen spelers met een andere huidskleur of van een andere nationaliteit. Racisme beperkt zich ook niet tot volks- of massasport; het fenomeen steekt in alle sporten de kop op en manifesteert zich op alle niveaus – zowel bij liefhebbers als op institutioneel en internationaal niveau. En ook de media laten zich niet onbetuigd.

"In de sport is het net als in de maatschappij: onverdraagzaamheid is het gevolg van onwetendheid en onbegrip voor de andere; verdraagzaamheid komt er wanneer je de ander leert kennen en begrip voor hem/haar opbrengt."

Wat de "**migratiestromen**" betreft stellen we vast dat er in de moderne sport en vooral in de voetbalwereld een ware revolutie heeft plaatsgevonden sinds het "**BOSMAN-arrest**" op 15 december 1995 in werking is getreden.

Het aspect sport en spel zou normaal moeten primeren, maar vandaag stellen we vast dat het economische aspect en alles wat daar voor de belangrijkste betrokkenen mee samenhangt, de bovenhand haalt op de sportieve ethiek.

---

⁴ De volledige studie is terug te vinden op de website: <http://www.cfwb.be/chantiersdusport/>.

En ook al weten we dat de buitenlandse spelers die in Europa actief zijn, niet noodzakelijk het slachtoffer zijn van een systeem dat door bepaalde tussenpersonen is opgezet, toch kunnen we ons nauwelijks voorstellen dat er in de 21ste eeuw nog mensen zijn die hun medemens met een dergelijke minachting en zonder de minste waardering en eerbied durven behandelen dat het op slaafs misbruik gaat lijken.

Het probleem van mensenhandel is dan ook al langer bekend in de sportwereld en België is uitgegroeid tot een van de draaischijven voor deze handel. Het Centrum voor gelijkheid van kansen heeft deze praktijken al eerder vastgesteld en aangeklaagd (zie het rapport van de dienst bestrijding van internationale mensenhandel van maart 1998).

Vandaag zijn een groot aantal buitenlandse spelers in Belgische sportcompetities afkomstig uit Afrika. In totaal zijn er Afrikaanse spelers van twintig verschillende nationaliteiten. Heel wat teksten wijzen er echter op dat het fenomeen van puur verhandelen van sportlui dat voor het eerst in Afrika is opgedoken, nu uitbreiding neemt naar landen uit Oost-Europa en bepaalde Aziatische landen, zoals Korea.

De ware omvang van het probleem wordt pas duidelijk buiten het professionele circuit in de lagere afdelingen. Spelers die door het Europese eldorado werden gelokt, maar die het hier niet hebben gemaakt, aarzelen om naar hun landen van oorsprong terug te keren en hebben er alles voor over om in Europa te blijven.

Politieke instanties en sportorganisaties – en vooral de voetbalbonden – moeten dan ook bijzondere aandacht aan de jongeren besteden. Want hoewel minderjarigen vandaag niet langer het voorwerp van transfers mogen zijn, zijn de armoedige en onzekere omstandigheden waarin deze minderjarigen en hun familie zich bevinden, vaak voldoende om van hun goedgelovigheid te profiteren en hen naar Europa te exporteren, waardoor ze zowel emotioneel als cultureel worden ontworteld.

4.2.3 Voorstellen

Sport en ethiek roepen heel wat vragen op. Daarom hebben we ons hier beperkt tot die punten die het vaakst bij onze besprekingen aan bod zijn gekomen. Op basis daarvan leek het ons opportuun om enkele aanbevelingen te formuleren.

Eerst moet er een duidelijk en sterk politiek signaal komen. Vervolgens moet men zo snel mogelijk een gedragscode uitwerken waarin deontologische regels voor iedereen die met sport te maken heeft, worden vastgelegd:

- sportmensen moeten deze code ondertekenen wanneer ze zich bij een club aansluiten. In de code worden de fundamentele waarden van de sport vermeld, zoals respect voor jezelf en voor anderen en een aantal regels die hierna worden opgesomd;
- voor bedrijven die sportmateriaal, sportkledij en sportartikelen maken, verwijst de code naar de verplichting dat ze zich moeten houden aan de gedragscodes die ze hebben ondertekend of aan de geldende wetgeving (criteria van de I.A.O. of Internationale Arbeidsorganisatie), eerbiedigen van de loonnormen van het land, verklaring van de rechten van de mens, enz.);
- trainers en sportleraars opleiden en ertoe aanzetten om de boodschap en de waarden die in de code vervat zitten, na te leven en uit te dragen;
- verschillen overbruggen door een geïntegreerde sportbeoefening in overeenstemming met leeftijd, cultuur en fysieke of mentale rijpheid;

-
- binnen het Ministerie van Sport van de Franstalige Gemeenschap Wallonië-Brussel een cel voor maatschappelijke integratie oprichten (zie D.I.I.S voor het Waals Gewest);
  - interministeriële contacten onderhouden tussen de Volksgezondheid en het Ministerie van Sport om doping doeltreffender te bestrijden en de controles in de Franstalige Gemeenschap Wallonië-Brussel op te drijven;
  - verdragen (Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden) en besluiten toepassen die nu van kracht zijn (bijvoorbeeld: het besluit van 3 juli 1991 inzake tuchtmaatregelen, het ontwerp van besluit van 22 november 2000 tot bevordering van een gezonde sportbeoefening, het verbod op doping en dopingpreventie in de Franstalige gemeenschap Wallonië-Brussel);
  - de media ertoe aanzetten om minder de kaart van de sponsors te trekken en het publiek meer bewust te maken van het belang van sportieve ethiek en van sport voor iedereen;
  - sancties uitvaardigen tegen clubs, sportlui en managers die de regels van de bevoegde federaties niet naleven;
  - zorgen voor een wettelijk statuut voor sportmanagers naar het voorbeeld van de nieuwe wetgeving die in het Vlaams Gewest van toepassing is;
  - meer controles door de arbeidsinspectie laten uitvoeren m.b.t. de verplichte werkvergunning voor buitenlandse sportlui om misbruik door bestuurders en sportmanagers tegen te gaan;
  - sportprogramma's gebruiken om kinderen te laten genieten van het gevoel dat ze tegelijk individuen en erkende leden van een groep zijn; dit maakt deel uit van het leerproces op de weg naar een democratisch burgerschap;
  - sportclubs en sportvedetten nog meer bewust en verantwoordelijk maken van hun imago en de maatschappelijke rol die zij voor jongeren kunnen vervullen m.b.t. de verdediging van fundamentele waarden in de sport en de strijd tegen racisme;
  - prijzen uitreiken voor voorbeeldig gedrag inzake verdraagzaamheid, fair play en sportiviteit;
  - sponsors van sportmanifestaties en sportclubs – maar ook sportlui – ertoe aanzetten om clausules te hanteren waarin gesponsorde sportlui en sportclubs zich ertoe verbinden om de ethiek in de sport te verdedigen;
  - racistisch gedrag op het terrein en in de tribunes efficiënt en adequaat met sportieve, financiële en strafrechtelijke sancties aanpakken;
  - federaties en sportclubs verplichten om een persoon aan te wijzen die verantwoordelijk is voor alle kwesties m.b.t. verdraagzaamheid en sportiviteit;
  - alle racistische of xenofobe slogans, symbolen, gebaren en liederen in en rond de stadions verbieden en de scheidsrechters de mogelijkheid bieden om officiële wedstrijden stil te leggen wanneer zich op het terrein en in het stadion racistische feiten of onverdraagzaam gedrag voordoen;
  - het openstellen van schoolinfrastructuur voor iedereen aanmoedigen om het nijpende tekort aan buurtsportinfrastructuur op te vangen;
  - ten slotte vragen we aan de regering van de Franstalige Gemeenschap Wallonië-Brussel om een commissie op te richten die adviezen moet formuleren over allerhande deontologische kwesties in de sport – ook bij eventuele geschillen die uit de toepassing van de code kunnen voortvloeien. Bovendien zou deze code ook

in de internationale en nationale overeenkomsten en verdragen over de rechten van de mens moeten worden ingepast.

5. Politie en diversiteit

De Federale Politie krijgt net als vele andere organisaties te maken met situaties die gekenmerkt worden door diversiteit, een fenomeen dat zich steeds meer opdringt in het management. Het is een realiteit die een beheersbeleid vergt, dat op een actieve wijze heterogeniteit promoot en stimuleert.

Daarom bestudeert een gezamenlijke werkgroep van de Federale Politie en het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebeschrijving op dit ogenblik het concept “diversiteit” en de toepassing ervan in de Politiediensten, via de tenuitvoerbrenging van een strategisch plan.

Het doorvoeren van dit plan ter bevordering van een beleid dat gericht is op het management van de diversiteit binnen de Federale Politie streeft drie complementaire doelstellingen na: het openstaan voor diversiteit verzekeren in het management binnen de Federale Politie, de efficiëntie en de kwaliteit van de dienstverlening aan de bevolking verbeteren en het nodige doen opdat de samenstelling van de politiekorpsen een betere weerspiegeling vormt van hoe de Belgische bevolking is samengesteld.

Rekening houden met de diversiteit resulteert enerzijds uit de vaststelling dat «Belg zijn vandaag niet langer beantwoordt aan de criteria van vroeger. (...) De opeenvolgende migratiegolven uiteten zich onvermijdelijk in een zekere graad van assimilatie, zo onder meer linguïstische, maar ook door de uitbreiding en de diversificatie van de nationale identiteit. Indien dit niet officieel wordt onderkend en indien deze sociologische evolutie niet wordt georganiseerd, dan is dat de beste manier om bepaalde groepen uit te sluiten»⁵. Anderzijds krijgt ons land net als vele andere Europese staten te maken met een steeds sterkere eis van bepaalde maatschappelijke minderheidsgroepen tot erkenning en zichtbaarheid in de publieke ruimte.

Deze specifieke en onontkoombare identiteitsbevestigingen zijn, of men dat nu wil of niet, een inherent gegeven van de actuele maatschappelijke evolutie en daar moeten de overheidsorganen rekening mee houden. Het is de plicht van de Staat om de nodige voorwaarden voor deze erkenning te bevorderen en het voorbeeld te geven via de openbare diensten, die de structuur van ons land uitmaken, zodat elke bewust of onbewust discriminerende dynamiek wordt uitgebannen.

De identitaire diversiteit integreren betekent dus dat de organisaties moeten worden ‘herdacht’ in het licht van deze maatschappelijke veranderingen en dat de managementstructuren dienen te worden geïnterpelleerd over hun mogelijkheid om positief te reageren op deze gewettigde vraag tot erkenning. Deze situatie impliceert een evolutie van het imago dat het Politiekorps zich aanmeet of wil aanmeten (voor zoverre dat het imago dat de instellingen zichzelf geven een sociaal gegeven is dat historisch is gekenmerkt), een toenemende waakzaamheid t.o.v. het respect voor het verschil en een ingesteldheid die van de diversiteit een belangrijke troef maakt in de opdrachten van de openbare diensten.

Nadenken over hoe van het begrip ‘diversiteit’ wordt afgeweken, betekent dus dat men zich de vraag stelt waarin en hoe bepaalde specifieke groepen een invloed hebben op de openbare diensten, hun organisatie en hun

---

⁵ zie Marco Martiniello, *op.cit.*

representativiteit, zowel op het vlak van het management van de organisatie, als op het vlak van de dienstverlening aan de bevolking.

Een organisme zoals de politie, die binnen haar structuren de noties *recht op diversiteit* en *identitaire diversiteit* integreert en dynamiseert en die waakzaam is op het gebied van de principes van non-discriminatie, zal voor een evolutie zorgen in haar praktijken en de diensten die zij aan de bevolking biedt.

Wat betekent nu eigenlijk 'integratie van de diversiteit' binnen het politiekorps?

Net zoals alle andere openbare diensten wordt de politie geconfronteerd met problemen van organisatie en management. De beroepscultuur van de ambtenaren van de openbare diensten en dus van de politie is en moet doordrenkt zijn van een bezorgdheid om gelijke behandeling. Deze zorg uit zich sedert verschillende jaren onder steeds meer gedifferentieerde omstandigheden. En hoewel bepaalde ambtenaren van de openbare diensten proberen om nieuwe werkwijzen te ontwikkelen, verandert er vaak maar weinig of helemaal niets in de algemene organisatie. Al te dikwijls ziet men het volgende: «*de openbare dienst beheert posten, graden en functies, maar geen werkrelaties en bekwaamheden*»⁶.

De notie van identitaire diversiteit in de openbare politiediensten integreren betekent onder meer:

- niet enkel de **toegang** van de beoogde groepen tot de politiediensten bevorderen, maar ook garanderen dat ze er **blijven** en dat ze **doorgroeimogelijkheden** hebben;
- **zich met kracht verzetten tegen een segregatie van de functies en van de opdrachten** waarbij bv. personen van vreemde herkomst enkel zouden worden ingezet voor taken in de bevolkingsgroepen waar zij uit voortkomen;
- elke vorm van discriminatie, elke pesterij, elke racistische en xenofobe gedraging bestrijden, zodat dergelijke houdingen en gedragingen onmiddellijk en onverbiddelijk uit de werkrelaties worden geweerd;
- voor de nodige waakzaamheid zorgen, zodat alles wat eventueel uit de hand loopt, voorkomen wordt, gecorrigeerd of gesanctioneerd;
- een adequaat intern opleidings- en communicatiesysteem op punt stellen zodat er een **bedrijfscultuur** wordt gecreëerd die gebaseerd is op het respect voor het identitaire verschil en het verzet tegen elke vorm van discriminatie.

Het begrip diversiteit noodt dus tot verschillende vraagstellingen, met name:

- Weerspiegelt het politiekorps de verschillende componenten van de maatschappij?
- Hebben die verschillende componenten een zichtbaarheid en een permanentie?
- Wordt die zichtbaarheid gerechtvaardigd door de hiërarchie en aangemoedigd op alle niveaus van de geïntegreerde politie?
- Integreert het aanwervings- en selectiebeleid eventuele problemen bij het communiceren met bepaalde zogeheten «specifieke» groepen?

⁶ René Lévy en Renée Zauberman, "Le modèle français de discrimination, Un nouveau défi pour l'antiracisme", in « De quoi la République a-t-elle peur ? Police, Blacks et Beurs », *Mouvement*, n°4, 1999.

- Integreert het personeelsbeleid de principes van diversiteit in de loopbaanontwikkeling van de agenten, in hun mobiliteit, in de bepaling van de statuten en de toepassing ervan?
- Is er binnen de bedrijfscultuur ruimte voor het naar voor brengen van de verschillen (en dat vanzelfsprekend in naleving van de deontologie en van de wet op de functie van de politie) ?
- Integreert de interne en externe communicatie de bevordering van het respect voor het verschil en voor de personen die niet lijken te kaderen in het traditionele beeld van politieambten?
- Zijn er mechanismen ter voorkoming of stopzetting van discriminerend gedrag en/of pesterijen tussen collega's of wanneer de politieambten zich niet naar behoren uitdrukken over de bevolkingsgroepen met wie ze te maken krijgen in de uitoefening van hun functie?

Gezien de complexiteit van de problemen inzake diversiteit die zich binnen de organisatie *Politie* kunnen stellen, zet het voorstel van de werkgroep aan tot het opstarten van een dynamische reflectie die begint en geanimeerd wordt op het hoogste niveau van de hiërarchie, zodat de werkwijze gewettigd en opgelegd kan worden aan het voltallige politiekorps.

Dit proces kan van start gaan door enerzijds een strategisch plan uit te werken waarin volgende zaken worden geïdentificeerd: 1) de precieze doelstellingen die moeten worden nagestreefd, 2) de (meetbare) acties die moeten worden gevoerd om aan die doelstellingen tegemoet te komen, 3) de resultaten die op korte, middellange en lange termijn worden verwacht. Anderzijds dienen er ook bepaalde Belgische en buitenlandse ervaringen worden geëvalueerd over het beheer van de diversiteit en de politiecultuur.

Het actieplan zal rekening houden met verschillende aspecten: het management (aanwerving, loopbaanevolutie, toekennen van opdrachten,...), de adequaatheid van de dienst aan de bevolking, de interne en externe communicatie, de basisopleiding en de bijscholing van de agenten.

Het belangrijkste objectief van de werkgroep bestaat erin, binnen de Federale Politie een dynamiek tot stand te brengen die tegelijk resulteert in het **bepalen van een concept van diversiteit en het ten uitvoer brengen van praktijken die aangepast zijn aan haar structuur en haar werking.**

6. *Dubbele strafmaat*

6.1. Inleiding

Dubbele straf of verbanning slaat op de administratieve maatregel die delinquenten van een andere nationaliteit kan worden opgelegd, namelijk een gevangenisstraf plus uitwijzing. Deze sanctie is voorzien in artikel 20 van de wet van 15 december 1980, die de Koning de macht geeft om door middel van een ministerieel besluit tot terugwijzing of een koninklijk besluit tot uitzetting vreemdelingen van het grondgebied te verwijderen die een misdrijf hebben gepleegd en op die manier een inbreuk op de openbare orde of de nationale veiligheid hebben gepleegd. Terugwijzing en uitzetting hebben niet alleen tot gevolg dat de vreemdeling na zijn gevangenisstraf uit het land wordt gezet, maar deze maatregel betekent ook dat hij het nationaal grondgebied tien jaar lang niet meer mag betreden.

De wet bepaalt wel dat de beslissing soms moet worden voorafgegaan door een advies van de Adviescommissie voor Migranten, maar de uitvoerende macht is niet door dat advies gebonden.

Op 24 juli 2002 verstuurde Minister Duquesne een derde omzendbrief. Wat zijn de resultaten van deze derde tekst?

6.2. Recente ontwikkelingen (2002) in het dossier van de dubbele straf

Tijdens de ministerraad van 19 juli 2002 heeft de regering beslist om nieuwe richtlijnen uit te vaardigen die er enerzijds voor moeten zorgen dat de dubbele straf in de toekomst minder ruim wordt toegepast en het anderzijds mogelijk moeten maken dat aanvragen tot regularisatie van oude dossiers volgens de nieuwe regels worden onderzocht. De nieuwe richtlijnen, die de minister van Binnenlandse Zaken op 24 juli 2002 aan de Dienst Vreemdelingenzaken heeft gericht, zijn in veel opzichten een verbetering :

Allereerst beschermt de nieuwe omzendbrief voortaan duidelijk omschreven categorieën van vreemdelingen tegen de dubbele straf. Het gaat hierbij om vreemdelingen die in België zijn geboren of hier voor hun twaalfde zijn aangekomen, en om vreemdelingen die volgens de Conventie van Genève als vluchteling zijn erkend.

Voorts maakt de omzendbrief het ook moeilijker om de dubbele straf op andere categorieën van vreemdelingen toe te passen. Zo kunnen vreemdelingen die al meer dan 20 jaar wettelijk in België verblijven niet meer worden teruggewezen of uitgezet, tenzij ze een bedreiging voor de nationale veiligheid vormen.

Gezinshoofden van vreemde origine kunnen niet meer worden teruggewezen of uitgezet tenzij ze een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid of wanneer ze een gevangenisstraf van meer dan 5 jaar hebben gekregen.

Voor oude ballingen herinnert de omzendbrief aan de mogelijkheid om een verzoek tot opschorting of uitstel in te dienen van de beslissing om iemand terug te wijzen of uit te zetten, alvorens een termijn van tien jaar is verstreken. De omzendbrief bepaalt bovendien dat de betrokkenen voortaan ook tijdens hun verblijf in België een aanvraag tot regularisatie kunnen indienen zonder dat ze moeten aantonen dat ze zich in een buitengewone situatie bevinden die het hen onmogelijk maakt om de aanvraag vanuit hun land van herkomst in te dienen.

Ondanks die vooruitgang is de situatie in de praktijk niet echt verbeterd. Met name de situatie van de oude bannelingen is er niet op vooruitgegaan.

6.3. Beschouwingen van het Centrum bij de nieuwe omzendbrief en de toepassingsvoorwaarden ervan

Onze beschouwingen volgen de inhoud van de tekst en de toepassingsvoorwaarden die de overheidsinstellingen hebben vastgelegd.

6.3.1 De omzendbrief van 24 juli 2002

Wat de inhoud van de tekst betreft maken we onderscheid tussen de wezenlijke inhoud en de vorm waarin die inhoud in de rechtsorde wordt ingevoerd.

a) *De juridische waarde van ministeriële omzendbrieven*

Wat de vorm betreft moeten we toch opmerken dat de nieuwe garanties worden aangetast door de zwakke juridische draagkracht van een omzendbrief. In het publiek recht wordt algemeen aangenomen dat alleen reglementaire omzendbrieven echt normatieve waarde hebben, in tegenstelling tot verklarende omzendbrieven of richtlijnen⁷. Als richtlijn bindt de omzendbrief van 24 juli 2002 de openbare diensten niet tegenover derden.

De minister kan de richtlijn dan ook op elk ogenblik wijzigen zonder dat hij daarvoor een bepaalde procedure moet volgen.

Er bestaat dan ook geen enkele juridische zekerheid dat deze tekst overeind blijft. De tekst geeft de visie van de administratie op het ogenblik dat hij wordt goedgekeurd. Het principe van de dubbele straf is opgenomen in de wet. De voorwaarden zouden daarom ook bij wet moeten worden vastgelegd.

b) *Opmerkingen bij de inhoud van de omzendbrief van 24 juli 2002*

Over het algemeen valt te betreuren dat het principe van de dubbele straf blijft bestaan en dat de omzendbrief alleen de uitzonderingen behandelt. Wel zijn we blij met de duidelijke afbakening van nieuwe categorieën die worden beschermd.

✓ Absoluut beschermd tegen uitwijzing:

Geboren in België

Aangekomen voor zijn of haar 12de

Vluchtelingen

✓ Gedeeltelijk beschermd:

- Meer dan 20 jaar in België

Wat bedoelt men met ernstige bedreiging voor de nationale veiligheid? Dat wordt in de omzendbrief niet verduidelijkt.

- Gezinshoofd

Voor deze categorie kan de dubbele straf ook in de toekomst worden toegepast, waarbij de eerbiediging van de gezinssfeer (artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, die het Europees Hof voor de rechten van de mens ook in geval van uitzetting als dubbele straf erkent) botst met het belang van de nationale veiligheid.

Volstaat een gevangenisstraf van 5 jaar om te worden uitgezet, ook als je hier gevestigd bent en je een Belgische vrouw en/of kinderen hebt en/of deze hier gevestigd zijn?

✓ Oude gevallen

Duidelijke regularisatiecriteria ontbreken.

6.3.2 Toepassing van de omzendbrief van 24 juli 2002

Voor de toepassingsvoorwaarden van de omzendbrief moeten we een onderscheid maken tussen de toepassing voor nieuwe gevallen en de mogelijkheid tot regularisatie van bestaande gevallen.

---

⁷ B. Bléro, "A propos de quelques circulaires du Ministre de l'Intérieur en droit des étrangers. Nature et valeur du procédé", *Revue du droit des étrangers*, 1998, pagina 297 en volgende.

a) Toepassing van de dubbele straf op nieuwe gevallen

Voor deze categorie zijn er geen al te grote problemen, tenzij het feit dat de tekst vertrouwelijk is en onmogelijk kan worden gecontroleerd hoe de administratie de omzendbrief toepast. Hoe kunnen vreemdelingen en hun advocaten nagaan of de administratie de tekst niet al te restrictief toepast als zij de tekst niet kennen? Indien een vreemdeling, die in België is geboren, hier voor zijn 12de is aangekomen of als vluchteling is erkend, ondanks de absolute bescherming van de omzendbrief toch wordt teruggewezen of uitgezet omdat hij een ernstig gevaar voor de nationale veiligheid zou betekenen, wat kan zijn advocaat dan doen als hij de tekst niet kent?

b) Toepassing van de dubbele straf op vroegere gevallen

De tekst is niet alleen vertrouwelijk, hij geeft ook geen duidelijke regularisatiecriteria aan.

Het feit dat de tekst van de minister vertrouwelijk is, zorgt voor een discriminatie tussen ballingen die er kennis van hebben kunnen nemen en er zich konden op beroepen, en bannelingen die het bestaan ervan niet kennen omdat ze in de gevangenis zaten of in de illegaliteit leefden. Vreemdelingen die door gespecialiseerde verenigingen of advocaten werden begeleid, waren wat dit betreft bevoordeeld. De mensen die de tekst wel kenden en op basis van de nieuwe omzendbrief een herziening van hun statuut hebben aangevraagd, hebben trouwens kunnen vaststellen hoe log de bevoegde overheidsinstellingen functioneren. Sommige van deze ballingen kregen wel degelijk het bevel om het land te verlaten. Soms werd zelfs geprobeerd om hen onder dwang het land uit te zetten. De behandeling van de dossiers verloopt in ieder geval bijzonder traag.

De problemen hebben te maken met het feit dat de minister wel had aangegeven dat bestaande ballingen een aanvraag konden indienen om hun verwijdering op te schorten of in te trekken of om geregulariseerd te worden, maar dat de criteria om al die aanvragen te onderzoeken niet waren vastgelegd. Er werd enkel verwezen naar de principes van de nieuwe omzendbrief. Men zou hieruit kunnen afleiden dat de situatie van de bestaande bannelingen die nog niet zijn teruggewezen of uitgezet op basis van de nieuwe omzendbrief moeten worden geregulariseerd. Dat is jammer genoeg niet het geval. De Dienst Vreemdelingenzaken behandelt hun aanvragen zoals elke andere aanvraag.

6.3.3 Besluit

De nieuwe omzendbrief van 24 juli is een stap in de goede richting, vooral dan omdat de toepassingsfeer van de dubbele straf wordt beperkt. Toch stellen we vast dat het principe van de dubbele straf in de wet blijft staan terwijl de garanties die de te beschermen categorieën worden geboden, in een ministeriële omzendbrief zijn opgenomen, die minder juridisch gewicht heeft. Het Centrum voor gelijkheid van kansen pleit er daarom voor om de wet van 15 december 1980 met nieuwe regels uit te breiden. Bij die gelegenheid kunnen die regels met duidelijke criteria worden aangevuld, waarop de administratie zich kan baseren om de aanvragen van ballingen die een regularisatie vragen, te onderzoeken.

Om het systeem zo min mogelijk arbitrair te maken zou men ook de Adviescommissie voor de Migranten een grotere rol kunnen laten spelen. Men zou de administratie kunnen verplichten om de commissie te raadplegen voor ze iemand uitzet of terugwijst en men zou de commissie een rol kunnen toebedelen in het onderzoek van de aanvragen tot terugkeer, ingediend door vreemdelingen die een dubbele straf hebben gekregen.

7. Regularisatiecampagne

De wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van het Rijk, voorzag in de toekenning van een verblijfsvergunning voor onbepaalde duur aan vreemdelingen die bij het indienen van hun dossier

- hetzij de erkenning van de hoedanigheid van vluchteling hadden aangevraagd zonder een uitvoerbare beslissing te hebben ontvangen binnen een termijn van 4 jaar (3 jaar voor gezinnen met minderjarige kinderen);
- hetzij om redenen onafhankelijk van hun wil niet konden terugkeren naar het land of de landen waar ze vóór hun aankomst in België gewoonlijk verbleven hadden, noch naar hun land van herkomst, noch naar het land waarvan ze de nationaliteit hadden;
- hetzij ernstig ziek waren;
- hetzij humanitaire redenen konden laten gelden en duurzame sociale bindingen in het land hadden ontwikkeld.

Deze wet, waarvan de bestaansreden zal vervallen wanneer het laatste dossier behandeld zal zijn, is nog van kracht in de lente van 2003.

Op 31 januari 2000 bedroeg het aantal te behandelen dossiers 37.122. Het grootste deel van die dossiers werd ingediend bij gemeentelijke administraties of rechtstreeks bij de Commissie zelf. Het overige deel bestond uit aanvraagdossiers op basis van artikel 9.3 van de wet van 15 december 1980 die, krachtens artikel 15 van de wet van 22 december 1999, door de DVZ werden overgemaakt aan de Commissie voor Regularisatie. Die 37.122 dossiers hadden betrekking op ongeveer 60.000 personen.

Volgens de cijfers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, werd meer dan 95% van die aanvragen beantwoord tegen februari 2003. Het aantal positieve beslissingen bedroeg 23.350 en dus ontvingen op zijn minst 42.000 personen een definitieve verblijfsvergunning. Het aantal negatieve beslissingen bedroeg 5.898, wat betekent dat op ongeveer 9.500 personen een bevel om het grondgebied te verlaten van kracht werd. 3.979 dossiers waren zonder voorwerp geworden.

De enige mogelijkheid tot regularisatie die vandaag nog rest voor personen in een onwettige situatie, betreft het mechanisme van artikel 9.3 van de wet van 15/12/1980. Dat mechanisme laat vreemdelingen in een buitengewone situatie toe een verblijfsaanvraag in te dienen. Deze procedure is volledig administratief en is *in fine* onderworpen aan de discretionaire inschatting van de Minister van Binnenlandse Zaken. Er is geen diepgaande mogelijkheid tot beroep voorzien – de Raad van State komt slechts tussenbeide met betrekking tot de vorm van de administratieve beslissing - en in de praktijk stelt men vast dat het de DVZ is die over het lot van de aanvraag beslist.

Op 19 februari 2003 kwam een omzendbrief van de Minister van Binnenlandse Zaken tussenbeide om de te volgen procedure in het kader van de toepassing van dit artikel 9.3 scherp te stellen. Maar in tegenstelling tot wat gehoopt kon worden en ondanks de regularisatie-campagne met vier duidelijk omschreven criteria (cfr. supra), maakt deze omzendbrief geen gewag van objectieve criteria die zich lenen tot het instellen van een verblijfsrecht op basis van dit artikel.

Overigens werd op het Arbitragehof een prejudiciële vraag gesteld door de Raad van State (arrest nr.113.932 van 18 december 2002) met betrekking tot de eventuele schending van het gelijkheidsprincipe - wegens het tijdelijke karakter van de wet van 22 december 1999 - tussen de vreemdelingen die voldeden aan de voorwaarden bedoeld in artikel 2 op het ogenblik van de aanvraag en binnen de termijn van 3 weken vastgesteld in artikel 4 van deze wet enerzijds en de vreemdelingen die aan dezelfde voorwaarden voldeden na het verstrijken van die termijn anderzijds.

Het Centrum is van oordeel dat de wet van 15/12/1980 voortaan moet voorzien in de objectieve criteria die een verblijfsrecht instellen zoals uitgewerkt in de loop van de administratieve jurisprudentie en die van de Commissie voor Regularisatie (de onmogelijkheid tot terugkeer, de familiale situatie en de gezondheidstoestand, duurzame sociale bindingen uitgebouwd tijdens de langdurige behandeling van een asielaanvraag, de middelen van bestaan, ...). De evaluatie van deze criteria door een onafhankelijke instantie is een piste die verkend en ontwikkeld dient te worden.

In afwachting van een structureel regularisatiemechanisme zou de DVZ, volgens het Centrum bij de analyse van de ingediende aanvragen op basis van artikel 9.3, rekening moeten houden met de criteria vervat in de wet van 22 december 1999. Bij weigering zou de DVZ bovendien de getroffen beslissing moeten motiveren op basis van deze criteria.

III. NIEUWE MIGRATIES

1. *Een jaar asielbeleid in België: 2002*

1.1. Asiel en vluchtelingen

In het regeerakkoord van 7 juli 1999, dat de basis vormt voor de plannen van de jongste regering, staat het volgende over de rechten van vreemdelingen in de ruimste zin van het woord: er komen belangrijke wijzigingen aan de wet betreffende de Belgische nationaliteit om integratie in de hand te werken, om tot een realistisch en humaan asielbeleid te komen en om een regularisatieprocedure uit te werken voor personen die hier illegaal verblijven. Al snel kreeg het begrip "realistisch en humaan asielbeleid" meer inhoud in wat gemeenzaam de drie "pijlers" wordt genoemd: een snelle en duidelijke asielprocedure die de rechten van de verdediging verzekert, maatregelen met het oog op de verwijdering van afgewezen en illegale personen en een beperkte regularisatieprocedure op basis van strikte criteria.

De asielprocedure

Het omvangrijke project tot hervorming van de asielprocedure dat de regering heeft voorgesteld en waarover de Raad van State een belangrijk advies⁸ heeft geformuleerd, oogste onvoldoende bijval waardoor men niet het nog niet kon uitvoeren. Nochtans blijkt uit officiële verklaringen van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) en van het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen (CGVS) hoe dringend de aanpassing van de procedure wel is. Twee voorontwerpen van koninklijk besluit liggen momenteel bij de afdeling wetgeving van de Raad van State.

Kandidaat-vluchtelingen worden belangrijke rechten toegekend: zo kunnen ze hun tolk wraken, verbeteringen aanbrengen in hun proces-verbaal en kunnen ze zich in elk stadium van de procedure door een vertrouwenspersoon naar keuze laten begeleiden. Er is echter ook aandacht voor meer structurele aspecten zoals de deontologie en de opleiding van agenten of de gelijke behandeling van mannen en vrouwen.

Bovendien hanteert men sinds 3 januari 2001⁹ binnen de Dienst Vreemdelingenzaken en het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen verscheidene nieuwe technieken. Eerst en vooral wordt het LIFO-principe (last in first out) strikter toegepast. Alle asielaanvragen die na 3 januari 2001 werden ingediend, worden eerst behandeld. Deze maatregel moet ertoe leiden dat de achterstand waarmee deze beide diensten te kampen hebben, geleidelijk wordt weggewerkt. Eerdere aanvragen worden dus pas behandeld als deze diensten hiervoor tijd hebben. Het aantal beslissingen ten gronde vermindert hierdoor drastisch, waardoor de eigenlijke

---

⁸ Advies van 11 april 2001

⁹ Datum die overeenstemt met de benoeming van de nieuwe Commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen, Belgisch Staatsblad, 19 januari.

achterstand niet of nauwelijks wordt weggewerkt. Ten slotte zijn er ook enkele interne richtlijnen geformuleerd om de behandeling van dossiers te versnellen¹⁰.

Nog een gevolg van het LIFO-systeem is een verzadiging bij de diensten die na het CGVS aan de beurt zijn (Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen – VABV – en de Raad van State). Wanneer er voldoende middelen worden vrijgemaakt om de achterstand bij het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen (en bij de DVZ) daadwerkelijk weg te werken, schuift een groot aantal dossiers meteen een stap op in het proceduresysteem zonder dat daar noodzakelijkerwijs voldoende middelen aanwezig zijn.

Het CGVS heeft in 2002 18.805 asielaanvragen geregistreerd. De vijf landen die verantwoordelijk zijn voor het leeuwendeel van de aanvragen zijn Congo (1.789 aanvragen), Rusland (1.156 aanvragen), Turkije (970 aanvragen), Algerije (936 aanvragen) en Kosovo (917 aanvragen). In het voorbije jaar heeft het CGVS 1.324 definitieve beslissingen genomen in verband met de erkenning van vluchtelingen¹¹.

Het Centrum voor gelijkheid van kansen wil dat de kwantitatieve aanpak van de asielproblematiek nog meer dan nu gepaard gaat met een kwalitatieve herziening van de procedure¹². Gezinshereniging is bijvoorbeeld onmogelijk voor een persoon die een asielprocedure doorloopt. Dit dwingt de gezinsleden om in weerwil van de wet¹³ toch gezinshereniging te zoeken, met alle gevolgen vandien.

Het Centrum betreurt dat men de procedure niet meer globaal wil hervormen omdat het aantal aanvragen daalt sinds het systeem van sociale dienstverlening in natura is in werking gesteld. Het Centrum wil dat men een van de belangrijkste voorstellen van het hervormingsproject – nl. dat alle asielzoekers rechtsbijstand kunnen krijgen – niet laat varen.

Verwijderingen

Het luik verwijdering is alleszins een stuk efficiënter geworden. De cijfers leren ons dat er in 2001 11.000 verwijderingen via de luchthaven van Zaventem hebben plaatsgevonden¹⁴, dat er 400 vluchten met bewaking werden uitgevoerd en 14 zogenaamd "beveiligde" vluchten werden georganiseerd, waaronder die van de familie Conka naar Slowakije.

---

¹⁰ Voorbeeld: dienstmededeling van 4 april 2001 van het CGVS m.b.t. de nieuwe afspraken over de vertaling van documenten die met asielaanvragen verband houden; dienstmededeling van 25 januari 2001 over adreswijzigingen en hernieuwde oproepen. Via dezelfde weg werd beslist om aanvragen van onderdanen van bepaalde landen eerst te behandelen.

¹¹ Het CGVS heeft in 2001 901 erkenningsbeslissingen getroffen op 24.549 geregistreerde aanvragen; in 2000 waren er dat 1.205 op 42.691 asielaanvragen en in 1999 1.500 op 35.778 aanvragen.

¹² Als bijlage achtergrondinformatie bij de voorstellen. Zie de website www.wet80.be voor meer informatie.

¹³ We vermelden hier het belangrijke arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 27 juli 2002, waarin de wanverhouding werd gelaakt tussen de uitwijzingsmaatregel die tot dan werd genomen ten opzichte van een persoon die zijn/haar identiteit en de huwelijksband met de persoon die hij/zij op het Belgische grondgebied opzocht, kon aantonen, en de verwijderingsmaatregel omwille van het niet vervullen van de wettelijke formaliteiten m.b.t. de controle van vreemdelingen. Naar aanleiding van dit arrest heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken op 21 oktober 2002 een omzendbrief verstuurd waarin lessen uit dit arrest worden getrokken. Deze uitspraak en de omzendbrief gelden echter alleen voor EU-onderdanen.

¹⁴ De vrijwillige terugkeer van personen georganiseerd door de Internationale Organisatie voor Migratie is hier niet meegerekend.

Op basis van de cijfergegevens van het Ministerie van Binnenlandse Zaken werden in 2002 via de luchthaven van Zaventem 7.500 repatriëringen georganiseerd.

In deze context hadden we op 5 februari 2002 de veroordeling van België door het Europees Hof van de rechten van de mens in de zaak Conka versus België. Het arrest kwam er naar aanleiding van een zaak van collectieve uitzetting: op 5 oktober 1999 werden 74 Slovaakse zigeuners van wie de asielaanvraag was afgewezen, met het vliegtuig naar Bratislava gerepatriëerd. Op vraag van de Dienst Vreemdelingenzaken had de politie van Gent en Tienen deze mensen schriftelijk opgeroepen om zich op het commissariaat aan te bieden "om hun asielaanvraag af te ronden". De Slovaakse zigeuners die aan de oproep gevolg gaven, werden bij hun aankomst op het commissariaat van hun vrijheid beroofd, naar het Centrum 127bis overgebracht en uiteindelijk naar Slovakije gerepatriëerd. Nooit werd hen concreet de mogelijkheid geboden om tegen hun vrijheidsberoving of tegen hun verwijdering gerechtelijke stappen te ondernemen.

In zijn arrest heeft het Europees Hof van de rechten van de mensen België veroordeeld voor verscheidene inbreuken tegen het Europees verdrag van de rechten van de mens van 4 november 1950. Wat de oproep zelf betreft, is het Hof van oordeel dat *"die niet strookt met artikel 5. De administratie mag in het kader van een geplande uitwijsoperatie vanuit een zekere gemakzucht of om efficiënter op te treden, mensen – zelfs al zijn die illegaal in het land aanwezig – niet opzettelijk misleiden over de bedoeling van een oproep om hen zo gemakkelijker van hun vrijheid te kunnen beroven"* (§ 41). Het is ook van oordeel dat de raadkamer die normaal bevoegd is om over de wettelijkheid van een vrijheidsberoving met het oog op verwijdering te oordelen, haar controlerende taak niet heeft kunnen vervullen, wat een duidelijke schending van het Verdrag is (§ 55).

Het Hof is voorts van oordeel dat de verwijderingsmaatregel in dit geval als een collectieve verwijdering van vreemdelingen moet worden beschouwd, wat conform artikel 4 van Protocol nr. 4 bij het Verdrag uitdrukkelijk verboden is: *"Gelet op het grote aantal personen met dezelfde nationaliteit dat hetzelfde lot als de eisers heeft ondergaan, is het Hof van oordeel dat de gevolgde procedure niet van die aard is om alle twijfel over het collectieve karakter van de bekritiseerde verwijdering weg te nemen"* (§ 61). De twijfel van het Hof wordt nog versterkt *"door een aantal toevalligheden, zoals de aankondiging door bevoegde politieke instanties in de aanloop naar de omstreden operatie, dat dergelijke acties zouden worden ondernomen. Bovendien hebben diezelfde politieke instanties de bevoegde administratie de nodige richtlijnen m.b.t. de uitvoering gegeven. Voorts werden alle betrokkenen tegelijk opgeroepen om zich naar het commissariaat te begeven. En alle verwijderings- en aanhoudingsbevelen waren op dezelfde manier geformuleerd. De betrokkenen hadden ook de grootste moeite om met een advocaat contact op te nemen. Ten slotte was er de niet afgeronde asielprocedure."* (§ 62).

Het Hof is ten slotte van oordeel dat in dit dossier het recht op een doeltreffende rechtsbijstand is geschonden (artikel 13 van het Verdrag): *"De administratie is niet verplicht om de uitvoering van uitzettingsmaatregelen op te schorten terwijl de uitspraak bij hoogdringendheid in kort geding hangend is, zelfs niet voor een redelijke minimumtermijn, om de Raad van State uitspraak te laten doen. Bovendien is het in de praktijk de taak van de Raad van State om inlichtingen in te winnen over de plannen van de administratie m.b.t. verwijderingen en zo nodig tussenbeide te komen. Maar ook dit is geen verplichting. Door middel van eenvoudige interne instructies kan de griffier van de Raad van State op vraag van de adviseur met de administratie contact opnemen om deze informatie op te vragen. Over de gevolgen hiervan blijft men in het ongewisse. Kortom, de eiser heeft geen enkele garantie dat de Raad van State of de administratie zich aan de beschreven praktijk zullen houden: het is heel onwaarschijnlijk dat de Raad van State voor de uitzetting een uitspraak doet of zelfs maar zetelt, laat staan dat de administratie een redelijke minimumtermijn voor de uitzetting in acht zou nemen"* (§ 83).

Na deze veroordeling werd beslist¹⁵ dat het Ministerie van Binnenlandse Zaken dwingende richtlijnen aan de administratie zou opleggen om het volgende principe tot regel te verheffen: *"Wanneer bij de Raad van State bij hoogdringendheid een verzoek tot opschorting wordt ingediend, mag het bevel om het grondgebied te verlaten dat tegen een afgewezen asielzoeker wordt uitgevaardigd, niet worden uitgevoerd zolang de Raad van State over dit hoogdringende verzoek tot opschorting geen uitspraak heeft gedaan."*

We merken op dat het standpunt van het Europees Hof voor de rechten van de mens niet alleen van toepassing is op asielzoekers van wie de aanvraag door de bevoegde instanties is verworpen, maar ook op vreemdelingen die aan de grens de toegang wordt geweigerd of die het voorwerp van een verwijderingsmaatregel zijn. De richtlijn speelt dus maar gedeeltelijk in op de procedureproblemen die het arrest Conka aan de kaak stelt.

Het Centrum is van mening dat de wet garanties moet bieden tegen elk uitwijzingsrisico voor personen die een beroep hebben ingediend met het oog op de schorsing van de verwijderingsmaatregel die ten aanzien van hem of haar is genomen. Dat hieraan voorafgaand een opschortend beroep mogelijk was bij de Commissaris-Generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen vormt hiertegen geen argument.

We herinneren eraan dat de praktische aspecten van verwijderingen met burgervliegtuigen geregeld zijn in een ministerieel besluit van de minister voor Mobiliteit en Vervoer naar aanleiding van het tragische overlijden van Sémira Adamu. Het probleem bij gedwongen verwijderingen is dat er geen duidelijk controlemechanisme is dat over de uitvoering van de richtlijnen waakt. Wanneer een vreemdeling een klacht indient wegens fysiek geweld of racistische uitspraken tijdens (de poging tot) verwijdering, kan men zich bij de behandeling van de klacht in de meeste gevallen alleen baseren op de verklaringen van de vreemdeling en van de politieagenten die de verwijdering hebben uitgevoerd. Het Centrum pleit dan ook voor een permanent controlemechanisme dat erop toeziet dat de politieagenten die de gedwongen uitwijzingen uitvoeren niet meer geweld dan nodig gebruiken en zich aan de richtlijnen van de minister voor Mobiliteit en Vervoer houden.

Het Europees Comité inzake de voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen (ECF) van de Raad van Europa heeft op 17 oktober 2002 een rapport over België gepubliceerd. Het rapport kwam er naar aanleiding van een bezoek eind 2001 en evalueert de behandeling van personen die van hun vrijheid werden beroofd. In het rapport heeft het ECF het over het gebruik van geweld en de dwangmiddelen die worden ingezet bij de verwijdering van vreemdelingen met lijn- en andere vluchten. Uit de vaststellingen van het Comité blijkt dat bij deze operaties het gevaar voor onmenselijke en vernederende behandeling duidelijk aanwezig is. Het ECF heeft akte genomen van de talrijke maatregelen die de Belgische overheid heeft getroffen om dit gevaar tot een minimum te herleiden: zo zijn ondermeer alle methodes verboden waarbij de luchtwegen worden geblokkeerd. Het ECF heeft ook gewezen op andere gevaren die de gebruikte procedures en methodes inhouden, met name "houdingsverstikking"; het raadt dan ook aan om alle personen die het voorwerp waren van een mislukte gedwongen verwijdering aan een volledig medisch onderzoek te onderwerpen. Het Centrum steunt deze verzoeken.

Het is van belang dat we erop wijzen dat verwijderingen steeds vaker op Europees vlak ter sprake komen wanneer er over asielprocedures wordt gepraat. Een harmonisatie van de procedures die de terugkeer regelen van personen die illegaal op het grondgebied van de Unie verblijven, mag dan al een belangrijke stap zijn, het blijft van het grootste belang dat bij alle procedures die aan de uitwijzing vooraf gaan en bij de uitwijsprocedures zelf de fundamentele rechten van de betrokken personen ook echt verzekerd zijn. Het Centrum wijst dan ook op het belang en de hoogdringendheid van goede gemeenschappelijke teksten (minimumnormen voor het statuut van vluchteling, gemeenschappelijke normen m.b.t. de asielprocedure, gezinshereniging, enz.). Het Centrum heeft

---

¹⁵ Ministerraad van 19 juli 2002.

kanttekeningen geplaatst bij het groenboek inzake een gemeenschappelijk terugkeerbeleid voor personen die illegaal in de Unie verblijven.

Regularisatieprocedure

Aan de derde pijler – de regularisatieprocedure – besteden we later in dit rapport uitgebreid aandacht.

1.2. Onthaal

Fedasil

In mei 2002 ging het Federaal Agentschap voor de opvang van Asielzoekers – waarover de regering in februari 2001 een beslissing had genomen – aan de slag. De openbare instelling of parastatale Fedasil valt onder de bevoegdheid van de minister van Maatschappelijke Integratie. De taak van Fedasil bestaat erin om "in België een menselijk, doeltreffend, soepel en kwalitatief hoogstaand onthaal voor asielzoekers te organiseren". Fedasil beschikt hiervoor over bestuurlijke bevoegdheden (verwerven, beheren en afstoten van gebouwen), maar ook over organisatorische bevoegdheden om het onthaalbeleid in goede banen te leiden (we denken hierbij aan de voorlichting en verwijzing van asielzoekers; begeleiding van specifieke doelgroepen, zoals niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel en personen die psychisch ziek zijn of die zware trauma's hebben opgelopen; kwaliteitsnormering en -bewaking; enz. ...).

Maatschappelijk werk in open centra

Het voorbije jaar ging er een fundamenteel debat van start over de nieuwe praktijken in gespecialiseerde onthaalcentra voor vluchtelingen (in Florennes, Kapellen en Bevingen waar asielzoekers worden ondergebracht in afwachting van de behandeling van hun appel door de Raad van State) en de rol die het personeel van deze onthaalcentra moet spelen. Zij zitten immers tussen hamer en aambeeld: enerzijds wordt van hen gevraagd om een rol te spelen bij de sociale begeleiding en anderzijds moeten zij er uiteindelijk toe bijdragen om de verwijdering tot een goed einde te brengen, een taak die in principe een officiële bevoegdheid van de Dienst Vreemdelingenzaken en de politiediensten is.

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding hamert dan ook op een strikt onderscheid tussen de ethiek van maatschappelijk werk en de concrete uitwijzing enerzijds en het wachten op de uitspraak van de Raad van State in appelzaken anderzijds.

Dringend: sociale vertaal- en tolkdiensten

In diezelfde gedachtegang wijst het Centrum ook op de dringende nood aan een professioneel sociaal vertaal- en tolkbureau waarop verenigingen en zorginstellingen een beroep kunnen doen. De daarmee gepaard gaande eis voor dringende medische hulp en een vertaalcheque (te financieren door Maatschappelijke Integratie) is een piste die in dit verband kan worden bewandeld, temeer daar krachtens de wet m.b.t. de rechten van de patiënt ziekenhuizen wettelijk verplicht zijn om patiënten in te lichten over de gevaren die aan een behandeling

verbonden zijn. Wanneer er geen efficiënte communicatie tussen het medische personeel en de buitenlandse patiënt mogelijk is, verzuimt men deze wettelijke verplichting.

Migratiebeleid en racismebestrijding

Wanneer men uitgaat van de vaststelling dat migratie van alle tijden is en altijd zal bestaan, komt het er vandaag in het kader van de strijd tegen racisme en xenofobie vooral op aan om dit fenomeen daadwerkelijk als dusdanig te bekijken en te benaderen en de vreemdelingen niet langer systematisch in het criminele verdomhoekje te drukken en de nadruk op repressie te leggen.

Er bestaat immers een intrinsieke band tussen het statuut en de perceptie van vreemdelingen. Het Centrum onderstreept het belang van een maatschappelijk project waarbij alle betrokkenen als volwaardige en gelijkwaardige deelnemers worden beschouwd, ongeacht hun nationaliteit, leeftijd, geslacht, economische status. Elke maatregel m.b.t. onderdanen van derdewereldlanden (visa, voorlopige verblijfsvergunning, gezinshereniging, vrij verkeer, asiel, tijdelijke en/of aanvullende bescherming, administratieve opsluiting, verwijderingsmaatregelen, controle aan de buitengrenzen...) heeft een invloed op de perceptie van vreemdelingen en kan dus de oorzaak zijn voor het ontstaan van een vijandig gevoel.

Daarom moeten alle instanties beducht zijn voor de verwarring en de dubbelzinnigheid die met een bepaald politiek discours in stand wordt gehouden en waarbij vreemdelingen in verschillende categorieën worden ingedeeld. Hierdoor wordt de positie van vreemdelingen die op het grondgebied verblijven ondermijnd en wordt iedereen - illegalen, verstekelingen, asielzoekers, enz. - simplistisch op een hoopje geveegd, wat racisme en xenofobie in de hand werkt.

1.3. Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen

De bescherming van personen die een terecht vrezen dat ze op basis van hun ras, geloof, nationaliteit, sociale afkomst of politieke overtuiging zullen worden vervolgd, wordt geregeld met het Verdrag van Genève (betreffende de status van vluchtelingen) van 28 juli 1951.

De uitvoeringscriteria van het Verdrag van Genève worden door de bevoegde asielinstanties in de lidstaten van de Europese Unie restrictief toegepast. Hierdoor ontstaat de paradoxale situatie dat een persoon die niet als vluchteling wordt erkend, naar zijn land van oorsprong kan worden teruggestuurd, waar hij/zij het gevaar loopt om aan onmenselijke en vernederende behandelingen en foltering te worden blootgesteld, of waar hij/zij te maken krijgt met zware schendingen van de mensenrechten¹⁶.

De subsidiaire bescherming is er voor iedereen die vreest het slachtoffer te worden van wrede, onmenselijke of vernederende behandelingen of van foltering. Tijdelijke bescherming is er voor personen die behoren tot een groep die als gevolg van een oorlog, een conflict, of een algemene schending van de mensenrechten op de vlucht is.

---

¹⁶ Het CGVS keurde op 12 maart 2002 een interne richtlijn goed om personen wiens asiolverzoek werd afgewezen, maar die vrezen om bij hun terugkeer het slachtoffer van foltering of van een onmenselijke en vernederende behandeling te worden, niet terug te sturen. Sinds 1 augustus 2002 hanteert de Dienst Vreemdelingenzaken een richtlijn die zegt dat in dat geval een bevel om het grondgebied te verlaten moet worden afgeleverd, maar dat de uitvoeringstermijn met 3 maanden wordt verlengd, tot het CGVS beslist om de niet-uitzettingsslausule ongedaan te maken.

De Belgische wetgeving erkent geen enkele vorm van subsidiaire bescherming, tenzij in artikel 9, § 3 van de wet van 15 december 1980 inzake vreemdelingen met de niet-terugleidingsclausule.

Twee wetten van 18 februari 2003 en 18 maart 2003¹⁷ passen de wet van 15 december 1980 aan door de Europese richtlijn inzake tijdelijke bescherming in de Belgische wetgeving te integreren. Voor de bekrachtiging is het nog even wachten op de publicatie van de uitvoeringsbesluiten.

De beide wetten voorzien in een beschermingsmechanisme wanneer er een grote toestroom van personen is die bijvoorbeeld een gebied ontvluchten waar een gewapend conflict woedt, of die het slachtoffer zijn van systematische of algemene schendingen van de mensenrechten. Het gaat om een aanvullend statuut naast datgene dat voortvloeit uit het Verdrag van Genève betreffende vluchtelingen, in de zin dat het geen erkenning van het statuut van vluchteling veronderstelt. De persoon die tijdelijke bescherming geniet, kan nog altijd een asielaanvraag indienen. Die aanvraag wordt dan na het verstrijken van de periode van tijdelijke bescherming behandeld. De bescherming geldt maar voor een beperkte periode: conform de Europese richtlijn mag ze niet langer dan 3 jaar duren. Tijdens hun verblijf in België, kunnen mensen die tijdelijk bescherming genieten, aanspraak maken op heel wat rechten: bijstand, werk, onderwijs en gezinshereniging. Na afloop van de tijdelijke beschermingsmaatregelen wordt de terugkeer van deze personen geregeld.

2. Het Inad-centrum

2.1. Wettelijkheid van de beslissingen tot terugdrijving

De kwestie van de wettelijkheid van de beslissingen tot uitwijzing is uitermate belangrijk vermits op grond hiervan de opsluiting geschiedt met het oog op het organiseren van de terugkeer van de vreemdeling¹⁸. Er doen zich op dit vlak heel wat moeilijkheden voor, die we hier systematisch bespreken.

2.1.1 Objectiviteit van de beslissing tot terugdrijving

De wet voorziet zeven redenen waarop een beslissing tot terugdrijving kan gegrond worden¹⁹. Van die zeven redenen stelt er één meer problemen dan de andere omwille van de ruime appreciatiemogelijkheid waarover de individuele immigratieambtenaar bij de grenscontrole beschikt. Het betreft de vereiste van het voorleggen van documenten ter staving van het voorgenomen verblijf en de verblijfsomstandigheden. In tegenstelling tot de wettelijke bepalingen inzake terugdrijving die enigszins objectiever lijken, worden het doel van het verblijf en de verblijfsomstandigheden in de praktijk niet enkel door documenten gestaafd, zoals de wet het vereist, maar ook door een waaier van aanwijzingen: vermelding van de plaats waar men gaat verblijven, hotel of private woning,

---

¹⁷ *Belgisch Staatsblad* van 11 maart 2003 en 10 april 2003.

¹⁸ Artikel 74/5 Al.1, 1° van de wet van 15 december 1980 laat toe dat de vreemdeling die het voorwerp uitmaakt van een terugdrijving in een welbepaalde plaats gesitueerd in het grensgebied wordt vastgehouden.

¹⁹ Artikel 3 van de wet van 15 december 1980 inzake het verblijf voorziet dat de vreemdeling kan teruggedreven worden om volgende redenen: ontbreken van reisdocumenten en/of visum, gebrek aan documenten ter staving van het doel van het verblijf en de verblijfsomstandigheden, gesignaleerd zijn in het Schengen Informatie Systeem, een gevaar vormen voor de internationale betrekkingen van België, een gevaar vormen voor de openbare rust, de openbare orde of de veiligheid van het land, sedert minder dan 10 jaar uit het Rijk zijn teruggewezen of uitgezet.

datum van reservatie van de terugkeer, informatie over het vervoermiddel dat men wil aanwenden, documenten in verband met het reisdoel, zoals een uitnodiging van een firma, toetsing van de kennis of informatie waarover men beschikt over de te bezoeken plaatsen en steden wanneer het een toeristische reis betreft. De moeilijkheid schuilt hierin dat eenzelfde objectieve situatie aanleiding kan geven tot totaal verschillende conclusies in functie van de manier waarop het gesprek door de immigratieambtenaar wordt gevoerd. Die beschikt immers over de vrijheid om al dan niet erg technische vragen te stellen aangaande de aard van zaken die de vreemdeling hier wil komen doen of aangaande de toeristische activiteiten die hij wil uitoefenen. In dergelijke omstandigheden is het dus belangrijk dat er een doeltreffende rechterlijke controle wordt uitgeoefend op de beslissingen tot teruggedrijving om de vreemdeling, die vaak aanzienlijke bedragen voor zijn reis heeft uitgegeven, te beschermen tegen administratieve of politieke willekeur.

2.1.2. De voorwaarden voor het aanwenden van rechtsmiddelen

De effectieve aanwending van rechtsmiddelen wordt voorafgegaan door een informatieverstrekking aan de vreemdeling over diens situatie en over de legale rechtsmiddelen en de mogelijkheden waarover hij/zij beschikt. De manier waarop momenteel aan deze voorwaarden wordt voldaan op de luchthaven van Zaventem is verre van ideaal. Er wordt, conform de regelgeving²⁰, een beslissing tot teruggedrijving ter kennis gebracht die in het Nederlands of het Frans is opgesteld en de politie zoekt vaak een collega die een mondelinge vertaling aan de geweigerde persoon kan verstrekken.

Het personeel van het INAD-centrum tracht eveneens een nuttige bijdrage te leveren op dit vlak, doch enkel met de middelen waarover het beschikt. Dit systeem biedt dus niet steeds een oplossing en het is meer dan eens voorgekomen dat we op het INAD-centrum personen hebben aangetroffen met wie niemand kon communiceren. De overheid zou dus een systeem van mondelinge of schriftelijke vertaling moeten voorzien dat ervoor zorgt dat elke teruggedreven persoon geïnformeerd wordt over zijn situatie en over de beroepsmogelijkheden in een taal die de betrokken persoon verstaat. Wat betreft de faciliteiten voor het aanwenden van rechtsmiddelen beschikken de teruggedreven vreemdelingen momenteel niet over rechtshulp aangezien ze zogezegd in de onmogelijkheid verkeren om hun noden op dit vlak te bewijzen. Het is echter algemeen geweten dat een persoon die aan de grens wordt vastgehouden, zal aarzelen om zijn geld, dat hij voor de reis had voorzien, te investeren in een onzekere procedure die kan uitmonden in een terugkeer naar zijn land, waar hij dan helemaal berooid is. Het Centrum voor gelijkheid van kansen meent dat het verstrekken van rechtshulp aan teruggedreven personen essentieel is voor het waarborgen van effectieve rechtsmiddelen zoals de wet het voorziet. De balies zouden kunnen betrokken worden bij het ontwikkelen van een systeem dat tegelijkertijd toelaat om gespecialiseerde advocaten in deze materie ter beschikking te stellen maar dat eveneens toelaat om de opportuniteit van hun interventies in te schatten om misbruik te voorkomen.

2.1.3. De moeilijkheden inzake het naleven van gerechtelijke beslissingen

Sommige vreemdelingen slagen erin om met eigen middelen of dankzij kennissen die ze hebben in Europa, de wettelijke beroepsmiddelen²¹ aan te wenden, hetzij een verzoek tot opschorting en vernietiging voor de Raad van State, hetzij een verzoek tot invrijheidstelling voor de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg. Wanneer

---

²⁰ Koninklijk Besluit van 8 oktober 1981, artikel 14

²¹ Artikel 69 van de wet op het verblijf voor het beroep tot nietigverklaring en opschorting bij de Raad van State en artikel 71 al.2 voor het verzoek tot invrijheidstelling voor de Raadkamer.

de Raad van State de opschorting beveelt, volgt de overheid die beslissing en verleent ze aan de persoon die voordien teruggedreven was, toegang tot het grondgebied. Wanneer de Raadkamer daarentegen een verordening tot invrijheidstelling beveelt, laat de Dienst Grensinspectie van de Dienst Vreemdelingenzaken de vreemdeling vrij in de internationale transitzone en weigert de toegang tot het grondgebied te verlenen met als motivatie dat de weigering van de toegang tot het grondgebied nog steeds van kracht is. Deze praktijk is voor kritiek vatbaar in die zin dat de administratie pertinent weet dat de reiziger als doel heeft om het grondgebied te betreden en dat hij niet in een transitzone wil verblijven waar bovendien geen enkele infrastructuur aanwezig is om de vreemdeling op te vangen. Dergelijke werkwijze is onaanvaardbaar in een rechtsstaat aangezien de administratie er dusdoende op aanstuurt dat de vreemdelingen hun geloof verliezen in de efficiëntie van de wettelijke rechtsmiddelen en de autoriteit van de rechterlijke macht op die wijze wordt ondermijnd. Het Centrum stelt voor dat de Minister van Binnenlandse Zaken instructies geeft aan de Dienst Vreemdelingenzaken opdat de beslissingen van de Raadkamer zouden worden nageleefd op het vlak van het INAD-centrum, zowel naar de beschikking als naar de geest ervan.

2.2. Levensomstandigheden in het INAD-centrum

Ondanks de beloften van de regering werd er geen enkele reglementaire tekst goedgekeurd die de levensomstandigheden van het INAD-centrum organiseert, wat maakt dat het INAD-Centrum het enige gesloten centrum is dat in dergelijke situatie vertoeft. De levensomstandigheden worden er dus bepaald door ongeschreven regels vanuit de dagelijkse praktijk van de begeleiders, wat geen enkele juridische houvast biedt voor de bewoners.

2.2.1. Bevolkingsmix

Het ontbreken van een reglementering voor het Inadcentrum heeft tot triest gevolg dat er doorgaans, naast teruggedreven reizigers waarvoor het centrum bestemd is, ook andere categorieën van vreemdelingen vertoeven in afwachting van hun verwijdering: uitgeprocedeerde asielzoekers, illegalen die op het grondgebied zijn gevat, enz... Dit maakt van het INAD-centrum een soort voorgeborchte van de uitwijzing. Het Centrum is van mening dat de specificiteit van het INAD-centrum ten overstaan van de klassieke gesloten centra moet worden gevrijwaard, meer bepaald omwille van de diversiteit van de redenen om iemand uit te wijzen. De teruggedreven reizigers die in het INAD-centrum vertoeven om er hun situatie te regulariseren of om hun vlucht naar het land van vertrek af te wachten, mogen niet worden samengezet met het publiek van de klassieke gesloten centra.

2.2.2. Gebrek aan mogelijkheid tot luchting

De structuur van het gebouw en de inplanting ervan in de infrastructuur van de luchthaven maken dat er geen enkele mogelijkheid bestaat tot luchting; er bestaat enkel airconditioning. Deze situatie werd reeds in 1998 aan de kaak gesteld door het Europees Comité ter preventie van foltering en onmenselijke behandeling en bestraffing (CPT) in het verslag dat werd opgesteld naar aanleiding van zijn bezoek aan België van 31 augustus tot 12 september 1997²². Het is te betreuren dat men moet vaststellen dat er tot op heden nog niets gebeurd is, ondanks alle regeringsbeloften om een oplossing te zoeken. Op de aanbeveling van het CPT om luchting te bieden aan elke persoon die langer dan 24 uur in het INAD-centrum vastzit, antwoordde de Regering dat zulks onmogelijk was omwille van de infrastructuur van de luchthaven maar dat zij er zich toe verbond om een oplossing te

---

²² Document CPT/Inf (98) 11, paragraaf 54.

zoeken in overleg met de Brussels International Airport Company (BIAC)²³. Dit probleem is nog prangender voor zwakkere doelgroepen zoals kinderen, zwangere personen en zieken.

2.2.3. De situatie van de niet-begeleide minderjarigen

Het vasthouden van minderjarigen in gesloten centra werd erkend als zijnde een inbreuk op de Internationale Conventie van de Verenigde Naties over de Rechten van het Kind, maar de Belgische staat blijft deze praktijk voortzetten, zelfs voor niet-begeleide minderjarigen. In het INAD-centrum is de situatie bijzonder zorgwekkend aangezien dit centrum slechts over twee slaapruintes beschikt, één per geslacht, en er absoluut niets voorzien is voor niet-begeleide minderjarigen. Deze laatsten zijn dus wel verplicht om bij voor hen volslagen onbekende volwassenen te slapen, wat hen blootstelt aan psychologische moeilijkheden, soms zelfs seksuele geweldpleging.

2.2.4. Moeilijke communicatie met de buitenwereld

De structuur van het INAD-centrum bemoeilijkt de bezoekmogelijkheden in ernstige mate en de politie kent slechts met mondjesmaat bezoek toe. Ondanks deze situatie verkeren de bewoners in de onmogelijkheid om telefoons van buitenaf te ontvangen, met uitzondering van de oproepen van officiële diensten zoals de administratie, advocaten, ambassades, enz... De situatie waarin de teruggedreven personen verkeren, noodzaakt echter heel wat contacten met hun kennissen in België en in het buitenland. De aankoop van telefoonkaarten weegt al gauw door op hun zakgeld. Er zou een aanvullende telefonische verbinding moeten worden gelegd om hen toe te laten om oproepen van hun kennissen of verwanten te ontvangen die hen kunnen helpen om hun situatie te regulariseren.

2.2.5. Psychologische begeleiding

Bij gebrek aan een Koninklijk Besluit terzake is de opdracht van het begeleidingsteam moeilijk te omschrijven maar de praktijk toont aan dat hun opdracht gelijklopend is met die van de andere gesloten centra, met name het begeleiden van de bewoners in de acceptatie van hun situatie en het hen voorbereiden op de verwijderingsmaatregel. Het Centrum vindt dat personen aan wie de toegang tot het grondgebied wordt ontzegd, een reële psychologische begeleiding moeten kunnen genieten.

3. Gesloten centra

3.1. Levensomstandigheden in de gesloten centra²⁴

3.1.1 Algemene commentaren betreffende de reglementaire teksten

---

²³ Document CPT/Inf (99) 6, p. 28.

²⁴ Omwille van de omstandigheden van de vasthouding kreeg België talrijke veroordelingen en ongunstige rapporten vanwege instanties als Amnesty international, het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen en onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen, of de International Federation for Human Rights. Verder werd België ook veroordeeld voor de leefomstandigheden in de transitzones van de luchthavens.

a) Het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002

Dit KB werd goedgekeurd ter vervanging van het KB van 5 mei 1999 geannuleerd door de Raad van State in 2000.

- Het KB is niet steeds van toepassing op het INAD, dat juridisch gezien nog steeds vaag omschreven blijft.
- Het KB van 2 augustus 2002 voorzag het oprichten van een klachtencommissie. In april 2003 was die er nog steeds niet.
- Het KB verleent aan de directeur, of aan zijn gemachtigde een ruime beoordelingsbevoegdheid in een hele reeks handelingen (valse of vervalste documenten, gevaar voor de nationale veiligheid, de openbare orde en veiligheid, de veiligheid van de centra waardoor bezoek of telefoon kan verboden worden, het in beslag nemen van als gevaarlijk beschouwde voorwerpen, ...). De klachtencommissie zal de interpretaties en de beperkingen van die begrippen moeten vastleggen.
- De verschillende interveniënten (zowel interne als externe) hebben ook een discretieplicht over de wetgeving inzake vreemdelingen in gesloten centra. Is dat verenigbaar met de vrijheid van meningsuiting? Bovendien blijft de bepaling van de opdrachten van het personeel ongewijzigd en problematisch voor wat betreft de deontologische inzet van de maatschappelijke werkers: de maatschappelijke werkers, de geneesheren en het psychologisch-sociaal personeel hebben als opdracht de bewoners voor te bereiden op hun verwijdering van het grondgebied «en hen aan te zetten tot naleving van de beslissing tot verwijdering die ten aanzien van hen zou worden genomen». In dezelfde context zijn de enige toegelaten contacten tussen het personeel en de bewoners: «enkel het contact dat verantwoord is door de dienststopdracht. Een professionele houding is steeds vereist». Is dat verenigbaar met de gedragscode van sociale werkers en met de verplichting om de vreemdelingen in te lichten over de verhaalmogelijkheden tegen de beslissingen tot verwijdering van het grondgebied en tot opsluiting?
- Het KB zet een stap achteruit in vergelijking met het KB van 4 mei 1999 inzake de opsluiting van minderjarigen. Het citeert niet langer het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en voorziet ook geen beperkende lijst meer van de redenen die de opsluiting van minderjarigen toelaten.
- De bewoners kunnen tot acht dagen in eenzame opsluiting worden gehouden.
- De klachtencommissie. Er wordt duidelijk voorzien dat een lid van de Dienst Vreemdelingenzaken niet in de commissie mag zetelen, maar diezelfde uitsluiting is niet voorzien voor het Secretariaat van de Commissie, dat een belangrijke rol speelt (beslissing over de ontvankelijkheid van de klachten).

b) Het ministerieel besluit van 23 september 2002

Het ministerieel besluit van 23/9/02 voegt aan de klachten ontvankelijkheidsvoorwaarden toe (de klacht moet gedateerd en ondertekend worden en moet worden ingediend binnen de 5 dagen na de feiten of na de beslissing die de grond vormt voor de klacht).

Deze voorwaarden staan niet opgenomen in het KB en beperken de mogelijkheden tot aanhangigmaking bij de commissie.

3.1.2 Het disciplinair stelsel in de gesloten centra

a) De disciplinaire sancties

Voor wat betreft de juridische zekerheid kan worden opgemerkt dat het nieuwe KB in art. 94 eerst en vooral preciseert dat enkel de inbreuken die door of krachtens dit besluit zijn omschreven, kunnen aanleiding geven tot het nemen van ordemaatregelen ten aanzien van een bewoner. In de tekst werd ook een inspanning gedaan om duidelijkheid te geven over de bepaling van tuchtrechtelijke inbreuken en de voorziene sancties. Deze inspanning wordt echter tenietgedaan door de opstelling van art. 89, dat het volgende stipuleert: "*Alle handelingen die de veiligheid, de orde en de goede werking van het centrum verstoren zijn verboden*".

Inzake de aard en de omvang van de sancties is het betreuenswaardig dat het nieuwe KB toestaat dat de maatregel tot de plaatsing in een afzonderingsruimte onmiddellijk voor een duur van 48 u kan worden genomen, terwijl die vroeger eerst voor 24 u gold, en nadien eventueel verlengd kon worden. De ordemaatregel van de overbrenging naar een andere instelling of naar een strafinstelling stelt dan weer problemen rond de verandering van advocaat. En tenslotte kunnen de sancties als 'opgelegde taken in verband met orde en netheid van het centrum' en rookverbod door bepaalde bewoners als onmenselijke of vernederende straffen worden beschouwd.

b) Het onderzoek van de klachten van de bewoners

Spijts het reeds aangehaalde voorbehoud over o.m. de wijze van aanhangig maken en de geringe bevoegdheden, zal door het invoeren van de toekomstige Onderzoekscommissie van de individuele klachten de toestand van de bewoners zeker kunnen verbeterd worden. Op dit ogenblik richten de bewoners zich tot bezoekers aan de centra of ze schrijven naar diverse personaliteiten, waarbij ze hopen dat deze voor hen zullen tussenkomen. De Commissie zal meer in het bijzonder de klachten moeten onderzoeken over de levensomstandigheden en over de duur van de afzonderlijke opsluiting, de toegang tot de gezondheidszorg, het gedrag van de bewakers (beschuldigingen van fysiek geweld, van discriminatie en van racisme).

3.1.3 De toegang tot de gezondheidszorg

a) Onafhankelijkheid van het medisch personeel

Het KB voorziet dat het medisch personeel van het Centrum beroepsautonomie heeft, maar deze onafhankelijkheid lijkt theoretisch, gezien het personeel behoort tot de Dienst Vreemdelingenzaken. Deze onafhankelijkheid is echter van kapitaal belang met betrekking tot het respect van de fundamentele rechten van de vreemdelingen, gezien ze de geneesheer van het centrum toelaat, zich te verzetten tegen de verwijdering van een vreemdeling bv. om medische redenen. Om deze autonomie te waarborgen en te versterken zou het medisch personeel van de gesloten centra kunnen worden gedetacheerd van de Dienst Vreemdelingenzaken naar het Ministerie van Volksgezondheid en Maatschappelijke Integratie.

b) Daadwerkelijke toegang tot de nodige gezondheidszorg

In bepaalde centra beklagen de bewoners zich over het feit dat ze meerdere dagen op een wachtlijst staan voordat ze de geneesheer van het centrum kunnen ontmoeten. Andere bewoners klagen over moeilijkheden met het medisch personeel van het centrum om toegang te krijgen tot zorgen die buiten het centrum worden verstrekt, omwille van de veiligheidsvereisten (risico op ontsnapping) en de financiële vereisten (zorgen worden als luxe beschouwd). Het KB voorziet de mogelijkheid voor de bewoners om een beroep te doen op de geneesheer van hun keuze, op voorwaarde dat zij instaan voor de kosten. Indien echter de zorgen worden voorgeschreven door de medische dienst van het centrum, vallen de kosten ten laste van de overheid. Door het invoeren van de onderzoekscommissie voor individuele klachten zullen de omstandigheden waarin de keuze van de geneesheren van het centrum gebeurt zeker beter kunnen worden beoordeeld.

3.1.4 De toegang tot psycho-sociale hulpverlening

a) *Onafhankelijkheid van het psycho-sociaal personeel*

Zoals wij hierboven reeds vermeldden behoudt het KB de verplichting voor de sociale werkers om niet in te gaan tegen het regeringsbeleid door hun beroepspraktijk en om de vreemdelingen te begeleiden in de uitvoering van de verwijderingsmaatregel. Deze toestand belet hen een echte psycho-sociale begeleidingsopdracht waar te nemen, omdat zij daarin soms afstand moeten nemen van de vereisten inzake openbare veiligheid. Indien de maatschappelijke werkers en de psychologen van de centra blijven werken in het kader van het KB, zullen zij het moeilijk hebben om het vertrouwen te winnen van de bewoners, omdat deze hen als immigratiebeambten zullen beschouwen. Terwijl de opsluiting in een gesloten centrum of in een gevangenis voor problemen zorgt inzake mentale gezondheid, die opgevangen moeten worden door een gespecialiseerde structuur.

b) *Gebrek aan onafhankelijke psychologische begeleiding*

Indien het personeel van de gesloten centra omwille van beleidsvereisten niet kan instaan voor de problemen inzake mentale gezondheidszorg, zou men aan de bewoners van gesloten centra tenminste de toestemming moeten geven om inzake mentale gezondheidszorg desgevallend toegang te hebben tot een louter medische begeleiding, die geen rekening houdt met beleidsvereisten.

3.1.5 Bezoek aan de bewoners

Behalve het Centrum INAD, waarvan de toestand reeds elders werd beschreven, stelt het Centrum 127 de meeste problemen als het om het bezoek aan de bewoners gaat. De geografische ligging binnen de militaire luchthaven van Melsbroek maakt het organiseren van een bezoek aan de bewoners tot een moeilijke zaak. Het bezoek wordt dan ook verboden door het KB, uitgezonderd voor de advocaten. Terwijl dit centrum aan de grens asielaanvragers huisvest die hulp nodig hebben bij het de organisatie van hun procedure. Hun kinderen en vrienden die in België wonen zouden van veel nut kunnen zijn bij de keuze van een gespecialiseerde advocaat of bij het bijebrengen van documenten met betrekking tot de toestand in hun land van herkomst. Deze vreemdelingen worden dus benadeeld in verhouding tot diegenen die een asielaanvraag indienen op het grondgebied en die over meer middelen beschikken om hun dossiers kracht bij te zetten.

3.1.6 Besluit

De opsluiting van vreemdelingen als vandaag de dag in België gebeurt stelt drie grote problemen met betrekking tot het respect van de fundamentele vrijheden.

Eerst en vooral met betrekking tot het type personen dat wordt opgesloten: de toestand van –soms niet begeleide – minderjarigen, van asielaanvragers met een aan de gang zijnde procedure, ernstig zieke personen en gezinnen, vraagt om bijzondere aandacht.

Voor wat betreft de uitoefening van de rechten van de bewoners van gesloten centra dient er genoteerd dat er nog problemen zijn in de werking van het rechtsbijstandstelsel, onder meer inzake responstermijnen van advocaten en inzake vertalingen. Het systeem wordt op dit ogenblik bedreigd door de bevrozing van het budget, door de uitbreiding van het bevoegdheidsdomein. Voor de bescherming van de vreemdelingen die zullen verwijderd

worden, is het van het grootste belang dat de begroting voor rechtsbijstand verhoogd wordt, zodat bekwaame advocaten zich kunnen blijven inzetten voor deze opdracht.

Het derde soort probleem dat wordt gesteld door het opsluitingssysteem van vreemdelingen heeft te maken met de levensomstandigheden in de centra. Er zijn nog talrijke problemen rond de toepassing van de ordemaatregelen en rond de effectieve toegang tot gezondheidszorgen en rond daadwerkelijke psycho-sociale begeleiding. Door een snelle invoering van de Commissie voor individuele klachten, als voorzien in het Koninklijk Besluit van september 2002 zou de situatie kunnen verbeterd worden, ondanks de beperkingen in de bevoegdheden ervan. Het valt te betreuren dat deze Commissie niet bevoegd is om opschorting van de verwijdering van een vreemdeling te verordenen, van wie zij denkt dat de aanwezigheid nodig is tijdens het behandelen van diens klacht.

Het KB van 2 augustus 2002, die een Commissie voor de behandeling van klachten betreffende de detentie-omstandigheden opricht, voorziet de systematische doorstroming van informatie naar het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Het betreft elke neerlegging van klacht maar ook elke beslissing die door de Commissie genomen wordt. Op deze basis zal het Centrum zowel de werking van de gevestigde procedure alsook de evolutie van de werkelijke detentie-omstandigheden in de gesloten centra evalueren.

4. Niet-begeleide minderjarigen

4.1. Stand van zaken

4.1.1. Cijfers

Volgens de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) hebben zich tussen 1 januari en 31 december 2002 913 asielzoekers als minderjarige kenbaar gemaakt. Na medisch onderzoek heeft de DVZ er 599 officieel als minderjarige erkend. Van de 913 asielzoekers hebben er zich 83 als niet-begeleide minderjarige kenbaar gemaakt; de DVZ heeft er 57 officieel erkend. Van deze 57 minderjarigen werden er 29 tot het grondgebied toegelaten en 7 teruggebracht naar een ander land waar al een asielaanvraag was ingediend (conform de Overeenkomst van Dublin); de 16 overige werden naar hun land van oorsprong teruggevoerd.

Dezelfde bron maakt voor het voorbije jaar ook melding van 1.133 minderjarigen die geen asielaanvraag hebben ingediend en van 15 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die het slachtoffer van mensenhandel waren.

Op basis van deze cijfers schat de Internationale Organisatie voor Migratie dat er in 2002 ongeveer 1500 tot 2000 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België verbleven.

4.1.2 Het ontbreken van een specifieke procedure

Tot op heden bestaat er in België geen specifieke procedure om asielaanvragen van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen te behandelen. Er volgde ook geen wetswijziging die de kwetsbaarheid en de feitelijke minderjarigheid van deze specifieke groep asielzoekers fundamenteel erkent. Hun toestand blijft dus paradoxaal: enerzijds is er het principe van handelingsonbekwaamheid dat in alle nationale wetgevingen vervat zit om

minderjarigen te beschermen; anderzijds behandelen de Belgische overheden minderjarige asielzoekers als volwassenen, zonder rekening te houden met hun ontworteling, hun kwetsbaarheid en de trauma's die ze hebben opgelopen.

De Dienst Vreemdelingenzaken en het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen (CGVS) hebben cellen opgericht die gespecialiseerd zijn in de behandeling van aanvragen van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Deze ontwikkeling wijst erop dat men toch begint te beseffen dat de aanvragen van niet-begeleide minderjarigen een specifieke aanpak vereisen, maar in de praktijk stelt het Centrum voor gelijkheid van kansen vast dat de logica waarmee ze te werk gaan, dezelfde is als bij volwassenen. Bovendien biedt de huidige wetgeving, die grotendeels op interne nota's en niet-gepubliceerde omzendbrieven is gebaseerd, onvoldoende waarborgen dat de wettelijke basisprincipes en de vereisten inzake rechtszekerheid, transparantie en beschikbaarheid van teksten worden geëerbiedigd.

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding pleit dan ook dringend voor een aangepaste asielprocedure voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen waarbij hun recht op verdediging wordt geëerbiedigd en waarbij hen daadwerkelijke rechtszekerheid en begeleiding wordt geboden van bij hun aankomst, tijdens hun verblijf en tot hun vertrek. Bij gezinshereniging moet worden nagegaan of dit in de best mogelijke omstandigheden gebeurt (begeleiding, persoon ter plaatse...).

4.1.3 Opsluiting van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Het Centrum voor gelijkheid van kansen stelt ook vast dat niet-begeleide minderjarigen nog altijd in gesloten centra worden opgesloten. Het nieuw koninklijk besluit van 2 augustus 2002 betreffende de voorwaarden voor opsluiting in een gesloten centrum laat nog altijd ruimte om minderjarigen op te sluiten. Bovendien is elke verwijzing naar de Internationale Conventie over de rechten van het kind uit de tekst verdwenen.

De kwestie van de opsluiting van minderjarigen in een gesloten centrum is op zich nauwelijks verenigbaar met de internationale verplichtingen van België die voortvloeien uit artikel 24 van het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en uit de artikels 3.1, 27.1, 28.1, 29.1, 31.1 en 37 van de Internationale Conventie over de rechten van het kind.

Artikel 5 §1 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden beperkt de omstandigheden waarin een minderjarige mag worden opgesloten: deze maatregel mag alleen genomen worden om de minderjarige aan een nefaste gezinssituatie te onttrekken of om hem/haar tegen zichzelf te beschermen. Artikel 10 van het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten dat België op 6 december 1966 bij de Verenigde Naties in New York heeft ondertekend, verbiedt uitdrukkelijk de opsluiting van minderjarigen in instellingen voor volwassenen.

Opsluiting is een middel in de strijd tegen immigratie van vreemdelingen met het oog op hun verwijdering, maar mag niet gezien worden als een maatregel om kinderen te beschermen. De overheid moet opsluiting van minderjarige vreemdelingen als een laatste redmiddel zien en mag er slechts in zeer uitzonderlijke gevallen gebruik van maken. Nu worden in de grenscentra echter regelmatig minderjarigen opgesloten. Zo zaten er onlangs in Centrum 127 7 minderjarigen en in Centrum 127bis een twintigtal, meestal begeleide minderjarigen. Het personeel van deze centra is onvoldoende opgeleid om deze minderjarigen te begeleiden. Bovendien is de infrastructuur niet op minderjarigen afgestemd. De vaststellingen die de Geestelijke Gezondheidsdienst van het Centrum voor sociale begeleiding van de ULB in het kader van zijn deskundigenrapport over de zaak Awada

tegen de Belgische staat deed (Brussel, 24 september 1999) zijn jammer genoeg nog altijd brandend actueel: de kinderen krijgen te maken met organisatorische maatregelen die hun ontwikkeling in de weg staan. Zij moeten – enkele inspanningen niet te na gesproken – net als alle andere bewoners de regels naleven (vrijheidsberoving; zeer beperkte privacy; een bijna constante gespannen, gewelddadige sfeer; niets om handen hebben...): "Wij worden geconfronteerd met een verstoring in de ontwikkeling van het denkproces, wat op termijn tot geestesziekte moet leiden."

Het Centrum pleit al een aantal jaren voor het stopzetten van de opsluiting van al dan niet begeleide minderjarige vreemdelingen in gesloten centra terwijl hun asielaanvraag wordt onderzocht. Voorts moet er aan de bestaande programma's voor vrijwillige terugkeer een luik worden toegevoegd dat specifiek op niet-begeleide minderjarige vreemdelingen is afgestemd.

4.2. Onthaal van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

In haar eerste rapporten heeft het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding al aanbevelingen over onthaalmogelijkheden voor minderjarige vreemdelingen geformuleerd. Het onthaal van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen blijft uiterst problematisch. De kern van het probleem is dat er onvoldoende geschikte onthaalinfrastructuur is. Het ontbreken van een duidelijk erkend onthaalcircuit maakt de dingen er niet eenvoudiger op en leidt ertoe dat de minderjarigen nog kwetsbaarder worden.

Momenteel bestaan er verschillende onthaalniveaus voor niet-begeleide minderjarigen:

- aan de **grens** worden ze in gesloten centra ondergebracht;
- **asielzoekers op het grondgebied** kunnen in federale of rodekruiscentra worden opgevangen. Sommige centra hebben trouwens zelf een geschikte infrastructuur op poten gezet om minderjarigen op te vangen en proberen hen de juiste begeleiding te geven. Dit geldt onder meer voor het Klein Kasteeltje in Brussel (dienst C.A.D.E. – Centre pour adolescents en exil – Centrum voor jongeren op de vlucht) en voor het centrum in Florennes (dienst S'ACC'ADOS – Service d'accompagnement pour adolescents – Dienst voor begeleiding van jongeren);
- **illegalen of niet-asielzoekers** worden in het kader van Aide à la jeunesse of van de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg of in gastgezinnen opgevangen. In de Vlaamse Gemeenschap zijn twee centra gespecialiseerd in de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (T'Huis en Ndako); de Franstalige Gemeenschap telt één centrum – het centrum in Assesse (onthaal van illegalen en asielzoekers) – dat afhangt van het OCMW;
- in **heel specifieke gevallen** kan de jeugdrechter tussenbeide komen en de zorg voor de minderjarige op zich nemen.

Het gebrekkige onthaal van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in onaangepaste centra is ook een van de redenen waarom ze verdwijnen. Child Focus meldt dat het momenteel 555 dossiers heeft lopen m.b.t. de verdwijning van niet-begeleide minderjarigen. Betere maatregelen dringen zich dus op.

4.2.1. In de Franstalige Gemeenschap

Begin november 2002 hebben twee nieuwe onthaalcentra voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen hun deuren geopend.

Het eerste centrum – het Joseph Denamur-centrum – is een open centrum in Gembloux (capaciteit: 25 plaatsen) dat in een eerste fase voor onbeperkte duur niet-begeleide minderjarige vreemdelingen – al dan niet asielzoekers – onthaald. De Franstalige Gemeenschap wil in de eerste plaats het kind beschermen, los van het feit of het al dan niet wettelijk in België verblijft.

Het tweede centrum – het Esperanto-centrum – ligt op een geheime plek omdat men er niet-begeleide minderjarige vreemdelingen onthaalt die het slachtoffer zijn van mensenhandel. Het centrum telt 15 plaatsen. In het centrum krijgen de jongeren les, waarbij vooral aandacht aan taalonderwijs wordt besteed. Momenteel werkt men aan deontologische regels m.b.t. welke informatie men aan de Dienst Vreemdelingenzaken doorgeeft. Het gaat hier om een beveiligd centrum. De beide centra verlenen medische en psychologische bijstand en zorgen voor een begeleiding bij de asielprocedure.

Hoe verloopt de toewijzing van een plaats in een centrum aan een minderjarige vreemdeling:

1ste lijn: via de OCMW's: de Dienst Vreemdelingenzaken kent code 207 toe.

2de lijn: via de dienst jeugdzorg: de adviseur van de dienst jeugdzorg beslist om de minderjarige in een centrum onder te brengen. De hamvraag blijft op welke criteria een dergelijke beslissing steunt.

4.2.2. In de Vlaamse Gemeenschap

Het centrum T'Huis in Aalst is gespecialiseerd in het onthaal van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Gedurende de afgelopen winter opende een ander centrum - het centrum Minor Ndako – in Brussel zijn deuren.

4.3. Voogdij van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Net zoals onthaal is ook voogdij een thema waaraan al in het eerste jaarverslag van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding ruim aandacht is besteed. Tot voor kort was er geen specifiek voogdijmechanisme voor niet-begeleide minderjarigen. Meestal werd het officieuze voogdijmechanisme gebruikt, waarbij de minderjarige op Belgisch grondgebied bij een familielid of een vriend van de ouders gaat wonen. Wanneer de minderjarige nergens terecht kan, deed men een beroep op OCMW-voogdijschap.

De oprichting van een echte voogdijdienst die zorgt voor de begeleiding en de vertegenwoordiging van minderjarigen die op Belgisch grondgebied een procedure doorlopen, vloeit voort uit de internationale verplichtingen van België. Het was ook een formeel verzoek van het Comité voor de rechten van het kind dat op 7 juni 2002 de volgende aanbeveling voor België formuleerde: "*Het Comité raadt de verdragssluitende staat aan om het wetsontwerp over de oprichting van een voogdijdienst voor niet-begeleide minderjarigen zo snel mogelijk goed te keuren zodat de aanduiding van een voogd voor de niet-begeleide minderjarigen aan het begin van hun asielprocedure en vervolgens zo lang als nodig blijkt, verzekerd is en om te verzekeren dat deze dienst volledig onafhankelijk is zodat deze elke actie kan ondernemen die hij in het belang van de minderjarige noodzakelijk acht.*"

Wij herinneren ook aan het besluit van de Raad van de Europese ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken van 26 juni 1997 "m.b.t. niet-begeleide minderjarigen uit derdewereldlanden", waarin de ministers vastlegden dat alle lidstaten hun wetgeving voor 1 januari 1999 moesten aanpassen en conform artikel 3 minimale waarborgen voor niet-begeleide minderjarigen moesten bieden. In dit verband heeft de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa haar Aanbeveling 1596 (2003) geformuleerd m.b.t. de situatie van jonge migranten in Europa (de Vergadering heeft de tekst op 31 januari 2003 goedgekeurd). In die aanbeveling adviseert de Raad onder meer om de voogd mee te laten beslissen over de terugkeer, en dit in het belang van het kind.

De goedkeuring van de wet van 24 december 2002 inzake de oprichting van een specifieke Dienst Voogdij voor niet-begeleide minderjarigen is ongetwijfeld een belangrijke stap in de goede richting. Zodra deze wet van kracht wordt, zal de onontbeerlijke bescherming van niet-begeleide minderjarigen eindelijk gewaarborgd zijn.

De memorie van toelichting bij deze wet vermeldt het volgende: *"Een van de grootste problemen is dat deze minderjarigen in hun situatie niet over een wettelijke vertegenwoordiging beschikken en dat er geen specifiek kader bestaat. (...) Om aan de huidige tekortkomingen een einde te maken stelt men voor om een dienst met de naam "Dienst Voogdij" op te richten. Die zou belast worden met het organiseren van een specifiek voogdijmechanisme voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zodat hun vertegenwoordiging verzekerd is. De dienst zou voor elke minderjarige een voogd aanwijzen die hem met name tijdens de asiel- en verblijfprocedure vertegenwoordigt. (...) Het huidige wetsontwerp richt een Dienst Voogdij op die over een bestuurlijke cel beschikt en over een aantal voogden die niet-begeleide minderjarigen "de jure" moeten vertegenwoordigen bij alle rechtshandelingen en bij elke bestuurlijke of gerechtelijke procedure, met name procedures m.b.t. de toepassing van de wetten over de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Wanneer de voogd de minderjarige vertegenwoordigt en begeleidt, moet hij/zij als criterium altijd "het hoger belang van de minderjarige" laten primeren."*

En hoewel de wet is goedgekeurd, blijft het wachten op de uitvoeringsbesluiten van de wet. Het koninklijk besluit over de concrete organisatie van de Dienst Voogdij is klaar en moet voor onderzoek naar de Raad van State.

Volgens het koninklijk besluit wordt de Dienst Voogdij binnen de Federale Overheidsdienst Justitie opgericht. Naast de opdracht om voogden aan te wijzen en de effectieve uitoefening van de voogdij te coördineren en te controleren, is de Dienst Voogdij ook belast met de uitvoering van medische onderzoeken om de leeftijd na te gaan van personen die zich als minderjarige kenbaar hebben gemaakt. De voogden die door de Dienst zijn aangewezen, voeren hun opdracht volledig onafhankelijk uit. De voogden kunnen ofwel personen zijn waarmee de Dienst een arbeidsverbintenis heeft afgesloten, ofwel externe personen die als voogd door de Dienst worden erkend (op basis van criteria inzake bevoegdheid, leeftijd en goed zedelijk gedrag).

4.4. Toegang tot gezondheidszorg

Op dit ogenblik hebben illegale en behoeftige niet-begeleide minderjarige vreemdelingen alleen toegang tot gezondheidszorg in het kader van de procedures voor dringende medische hulp (lees hierover meer verderop in het verslag). Minderjarigen van wie asielaanvraag ontvankelijk is verklaard, kunnen een ziekte- en invaliditeitsverzekering afsluiten. Hun leeftijdgenoten die geen asielaanvraag hebben ingediend, en wachten op een beslissing over de ontvankelijkheid van hun aanvraag, of die een negatief antwoord hebben ontvangen, kunnen een dergelijke verzekering niet afsluiten. De logge procedure zorgt voor heel wat problemen, niet in het

minst bij de exclusieve toepassing van de procedure voor curatieve doeleinden (terwijl preventieve zorgen expliciet toegelaten zijn). Men moet dan ook ernstig overwegen om al deze minderjarigen met een onzeker statuut de mogelijkheid te bieden een zorgverzekering af te sluiten.

Besluit

Tot slot werd, op initiatief van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding een verklaring over de situatie van minderjarige kinderen mee ondertekend door beide kinderrechtencommissarissen, Ankie Vandekerckhove en Claude Lelièvre. In deze tekst roepen het Centrum en de kinderrechtencommissarissen met aandrang op tot het instellen van :

- 1) Beklemtonen de noodzaak om voor alle kinderen vreemdelingen, wat ook hun verblijfssituatie weze, de praktische modaliteiten vast te leggen van een onthaal en opvang aangepast aan hun minderjarigheid en leeftijd,
- 2) Bevelen aan dat binnen elke Gemeenschap, binnen het kader van de jeugdhulpverlening in elk van de Gemeenschappen, een informatie-, oriëntatie en coördinatiecel wordt opgericht belast met de centralisering van de noodzakelijk informatie nodig voor een efficiënte oriëntatie van de niet begeleide minderjarige door de verschillende plaatsingsoverheden,
- 3) Bevelen aan dat de Dienst Vreemdelingenzaken van ambtswege de informatie aangaande de kinderen die zich aan de grens of op het grondgebied bevinden, tegelijkertijd over zou maken aan de toekomstige voogdijdiensten evenals aan de informatie-, oriëntatie en coördinatiecellen van de Gemeenschappen,
- 4) Bevelen aan dat de informatie-, oriëntatie en coördinatiecellen van de Gemeenschappen en de toekomstige voogdijdiensten een structurele samenwerking zouden starten teneinde de opvang- en onthaal missie en de juridische bescherming en vertegenwoordiging van de kinderen, op elkaar af te stellen.

IV. VORMINGSDIENST

1. *De Nederlandstalige vormingsdienst*

1.1. Doelgroepen

De werking van de Nederlandstalige vormingsdienst in 2002 vertoont een evolutie ten overstaan van de vorige jaren. De traditionele doelgroepen verschuiven. Het aandeel van de ordehandhavers in de vormingen interculturele communicatie neemt af, het aandeel van de ambtenaren neemt toe, en een nieuwe doelgroep krijgt steeds meer vorm: de bedrijven.

1.2. Thema's

Interculturele communicatie blijft een belangrijk thema, maar wordt steeds meer opengetrokken naar communicatie en diversiteit, waarbij aandacht wordt geschonken aan een ruimere invulling van iemands eigenheid.

Omgaan met vooroordelen en discriminaties wordt eveneens regelmatig gevraagd, en richt zich op diverse uitsluitingsgronden zoals seksisme, racisme, age-isme, adultisme, body-isme, enz.

Een toenemend aantal groepen vertoont interesse voor diversiteits-management.

1.3. Overzicht

a) Ambtenaren

- * ambtenaren Leuven: interculturele communicatie voor 4 groepen
- * ambtenaren OCMW Leuven: interculturele communicatie voor 2 groepen
- * ambtenaren Halle: interculturele communicatie voor 2 groepen
- * ambtenaren Mechelen: interculturele communicatie voor 1 groep
- * ambtenaren Willebroek: interculturele communicatie voor 6 groepen
- * ambtenaren Zele: interculturele communicatie voor 1 groep
- * ambtenaren Ronse: interculturele communicatie voor 1 groep

b) Gemengde groepen (open inschrijving)

- * PICO (Provinciaal Integratiecentrum Oost-Vlaanderen): interculturele communicatie en omgaan met vooroordelen voor 1 groep
- * VDAB-VIVO: interculturele communicatie en omgaan met vooroordelen voor 1 groep

c) Bedrijven

- * N.V.Vleminckx Leuven (Vandemoortele): interculturele communicatie en diversiteitsmanagement aan 2 groepen meestergasten, lijnverantwoordelijken en personeelsdienst.
- * Railgourmet Brussels South (catering): interculturele communicatie en diversiteitsmanagement aan 1 groep managers, personeelsdienst en supervisors en aan 3 groepen officers en ploegverantwoordelijken
- * Sint Bernardus Bertem (rusthuis): diversiteitsmanagement aan 1 groep directie en verzorgend personeel
- * Sint Marghareta Holsbeek (rusthuis): interculturele communicatie en diversiteitsmanagement aan 1 groep verzorgend personeel
- * CARE Antwerpen (schoonmaakbedrijf): interculturele communicatie en diversiteitsmanagement aan 2 groepen teamleid(st)ers regio's Vlaanderen en Nederland

d) Diversen

- * Vlaamse Gemeenschapscommissie: studiedag diversiteit voor de voltallige personeelsdienst
- * Rozenberg Mol: bijscholingsavond leerkrachten in verband met reageren op vooroordelen
- * Sint Anna Hogeschool Gent: 1 dag stagebespreking in functie van diversiteit
- * KWB-Zele: sensibilisatie over integratie.

1.4. Overeenkomst met Binnenlandse Zaken

De invulling van de conventie gesloten tussen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Centrum krijgt vanaf het werkingsjaar 2002 een andere dimensie.

Meer bepaald gaat het nu om het ter beschikking stellen van de expertise van het Centrum met betrekking tot de relaties tussen de politiediensten en gediscrimineerde bevolkingsgroepen. Dit vertaalt zich in de conventie in:

- 1) het verrichten van beleidsondersteunend onderzoek en studies met betrekking tot de relatie tussen politiediensten en gediscrimineerde bevolkingsgroepen;
- 2) het verzamelen, centraliseren en verspreiden van informatie die van belang is voor de politiediensten en de lokale overheden (beheer discriminatieklachten, sensibilisatie, vorming, onderzoek en studies);
- 3) het samenwerken met en ondersteunen van de lokale politiediensten en de lokale overheden (vorming en verstrekken van expertise).

Meerdere oude projecten worden uiteraard verder opgevolgd zoals het project aanwerving en integratie van Belgen van vreemde origine bij de politiediensten, klachtenbehandeling ordediensten en de contacten en vergaderingen met lokale politiediensten (Antwerpen, Mechelen, Leuven, Gent en Aalst).

De nieuwe invulling van de conventie bevat een aantal projecten waarvan sommige in samenwerking met de Federale Politie.

Zo kreeg het Centrum de kans om kritische commentaren te leveren op het ontwerp van een deontologische code voor de politiediensten en maakt het deel uit van een werkgroep met de Federale Politie omtrent het uitwerken

en concretiseren van een concept 'diversiteit', dat werkbaar is voor de specifieke situatie van de politieorganisatie.

Andere projecten hebben dan weer betrekking op het uitwerken en samenstellen van een brochure 'cases', die door docenten van de politiescholen kan gebruikt worden bij een cursus 'racisme en discriminatie' of een cursus 'diversiteit'; het opstarten van een pilootproject omtrent 'monitoring hate crimes' en het uitwerken en samenstellen van een brochure 'good practices met betrekking tot diversiteit'.

Op sensibilisatie- en vormingsgebied verzorgde het Centrum te Brugge de module 'Racisme en discriminatie', gegeven in de basisopleiding voor de aspiranten en werden er voorbereidende gesprekken aangevat om een gelijkaardige module ook in de Politieschool te Genk te verzorgen.

Tot slot vermelden we het project 'Community Policing', een project dat uitgewerkt wordt door de Federale Politie. In de loop van dit project wordt er ook voorzien in een vormingsaanbod en men wenst het Centrum te betrekken bij het onderdeel 'Werken in heterogene en multiculturele omgevingen'.

2. De Franstalige vormingsdienst

Net zoals de voorgaande jaren heeft de Franstalige Vormingsdienst haar opleidingsprogramma's verder ontwikkeld. Tijdens die periode deden zich echter de gevolgen voor van de aanslagen van 11 september 2001 en het uitbreken van de tweede Intifada. De Vormingsdienst kende dan ook een aanzienlijke toename van de aanvragen tot interventie, die beoogden een heel concreet antwoord te bieden op een zekere sfeer van spanning, en zelfs gevoelens van racisme en jodenhaat die in bepaalde instellingen (scholen, verenigingen) heerste.

Per activiteitensector...

De Politiediensten

De opleidingen binnen de Politiediensten kaderen voornamelijk in de Overeenkomst tussen de het Centrum, en meer in het bijzonder de Vormingsdienst, en het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Aanvankelijk concentreerde de interventie zich op de ontwikkeling van opleidingsprogramma's, maar sinds iets meer dan één jaar richt de overeenkomst zich vooral op de valorisatie van de opgedane ervaring en meer in het bijzonder:

- 1) het uitvoeren van onderzoekswerk en studies ter ondersteuning van het gevoerde beleid, specifiek gericht op de relatie tussen de politiediensten en de gediscrimineerde categorieën van de bevolking,
- 2) het verzamelen, centraliseren en verspreiden van informatie die relevant is voor de politiediensten en de lokale overheden (beheer van klachten met betrekking tot discriminatie, initiatieven rond sensibilisering en vorming...),
- 3) met de overheid en de lokale politiediensten samenwerken en hen de nodige ondersteuning bieden (vorming en doorgeven van ervaring).

Geleidelijk aan heeft het Centrum voor gelijkheid van kansen dus zijn rol als expert afgebakend en uitgewerkt. In 2002 vormden de opleidingsactiviteiten in de politiemiddens niet de voornaamste taak.

Enkele voorbeelden van werkoriënteringen die in 2003 zullen worden uitgediept:

1. Gedragscode

Het Centrum werd verzocht om advies uit te brengen over de gedragscode. Met de meeste opmerkingen werd rekening gehouden.

2. Project "Concept diversiteit"

Vandaag de dag worden organisaties zoals de Federale Politie worden steeds vaker geconfronteerd met diversiteit. Actief zijn in dat soort organisatie betekent dat men samenwerkt met personen met een waaier aan opleidingen, ervaringen, functies en verschillende waarden. Om die reden dient er een beleid te worden ingevoerd voor het beheer van de diversiteit, dat de verschillen tussen de mensen erkent en valoriseert. Een dergelijk beleid mag zich niet beperken tot het aanbevelen van een passieve tolerantie ten overstaan van de diversiteit, maar het moet alle initiatieven ondersteunen die de toenemende heterogeniteit kunnen stimuleren. Voor een organisatie bestaat de uitdaging er dan ook in, een werkklimaat te scheppen, waarin alle medewerkers de meeste relevante aspecten van hun persoonlijkheid kunnen tot uiting brengen. Op verzoek van de Federale Politie werkt de Vormingsdienst een concept van 'diversiteit' uit dat concreet kan worden toegepast op de specifieke situatie. Dit project krijgt de samenwerking van de Cel Integratie.

3. Opstellen van verschillende brochures

De eerste behandelt de analyse van praktische gevallen. Ze zou moeten worden gebruikt in de basisopleiding en in de permanente vorming. In de tweede worden innovatieve politiepraktijken inzake diversiteit geïdentificeerd. Deze brochures worden nu gerealiseerd en zouden nog in grote mate kunnen gewijzigd worden.

4. Diversen

De Vormingsdienst werkt ook mee aan twee projecten. Het ene wil in België een klachtenmonitoring invoeren. Met dit systeem zouden delicten die worden ingegeven door haat als dusdanig moeten worden erkend. Het andere wil een overwegingsproces stimuleren rond buurtpolitie en de relatie van de politie met de bevolking.

5. Opleidingen

In Charleroi namen officieren uit de voormalige rijkswacht- en politiediensten deel aan een eerste opleidingsprogramma. Vanuit twee verschillende bedrijfsculturen moest er worden gewerkt rond de thematiek van de diversiteit. Dit doel werd slechts gedeeltelijk bereikt omwille van enerzijds een natuurlijke harmonisering van de praktijken en anderzijds omwille van de bekommernissen van de deelnemers die voornamelijk waren gericht op de hervorming van hun diensten.

De tweede opleiding was bestemd voor de mentoren van de politiezone Brussel-Elsene. Die adviseurs zijn ervaren politiemensen die gelast zijn met de begeleiding van aspirant-politieagenten tijdens hun praktijkstages.

Ingevolge de gebeurtenissen van 11 september en het uitbreken van de tweede Intifada, deed ook de **onderwijssector** veelvuldig beroep op de diensten van het Centrum. De lesgevers waren actief in klassen van het secundair onderwijs, waar veel leerlingen van vreemde herkomst waren en ze bereidden werksessies voor met de leerkrachten... De opleidingen die kaderen in de permanente vorming in de onderwijsnetten werden per toeval voor en na het jaar 2002 gepland.

Er werd een opleiding gegeven in een onderwijsinstelling in de Provincie Luik. Doelpubliek was een aantal leerkrachten beroepspraktijk die studenten moeten begeleiden (toekomstige verpleegkundigen), van wie een aanzienlijk deel van vreemde herkomst was.

Dankzij deze interventie kon het bestaan van daadwerkelijke of veronderstelde culturele parameters worden vastgesteld, die een rol spelen in de pedagogisch relaties (studenten en professoren) en in de therapeutische relaties (studenten en zieken).

De sector van de **tewerkstelling** vormde een grote bekommernis voor de Vormingsdienst.

Het Centrum heeft op verzoek van het ONEm drie opleidingen omkaderd voor zijn vestigingen in Charleroi en Brussel. Deze modules waren bestemd voor het personeel dat instaat voor het onthaal van werkzoekenden, van wie sommigen van vreemde herkomst.

Tijdens de opleiding kwam het tot een meningsverschil tussen de opleiders en de Directie Opleiding van het ONEm. Dit had te maken met het bepalen van de doelstellingen en de inhoud van de cursus die aan de deelnemers moest worden gegeven. Zelfs na onderhandelingen kon het probleem niet worden opgelost. Deze actie is symptomatisch voor een moeilijkheid waarmee de Vormingsdienst vaak te maken krijgt, nl. het op punt stellen van een interventieprogramma dat niet de nodige steun krijgt van de opdrachtgever. Bij de meeste vormingen kan na een aantal – zelfs niet altijd even perfecte – onderhandelingen de weg vrij gemaakt worden voor een interventie onder gunstige omstandigheden, maar in onderhavig geval werd er afbreuk gedaan aan het gehele opleidingsproces.

In het kader van het denkwerk over discriminatie bij de aanwerving wilde het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid een uitgebreid vormingsprogramma uitwerken dat bedoeld was voor alle partnerorganisaties. De opleiding moest gepaard gaan met de verspreiding van een brochure over hetzelfde onderwerp. Het ORBEM, lid van het Pact, nam die gelegenheid te baat en zal in de loop van het jaar 2003 een tiental sensibiliseringsorganisaties organiseren, die verzekerd worden door het Centrum.

Andere openbare diensten

Het OCMW van **Bergen** heeft de ervaring die het vorig jaar opdeed met de vorming nog maar eens herhaald. Een vijftiental maatschappelijke en administratieve medewerkers namen dele aan een opleidingsproces dat geconcentreerd was op interculturele communicatie. De vorming maakte een kwalitatief hoogstaande overweging mogelijk over de beroepspraktijken, de interculturele dimensie en de samenhang hiervan met de opdrachten van deze administratie.

Het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap van de Stad Brussel heeft het Centrum verzocht om een opleiding inzake interculturele communicatie. Deze was bestemd voor de Veiligheids- en Preventiebeambten. Dit geheel van 4 opleidingen (2002- 2003) bood aan een gediversifieerd publiek de mogelijkheid om na te denken over de beroepspraktijken in een multicultureel milieu.

Deze ervaring, die niet zo vanzelfsprekend was omwille van de aard van het publiek, was echter wel verrijkend, want ze verplichtte de opleiders ertoe hun werkinstrumenten en hun betoog aan te passen, waarbij ze rekening moesten houden met de moeilijkheden van de deelnemers.

Ingevolge de evenementen van 11 september vroegen ook heel wat **verenigingen** het Centrum en de Vormingsdienst in het bijzonder om hulp. Men vroeg ons om pedagogisch materiaal en om gerichte interventies bij groepen van jongeren. Wij ontwikkelden en animeerden dus diverse modules van korte duur. Er dient echter te worden aangestipt dat dit soort tussenkomst in geen geval de een vorming van animatoren kan vervangen. Want enkel met zo'n vorming kunnen zij een brede denkpiste ontwikkelen die hen de nodige middelen biedt om gespannen situaties onder controle te houden.

Het Ceform (opleidingsorganisme dat gespecialiseerd is in de jeugdzorg) vroeg ons een opleiding te omkaderen voor animatrices van een «huistaakschool» in de gemeente Schaarbeek (*asbl les Petits Pas*). Daar moest worden gewerkt aan het beheer van conflicten en geweld. Dankzij de opleiding konden de medewerkers nadenken over het invoeren van een normatief kader in hun organisatie.

De acties die voor het jaar 2003 gepland zijn, zullen een voortzetting vormen van de opleidingen die in 2002 werden ontwikkeld.

Tenslotte mogen wij stellen dat de Vormingsdienst zijn interventies zal verder zetten en versterken, door nog diverse acties met nog meer verscheidene partners. Nu reeds heeft de recente stemming van de wet tegen de discriminatie geleid tot het op punt stellen van infosessies die aan verschillende openbare en privé-organismen worden voorgesteld.

V. NIET-RACIALE DISCRIMINATIES

1. *Wet ter bestrijding van discriminatie*²⁵

België heeft nu een antidiscriminatiewet. Op 12 december 2002 werd de wet ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding door de plenaire vergadering van de Senaat definitief goedgekeurd. De wet werd op 25 februari 2003²⁶ door de Koning bekrachtigd en op 17 maart 2003 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De wet werd 10 dagen later van kracht.

Deze wet verbiedt discriminatie op een reeks van welbepaalde gronden en geeft slachtoffers van deze discriminaties de mogelijkheid om deze op bevel van een rechtbank snel te doen ophouden.

Naast dit aspect voorziet de wet ook dat een aantal misdrijven zwaarder kunnen bestraft worden (verzwarende omstandigheid wegens verwerpelijke beweegredenen), wanneer ze ingegeven zijn door haat of misprijzen voor een persoon of groep van personen wegens een discriminatiegrond.

De wet heeft de bevoegdheden van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding uitgebreid. Vanaf nu kan het ook slachtoffers van andere vormen van discriminatie bijstaan en niet langer enkel deze die slachtoffer zijn van racisme.

Voor de discriminatie op basis van het geslacht is het Centrum echter niet bevoegd.

Discriminatie is verboden

De wet verbiedt te discrimineren op basis van:

- ✓ *geslacht (voor discriminatie op basis van geslacht in arbeidsrelaties is echter een oudere wet (wet van 7/5/99) van toepassing)*
- ✓ *burgerlijke stand (b.v. op basis van het feit of je al dan niet gehuwd bent) of geboorte*
- ✓ *seksuele geaardheid (hetero, homo of biseksueel)*
- ✓ *leeftijd*
- ✓ *geloof of levensbeschouwing (op basis van je godsdienst of op basis van het feit dat je al dan niet gelooft)*
- ✓ *huidige of toekomstige gezondheidstoestand (toekomstig als bijvoorbeeld een genetische test zou uitwijzen dat je meer kans maakt op een bepaalde ziekte)*
- ✓ *handicap of fysieke eigenschap (b.v. een wijnvlek in het gezicht)*

²⁵ Deze bijdrage tot het jaarverslag 2002 is mede gebaseerd op een informatiefolder (in voorbereiding) over deze wet die zich richt tot een ruimer publiek. Het jaarverslag staat ons wel toe op sommige onderdelen iets dieper in te gaan.

²⁶ De wet ter versterking van de wetgeving tegen het racisme die eveneens op 12 december 2002 werd goedgekeurd en in het Staatsblad verscheen op 20 januari 2003 verwijst naar de wet van 6 januari 2003. Wegens vormfouten moest de wet een tweede maal door de Koning ondertekend worden op 25 februari 2003 waardoor ook de publicatie in het Staatsblad even op zich heeft laten wachten.

- ✓ *fortuin (als je geen toegang krijgt tot een basisrecht omdat je arm of rijk bent)*
- ✓ *zogenaamd ras (zogenaamd omdat wetenschappelijk vast staat dat er geen verschillende menselijke rassen bestaan), huidskleur, nationale of etnische afkomst, (discriminatie op basis van deze gronden kan ook strafbaar zijn onder de antiracismewet van 1981 *)*

Wat is discriminatie?

De wet verbiedt zowel directe als indirecte discriminatie.

Directe discriminatie betekent dat een ongerechtvaardigd onderscheid gemaakt wordt dat rechtstreeks gebaseerd is op een discriminatiegrond. De wet stelt het zo: indien een verschil in behandeling dat niet objectief en redelijkerwijze wordt gerechtvaardigd rechtstreeks gebaseerd is op grond van één van de discriminatiegronden.

Bijvoorbeeld: men weigert een huis te verhuren aan een koppel omdat het niet gehuwd is.

Maar er is dus ruimte voor een objectieve en redelijke rechtvaardiging: zo zal het feit dat b.v. een seniorenvereniging in zijn publieke activiteiten een onderscheid maakt op basis van leeftijd door zich te richten op personen boven een bepaalde leeftijd, geen discriminatie uitmaken.

De wet stelt echter, zoals voorgeschreven door de Europese richtlijn, dat in arbeidsrelaties geen objectieve rechtvaardiging mogelijk is voor direct onderscheid met uitzondering van essentiële beroepsvereisten. Met essentiële beroepsvereisten worden bepaalde omstandigheden bedoeld waarin de uiterlijke kenmerken van een persoon (etnische afkomst, leeftijd, ...) bepalend zijn voor de job die uitgeoefend wordt en dit vooral om redenen van authenticiteit of historische correctheid.

Bijvoorbeeld: een reclamebureau heeft een opdracht van een tijdschrift dat zich richt tot een publiek van dynamische 50-plussers. Als het er voor kiest in de reclameboodschap een acteur te kiezen van die leeftijdscategorie is dit geen discriminatie op basis van leeftijd maar een onderscheid wegens een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste.

Indirecte discriminatie komt voor wanneer een onderscheid tussen mensen gemaakt wordt, niet op basis van een discriminatiegrond (bijvoorbeeld nationale afkomst), maar op een andere, op het eerste zicht, neutrale basis en dit voor gevolg heeft dat personen die behoren tot een bepaalde groep, benadeeld worden.

Bijvoorbeeld: een restaurant heeft een vacature voor een afwasser. Een van de jobvereisten is dat men perfect Nederlands spreekt. Voor deze job is dat absoluut niet nodig en de eis kan dus gezien worden als een smoes om geen mensen van vreemde origine aan te werven.

Opgelet: Voor deze wet is het niet noodzakelijk dat iemand ook de opzettelijke **intentie** heeft of had om te discrimineren om van discriminatie te kunnen spreken. Het kan dus best zijn dat iemand onbewust discrimineert, maar voor het slachtoffer van discriminatie blijft het effect uiteindelijk hetzelfde. Dit is echter wel één van de redenen waarom discriminatie, zoals deze omschreven wordt door deze wet, niet bestraft wordt. Wat er wel kan gebeuren, lees je onder het volgende puntje "Discriminatie stoppen".

Pesterijen

Voor de antidiscriminatiewet zijn pesterijen gelijk aan discriminatie wanneer het gaat om ongewenst gedrag dat verband houdt met een discriminatiegrond en dat de waardigheid van een persoon aantast of een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving creëert. De pesterijen die bedoeld worden beperken zich niet tot pesterijen in of op het werk.

Bijvoorbeeld: Twee lesbische vrouwen gaan samen in een huis wonen. De nieuwe buren merken dat het om een lesbisch koppel gaat en maken via schelden duidelijk dat ze deze nieuwe buren helemaal niet zien zitten en dit vanwege hun geaardheid. De volgende weken wordt er op regelmatige tijdstippen allerlei afval over de tuinmuur gekieperd en krijgen de vrouwen anonieme scheldbrieven in de brievenbus.

Redelijke aanpassingen voor personen met een handicap

Het niet voorzien in of het weigeren te voorzien in redelijke aanpassingen die personen met een handicap **in staat stellen toegang te hebben tot of deel te nemen aan een activiteit** is eveneens discriminatie. Hierbij wordt gedacht aan maatregelen om de toegankelijkheid te verzekeren (*bijvoorbeeld de toegang tot openbaar toegankelijke gebouwen*) maar ook aan hulpmiddelen voor het uitvoeren van arbeid (*bijvoorbeeld een groter beeldscherm voor een slechtziende*), wijzigingen in taakverdeling e.d.m.

Opracht geven tot discriminatie = discriminatie

Het kan voorvallen dat, onder meer in arbeidsrelaties, er discriminatie gebeurt op instructie van een hiërarchische meerdere. Strikt gezien gebeurt de discriminatie dan door de persoon die de instructie uitvoert. Om echter ook de instructie te kunnen stop zetten bepaalt de wet, zoals voorgeschreven door de Europese richtlijnen, dat opdracht geven tot discriminatie ook discriminatie is.

Discriminatie stoppen

Wat kan er gedaan worden tegen discriminatie?

Eerst en vooral moeten we zeggen dat niet elke discriminatie voor een rechtbank moet beëindigd worden. Vaak kan het opgelost worden door op de discriminatie te wijzen of door beroep te doen op een dienst zoals een vakbond of het **Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding**. Het Centrum kan je klacht aanhoren, je raad geven en ook proberen te bemiddelen.

Als dit faalt, geeft de antidiscriminatiewet je de mogelijkheid beroep te doen op de rechtbank. Het gaat hier om een **burgerlijke rechtbank (naargelang het conflict de arbeidsrechtbank, rechtbank van koophandel of rechtbank van eerste aanleg)**, want zoals gezegd hoeft discriminatie volgens deze wet niet opzettelijk te gebeuren. De rechter hoort de klacht en kan beslissen dat er sprake is van discriminatie en bevelen dat de discriminatie moet stoppen.

Bewijzen

Bij deze procedure geldt de “**verschuiving van bewijslast**”. In strafzaken geniet de verdachte van het voordeel van de twijfel, wat het in de praktijk vaak zeer lastig maakt om discriminatie te bewijzen. **Bij verschuiving van bewijslast moeten beide partijen het bewijs leveren.** Het slachtoffer moet de rechter er eerst van proberen te overtuigen dat er een vermoeden van discriminatie is door bepaalde feiten aan te brengen die discriminatie doen

vermoeden. Dit vermoeden kan onder meer vastgesteld worden op basis van statistieken of door het uitvoeren van praktijktests. Indien de rechter het vermoeden bewezen acht, kan hij oordelen dat het aan de verweerder is om te bewijzen dat er geen discriminatie is.

Dit alles betekent dat een slachtoffer het makkelijker zal hebben om discriminatie te doen ophouden. Maar er moet nog altijd iets aangetoond kunnen worden, waardoor er spijtig genoeg nog steeds vele gevallen van discriminatie zullen zijn waarbij het slachtoffer er nog niet in slaagt iets aan te tonen. Het volstaat niet om met de vinger te wijzen.

Haat straffen

De antidiscriminatiewet straft echter ook. Dit is het geval wanneer aangezet wordt tot haat of geweld of discriminatie tegen een persoon of een groep van personen vanwege het feit dat deze persoon behoort tot één van de discriminatiegronden. Er zijn ook straffen voorzien voor personen die openlijk hun voornemen kenbaar maken om te gaan discrimineren. Daarnaast zijn ambtenaren die discrimineren ook strafbaar.

Ten slotte voert deze antidiscriminatiewet de zogenaamde **“verzwarende omstandigheid wegens verwerpelijke beweegreden”** in. Dit betekent dat voor een reeks bestaande misdrijven zoals moord, slagen en verwondingen, beledigingen, verkrachting, beschadiging van goederen de straf kan verzwaaard worden, indien ook kan bewezen worden dat **de haat, het misprijzen of de vijandigheid tegen een persoon vanwege één van de discriminatiegronden één van de motieven van het misdrijf is.**

Bijvoorbeeld: een homoseksuele man wordt in elkaar geslagen. Uit het onderzoek of uit de verklaringen van de daders blijkt dat de daders besloten de man in elkaar te slaan omdat hij gekend staat als homo en hem vervolgens te beroven. De man werd in elkaar geslagen omdat hij homo is, dus er is een haatmotief, een verwerpelijke beweegreden.

Een tegenvoorbeeld: twee burens, één autochtone man en één allochtoon, maken op straat ruzie over een uit de hand gelopen feestje bij de autochtone man. De ruzie loopt een beetje uit de hand en er wordt gescholden. De allochtoon maakt de autochtoon uit voor “vuile Marokkaan”. Verwerpelijke beweegreden bij belediging? Neen, de beledigingen vinden hier hun oorzaak in een gewoon conflict tussen burens, men kan het woordgebruik betreuren maar ze hadden elkaar even goed voor iets anders kunnen uitschelden. De oorzaak van de beledigingen ligt in de burenruzie, niet in haat.

Dit is de lijst met bestaande misdrijven waarvoor een verwerpelijke beweegreden kan toegepast worden, in de laatste twee kolommen ziet u het effect van de antidiscriminatiewet op de strafmaat: (Sw staat voor Strafwetboek, AD-wet voor de wet ter bestrijding van discriminatie).

Art. 7 [aanranding van de eerbaarheid en verkrachting]

In het Strafwetboek, wordt een nieuw artikel 377 *bis* ingevoegd, luidend als volgt:

Art 377 bis - “In de gevallen bepaald in dit hoofdstuk kan het minimum van de bij die artikelen bepaalde straffen worden verdubbeld in geval van gevangenisstraf en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of

etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke stand, zijn geboorte, zijn vermogen, zijn geloof of levensbeschouwing of zijn fysieke eigenschap";

	Sw	AD
Art. 372. aanranding eerbaarheid, zonder geweld op kinderen < 16 jaar	5 - 10 jr	7 - 10 jr
aanranding eerbaarheid door familieleden	10 - 15 jr	12 - 15 jr
Art. 373. aanranding van de eerbaarheid, met geweld of bedreiging	6 m - 5 jr	1 - 5 jr
+ jongeren tussen 16 en 18 jaar	5 - 10 jr	7 - 10 jr
+ jongeren minder dan 16 jaar	10 - 15 jr	12 - 15 jr
Art. 375. Verkrachting	5 - 10 jr	7 - 10 jr
+ jongeren tussen 16 en 18 jaar	10 - 15 jr	12 - 15 jr
+ jongeren tussen 10 en 16 jaar	15 - 20 jr	17 - 20 jr
+ jongeren jonger dan 10 jaar	20 - 30 jr	22 - 30 jr
Art. 376. Verkrachting/ aanranding eerbaarheid + dood	20 - 30 jr	22 - 30 jr
Verkrachting/ aanranding eerbaarheid + foltering	15 - 20 jr	17 - 20 jr
Verkrachting/ aanranding eerbaarheid + kwetsbare personen	10 - 15 jr	12 - 15 jr
Art. 378bis. Publicatie identiteit slachtoffer	2 m - 2 jr	4 m - 2 jr

Art. 8 [doodslag en verschillende soorten van doodslag]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 405 *quater* ingevoegd, luidend als volgt:

"Art. 405 *quater*. - In de gevallen bepaald in de artikelen 393 tot 405 *bis* kan het minimum van de bij die artikelen bepaalde straffen worden verdubbeld in geval van correctionele straffen en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	Adt
Art. 393. Doden met het oogmerk om te doden	20 - 30 jaar	22 - 30 jaar
Art. 394. Doden met het oogmerk om te doden + voorbedachte rade	levenslang	levenslang
Art. 395. Oudermoord	levenslang	levenslang
Art. 396. Kindermoord	levenslang	levenslang
Art. 398. Opzettelijke slagen en verwondingen ! Minderjarige	8 d - 6 m	16 d - 6 m
+ Voorbedachte rade	1 m - 1 jaar	2 m - 1 jaar
! Minderjarige	1 m - 1 jaar	2 m - 1 jaar
+ Voorbedachte rade	2 m - 2 jaar	4 m - 2 jaar
Art. 399. Opzettelijke slagen en verwondingen + arbeidsongeschiktheid	2 m - 2 jaar	4 m - 2 jaar

! Minderjarige	4 m - 4 jaar	8 m - 4 jaar
+ Voorbedachte rade	6 m - 3 jaar	1 - 2 jaar
! Minderjarige	1 - 5 jaar	2- 5 jaar
Art. 400. Opzettelijke slagen en verwondingen + blijvende invaliditeit	2 - 5 jaar	4 - 5 jaar
! Minderjarige	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
+ Voorbedachte rade	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
! Minderjarige	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
Art. 401. Opzettelijke slagen + dood zonder oogmerk	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
! Minderjarige	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
+ voorbedachte rade	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
! Minderjarige	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar
Art. 402. Opzettelijke vergiftiging + arbeidsongeschiktheid	3 m - 5 jaar	6 m - 5 jaar
! Minderjarige	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
Art. 403. Opzettelijke vergiftiging + blijvende invaliditeit	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
! Minderjarige	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
Art. 404. Opzettelijke vergiftiging + dood zonder oogmerk	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar
! Minderjarige	17 - 20 jaar	19 - 20 jaar
Art. 405. Poging tot opzettelijke vergiftiging + arbeidsongeschiktheid	1 m - 3 jaar	2 m - 3 jaar

Art. 9 [schuldig verzuim]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 422 *quater* ingevoegd, luidend als volgt :

"Art. 422 *quater*. - In de gevallen bepaald in de artikelen 422 *bis* en 422 *ter* kan het minimum van de bij die artikelen bepaalde correctionele straffen worden verdubbeld, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 422bis. Niet verlenen van hulp aan mensen in nood	8 d - 1 jaar	16 d - 1 jaar
! Minderjarige	8 d - 2 jaar	16 d - 2 jaar

Art. 10 [vrijheidsberoving en huisvredebreuk]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 438 *bis* ingevoegd, luidend als volgt:

"Art. 438 *bis*. — In de gevallen bepaald in dit hoofdstuk kan het minimum van de bij die artikelen bepaalde straffen worden verdubbeld in geval van correctionele straffen en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 434. wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving	3 m - 2 jaar	6 m - 2 jaar
Art. 435. wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving: > 10 dagen	6 m - 3 jaar	1 - 3 jaar
Art. 436. wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving: > 1 maand	1 - 5 jaar	2 - 5 jaar
Art. 437. wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving + list	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
Art. 439. Huisvredebreuk	15 d - 2 jaar	1 m - 2 jaar
Art. 440. Huisvredebreuk + verzwarende omstandigheden	6 m - 5 jaar	1 - 5 jaar
Art. 441. Poging tot huisvredebreuk + verzwarende omstandigheden	1 m - 1 jaar	2 m - 1 jaar
Art. 442. Huisvredebreuk bij nacht (bewoner aanwezig)	15 d - 2 jaar	1 m - 2 jaar

Art. 11 [belaging]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 442 *ter* ingevoegd, luidend als volgt :

"Art. 442 *ter*. — In de gevallen bepaald in artikel 442 *bis* kan het minimum van de bij dit artikel bepaalde correctionele straffen worden verdubbeld, wanneer een van de drijfveren van het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 442bis. Pesterijen (klachtmisdrijf)	15 d - 2 jaar	1 m - 2 jaar

Art. 12 [laster, eerroof en grafschennis]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 453 *bis* ingevoegd, luidend als volgt :

"Art. 453 *bis*. — In de gevallen bepaald in dit hoofdstuk kan het minimum van de correctionele straffen worden verdubbeld, wanneer een van de drijfveren van het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd,

zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 444. Laster en eerroof in het openbaar	8 d - 1 jaar	16 d - 1 jaar
Art. 445. Lasterlijke aangifte	15 d - 6 m	1 m - 6 m
Art. 448. Beledigingen in het openbaar	1 - 5 jaar	16 d - 2 m
Art. 453. Grafschennis	1 m - 1 jaar	2 m - 2 jaar

Art. 13 [brandstichting]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 514 *bis* ingevoegd, luidend als volgt :

"Art. 514 *bis*. — In de gevallen bepaald in de artikelen 510 tot 514 kan het minimum van de bij die artikelen bepaalde straffen worden verdubbeld in geval van correctionele straffen en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 510. Brandstichting met vermoeden van aanwezige personen	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar
+ tijdens de nacht	levenslang	levenslang
Art. 511. Brandstichting zonder vermoeden van aanwezige personen	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
+ tijdens de nacht	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar
Art. 512. Brandstichting roerende goederen	1 - 5 jaar	2 - 5 jaar
+ tijdens de nacht	1 - 4 jaar	2 - 4 jaar
Art. 514. Poging tot brandstichting	2 m - 2 jaar	4 m - 2 jaar

Art. 14 [beschadiging van roerende eigendommen]

In hetzelfde Wetboek wordt een nieuw artikel 532 *bis* ingevoegd, luidend als volgt:

"Art. 532 *bis*. — In de gevallen bepaald in de artikelen 528 tot 532 kan het minimum van de in die artikelen bepaalde straffen worden verdubbeld in geval van correctionele straffen en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting, wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap";

	Sw	AD-wet
Art. 528. Beschadiging met geweld	8 d - 3 jaar	16 d - 3 jaar
Art. 529. Beschadiging met geweld in bende	5 - 10 jaar	7 - 10 jaar
+ aanstokers	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar
Art. 530. Beschadiging met geweld in woning	10 - 15 jaar	12 - 15 jaar
+ in bende	12 - 15 jaar	14 - 15 jaar
+ aanstokers	15 - 20 jaar	17 - 20 jaar

2. Enkele beschouwingen bij de antidiscriminatiewet

2.1. Conformiteit met de Europese richtlijnen

Ons land heeft de verplichting om tegen midden juli 2003 de Europese Commissie te notifiëren dat de Europese richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming werd omgezet. Tegen begin december 2003 verstrijkt de omzettingperiode voor de richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep.

Eens de Europese Commissie deze notificaties ontvangen heeft zal zij een formeel onderzoek verrichten naar de conformiteit van de omzetting. Indien de omzetting niet conform geacht wordt, start er een automatische procedure.

Uit een reeks, weliswaar informele, contacten met ambtenaren van de Europese Commissie hebben wij de stellige indruk gekregen dat men binnen de bevoegde diensten van de Commissie de Belgische wetgeving in het algemeen als bijzonder positief beschouwt. Ook het feit dat België ook voor de niet-rationale discriminatiegronden een onafhankelijke instelling voorziet (door de uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding) die de slachtoffers van discriminatie moet ondersteunen, krijgt bijzondere appreciatie.

Toch lijkt er minstens één punt te zijn waarbij de omzetting op kritiek zal stuiten. Het gaat hier meer bepaald om de omzetting van de richtlijn 2000/43/EG. Doordat België beide richtlijnen in één wetgevend kader heeft omgezet, nl. in de wet ter bestrijding van discriminatie, om te vermijden dat de wet tot absurde situaties zou leiden, heeft de Senaat beslist de definitie van directe discriminatie aan te passen. De gesloten definitie die de richtlijn oplegt: 'directe discriminatie is verboden' werd opengesteld door de toevoeging dat er directe discriminatie is **wanneer er sprake is van rechtstreeks onderscheid dat niet objectief en redelijk gerechtvaardigd is.**

Voor richtlijn 2000/78/EG lijkt er wat dit betreft geen probleem van conformiteit te zijn omdat in de wet ter bestrijding van discriminatie door de Kamer van Volksvertegenwoordigers in artikel 2 van de wet een paragraaf 5 werd toegevoegd die stelt dat wat objectief en redelijk gerechtvaardigd is in de sfeer van de arbeid beperkt moet zijn tot wezenlijke en bepalende beroepsvereisten (zie hierboven). Dit is conform deze richtlijn, die zich beperkt tot de arbeidssfeer.

Richtlijn 2000/43/EG daarentegen beperkt zich niet tot arbeid maar strekt zich ook uit tot het leveren van goederen en diensten, sociale zekerheid, gezondheidszorg en tot onderwijs. En door de discriminatiegronden

zogenaamd ras en etnische afkomst onder de algemene mogelijkheid te laten van een objectief en gerechtvaardigd rechtstreeks onderscheid bij een verschil in behandeling lijkt het erop dat België wat dat punt betreft, niet in overeenstemming is met de richtlijn.

Het lijkt ons noodzakelijk dat in de volgende legislatuur zo snel mogelijk een correctie ter zake wordt ingevoegd in artikel 2 van de wet.

2.2. Leeftijdsdiscriminatie

De discriminatiegrond leeftijd is een van de discriminatiegronden opgesomd in de richtlijn 2000/78/EG, die zoals eerder vermeld beperkt is tot de sfeer van arbeid en beroep.

Nochtans bestond bij de Europese Commissie en bij de Europese Raad het besef dat leeftijdsdiscriminatie een beetje een buitenbeentje is en dat het vaak redelijk is dat om redenen van arbeidsmarktbeleid toch rechtstreeks onderscheid gemaakt wordt op basis van leeftijd.

Deze richtlijn geeft de lidstaten van de Europese Unie dan ook de mogelijkheid om een aantal uitzonderingen op de regel te voorzien.

Wij geven u hierbij de volledige tekst van het betreffende artikel 6 van de richtlijn:

“Niettegenstaande artikel 2, lid 2, kunnen de lidstaten bepalen dat verschillen in behandeling op grond van leeftijd geen discriminatie vormen indien zij in het kader van de nationale wetgeving objectief en redelijk worden gerechtvaardigd door een legitiem doel, met inbegrip van legitieme doelstellingen van het beleid op het terrein van de werkgelegenheid, de arbeidsmarkt of de beroepsopleiding, en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

Dergelijke verschillen in behandeling kunnen onder meer omvatten:

- a) het creëren van bijzondere voorwaarden voor toegang tot arbeid en beroepsopleiding, van bijzondere arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, met inbegrip van voorwaarden voor ontslag en beloning voor jongeren, oudere werknemers en werknemers met personen ten laste, teneinde hun opnemings in het arbeidsproces te bevorderen, en hun bescherming te verzekeren;*
- b) de vaststelling van minimumvoorwaarden met betrekking tot leeftijd, beroepservaring of -anciënniteit in een functie voor toegang tot de arbeid of bepaalde daaraan verbonden voordelen;*
- c) de vaststelling van een maximumleeftijd voor aanwerving, gebaseerd op de opleidingseisen voor de betrokken functie of op de noodzaak van een aan pensionering voorafgaand redelijk aantal arbeidsjaren.*

Niettegenstaande artikel 2, lid 2, kunnen de lidstaten bepalen dat de vaststelling, in ondernemings- en sectoriële regelingen inzake sociale zekerheid, van een toetredingsleeftijd of van een leeftijd voor het verkrijgen van het recht op pensioen- of invaliditeitsuitkeringen, inclusief de vaststelling van verschillende leeftijden voor werknemers of voor groepen of categorieën werknemers, in de ondernemings- en sectoriële regelingen inzake sociale zekerheid, en het gebruik, in het kader van die regelingen, van leeftijdscriteria in de actuariële berekeningen, geen discriminatie op grond van leeftijd vormt, mits dat niet leidt tot discriminatie op grond van geslacht.”

Het lijkt ons ten eerste absoluut noodzakelijk dat België bij de notificatie van deze richtlijn aan de Europese Commissie mededeelt dat ons land gebruik wil maken van de uitzonderingen toegestaan door artikel 6 van de richtlijn. Indien we dit niet doen, zijn een reeks bestaande wettelijke regelingen ter regulering van de arbeidsmarkt niet conform de richtlijn.

Dit zou reeds de legitieme maatregelen m.b.t. leeftijd in functie van de arbeidsmarkt uit de wind zetten – wat natuurlijk niet betekent dat niet van elke maatregel moet kunnen aangetoond worden dat er een objectieve en redelijke rechtvaardiging is.

Er bestaan echter ook een reeks maatregelen m.b.t. rechtstreeks onderscheid op basis van leeftijd die objectief gerechtvaardigd zijn vanuit arbeidsmarktdoelstellingen maar die niet op het niveau staan van een wet. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een aantal afspraken tussen sociale partners op het niveau van bepaalde economische sectoren.

Het lijkt ons dan ook noodzakelijk om inzake leeftijdsdiscriminatie een mogelijkheid tot objectieve en redelijke rechtvaardiging omwille van legitieme redenen m.b.t. de arbeidsmarkt mogelijk te maken in artikel 2 van de wet ter bestrijding van discriminatie.

3. Klachten

Ook in 2002 kwamen er bij het Centrum reeds klachten binnen over niet-rationale discriminatie. Ook waren er vaak vragen om informatie: wat zijn mijn rechten onder de antidiscriminatiewet, is deze of gene situatie volgens u een inbreuk op de toekomstige wet...Natuurlijk hadden niet alle klachten betrekking op discriminatie zoals wij ze in de zin van de wet moeten begrijpen. Er waren bijvoorbeeld ook klachten over bijvoorbeeld de kwaliteit van dienstverlening of over het feit dat men volgens een regeling van de sociale zekerheid dit of dat niet verkreeg.

De medewerkers van het Centrum hebben getracht de personen die ons contacteerden, steeds zo goed mogelijk te helpen, te informeren en waar kon door te verwijzen naar bestaande diensten die meer geschikt leken om de klacht te behandelen, zoals bijvoorbeeld ombudsdiensten.

Het moet ook gezegd dat men zich niet van de indruk kan ontdoen dat het er bij een minderheid van klachten om te doen was ons uit te testen. Dergelijke klachten gingen trouwens soms gepaard met denigrerende opmerkingen over het Centrum, over racisme, vreemdelingen en dergelijke meer. Onze reactie was als steeds, vrij stoïcijns en correct.

We geven hieronder een kleine bloemlezing uit de zaken die we in 2002 voorgelegd kregen:

- *Transseksuele man klaagt zich over beledigend taalgebruik in het behandelend ziekenhuis, bovendien verloor hij enige tijd terug zijn werk omwille van de genderoperatie.*
Inzake transseksualiteit stelt zich een eerste vraag rond wie bevoegd is, het Instituut voor gelijke kansen mannen/vrouwen of het Centrum. Jurisprudentie van het Europees Hof bepaalt namelijk duidelijk dat discriminatie op basis van transseksualiteit valt onder de Europese richtlijnen m.b.t. de gelijke behandeling op basis van gender.
- *Geneesmiddel voor osteoporose wordt door het RIZIV enkel terugbetaald voor vrouwen, niet voor mannen.*
Niet onze bevoegdheid. We hebben de man toch een antwoord vanwege de bevoegde diensten kunnen bezorgen (werking van het geneesmiddel was niet bewezen bij mannen)

- *Kankerpatiënte verblijvend in Polen klaagt over het verdwijnen van geld van de bankrekening en over de arbitraire sluiting van de rekening.*
Geen zaak van discriminatie. De ziekte moet aan de grond liggen van een verschil in behandeling.
- *In een Televox uitzending doet een paracommando tot slot van de uitzending de uitspraak “paracommando: niks voor jeanetten” wat bij een homoseksuele kijker van de regionale televisie hard aankwam.*
Leger en homoseksualiteit zijn een gevoelig thema, bij sommige buitenlandse strijdkrachten worden homo's geweerd uit de strijdkrachten. Bij het bekijken van de video-opname lijkt het ons te gaan om een macho-uitspraak. Toch is het onbegrijpelijk dat de militaire autoriteiten iets dergelijks in een officiële video op antenne laten gaan.
- *Een eentalige werknemer klaagt erover dat een werkgever een tweetaligheidseis stelt.*
Klacht niet gegrond.
- *Gehandicapte krijgt geen aangepaste vervangwagen na auto-ongeluk, kan zich niet meer naar het werk begeven.*
Wet nog niet van toepassing. Hier rijst de vraag naar de redelijkheid van de aanpassing. Met de verzekeringssector moet in de toekomst overlegd worden om te zien of hiervoor op niveau van de sector niks voor te regelen valt.
- *Jongeman heeft zware ziekte achter de rug. Blijkt genezen. Schuldsaldo verzekering bij de aankoop van een woning wordt geweigerd waardoor geen hypothecaire lening kan afgesloten worden.*
Wet nog niet van toepassing. De antidiscriminatie wet voorziet dat een verschil in behandeling geen discriminatie is indien er een objectieve en redelijke rechtvaardiging is. Een verzekeringsonderneming werkt natuurlijk volgens een aantal economische principes. In de toekomst zullen verzekeringsondernemingen er wel moeten over waken dat hun weigeringen omwille van gezondheidstoestand en handicap (schuldsaldoverzekeringen, hospitalisatieverzekeringen e.d.) degelijk gemotiveerd zijn op basis van de concrete gezondheidstoestand van de aanvrager. Het Centrum zal hiervoor zeker de dialoog met de sector aangaan.
- *Klacht over een computerspel dat zou aanzetten tot het vermoorden van homo's.*
Computerspel nog niet op de markt, te vroeg om een definitief besluit te trekken. Uit eerste informatie blijkt dat het spel vol zinloos geweld zit tegen alles en iedereen. Het lijkt ons niet dat homo's hierbij gevisieerd worden.

4. Redelijke aanpassingen

De wet bepaalt dus dat het niet voorzien in redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap een discriminatie uitmaakt. Voor de rest wordt dit begrip niet ingevuld, dit is immers een vrij onmogelijke opdracht in een juridische tekst. De Interministeriële Conferentie voor het gehandicaptenbeleid besliste ondertussen, op voorstel van de regeringscommissaris Mevrouw Van Gool een werkgroep te belasten met het uitwerken van materiaal dat moet duiding geven over wat bedoeld wordt met “een redelijke aanpassing”. Deze werkgroep werd ondertussen opgericht door de FOD Werkgelegenheid en Sociaal Overleg en het Centrum verleent hieraan zijn medewerking. Er zal getracht worden om, mede op basis van de invulling die in andere Europese landen gegeven wordt aan het begrip, materiaal samen te stellen dat werkgevers klaarheid moet brengen over het concept. In tweede fase zal ook gewerkt worden aan het opstellen van vergelijkbaar materiaal inzake redelijke aanpassingen bij het leveren van goederen en diensten.

In het algemeen kan gesteld worden dat het Centrum al een reeks eerste positieve contacten achter de rug heeft met verschillende verenigingen en instellingen uit de sector van personen met een handicap. Het Centrum wil een dergelijke constructieve samenwerking en overleg in de toekomst zeker verder zetten.

VI. STEUNPUNT ARMOEDEBESTRIJDING

Overleg organiseren tussen actoren van armoedebestrijding, mensen in armoede inbegrepen, en verslag uitbrengen van de resultaten hiervan in het tweejaarlijkse verslag²⁷ dat voor de beleidsverantwoordelijken van de Gewesten, de Gemeenschappen en de federale Staat is bedoeld (Interministeriële Conferentie Sociale Integratie en Sociale Economie): dit is de centrale opdracht van het Steunpunt²⁸.

In 2002 heeft het Steunpunt over volgende thema's een overleg georganiseerd:

- het recht op bescherming van de gezondheid: de werkzaamheden kaderden in een onderzoek-actie over de toegankelijkheid van de gezondheidszorg dat de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie had gevraagd en waarmee de universiteit van Gent door de Minister van Sociale Zaken werd belast. De resultaten van dit onderzoek werden op een forum in december 2002 voorgesteld.
- het recht op een minimuminkomen en op maatschappelijke dienstverlening: deze werkgroep heeft voor werkzaamheden op lange termijn geopteerd en wil de wetgevingen betreffende de maatschappelijke dienstverlening (in de brede zin van het woord: bestaansminimum/leefloon en maatschappelijke dienstverlening) evalueren, maar ook de OCMW-praktijken. De gedachtewisseling volgt de weg die iemand aflegt die zich voor de uitoefening van zijn recht op maatschappelijke dienstverlening tot het OCMW wendt. Volgende thema's werden aangekaart: de "basis"dienstverlening (de eerste opvang inbegrepen) en de toegang tot informatie.
- het recht op bescherming van het gezinsleven: deze werkgroep bestaat enkel in de Franse Gemeenschap en heeft dit jaar de chronologische benadering van de relaties tussen een gezin en een dienst van de jeugdbescherming voortgezet. Momenteel wordt de eerste fase besproken: de opvang, het begrip "aanvraag" en "noodsituatie".
- armoede-indicatoren: doelstelling van het project is de verfijning van de bestaande indicatoren en de definitie van nieuwe indicatoren via de kruising van de kennis van verschillende betrokken actoren (administraties, wetenschappers, sociale partners en verenigingen die mensen in armoede vertegenwoordigen) om armoede beter te kunnen beschrijven en meten; het project is na een lange voorbereiding sinds april 2002 operationeel. De eindresultaten worden tegen december 2003 verwacht.

In vergelijking tot de vroegere jaren kan een verruiming van de partners worden vastgesteld die bij de verschillende werkgroepen zijn betrokken.

Deze thematische werkgroepen zijn de voornaamste bron voor het tweejaarlijkse verslag. Het permanente overleg²⁹ met contactpersonen van het Steunpunt in de Gewesten, Gemeenschappen en de armoedecel van de Federale overheidsdienst sociale zekerheid levert ook materiaal voor het verslag op, omdat hier beschikbare relevante informatie uit de verschillende entiteiten kunnen worden verzameld. De bijdrage van deze groep wordt steeds interessanter, vermoedelijk vanwege de gemeenschappelijke werkervaring.

---

²⁷ Het eerste tweejaarlijkse verslag is in juni 2001 verschenen; het tweede zal in december 2003 verschijnen.

²⁸ De opdracht van het Steunpunt is bepaald in het Samenwerkingsakkoord betreffende de bestending van het armoedebeleid, Belgische Staatsblad van 16 december 1998 en van 10 juli 1999

²⁹ Artikel 6 §2 van het Samenwerkingsakkoord

Het Steunpunt heeft aan de opvolgingsgroepen van het Nationale Actieplan voor sociale insluiting deelgenomen (opvolgingsgroep 'acties' en opvolgingsgroep 'indicatoren'), een interdepartementaal overleg tussen de betrokken administraties van de Gewesten, de Gemeenschappen en de federale Staat.

In 2002 was het Steunpunt lid van meerdere begeleidingscomités, met name van de portaalsite armoede.be, het jaarboek "Armoede en sociale uitsluiting 2002" (UFSIA), de tweede Europese ontmoeting van mensen die in armoede leven, de opvolging van het jaarverslag van het Plaatselijke Observatiecentrum Kansarmoede te Anderlecht, een onderzoek over de ervaringen van jonge bestaansminimumgerechtigden in de actieve welvaartsstaat (KULeuven).

Het Steunpunt zetelde in meerdere jury's: in de jury van het armoedefonds van de Koning Boudewijnstichting (inmiddels omgedoopt tot "Ondersteuning van initiatieven voor armoedebestrijding"), zowel aan Nederlandstalige als aan Franstalige kant; in de jury die de subsidieaanvragen in het kader van het programma "kansenbeleid" in de provincie Limburg onderzoekt.

Het Steunpunt is eveneens ingegaan op verschillende vragen om tussenkomst tijdens verschillende evenementen, zoals het Forum van de Wereldalliantie van Steden tegen Armoede in Huy, een vergadering van de interparlementaire werkgroep Vierde Wereld, een colloquium over de rechten van de patiënt, ingericht door de federatie van ziekenhuisinstellingen in Wallonië, een vorming van kaders van het Rode Kruis Vlaanderen, het Vooruitgangscongres in Vlaanderen, een debat georganiseerd door de Franstalige Brusselse federatie van instellingen voor drugsverslaafden over het recht op maatschappelijke integratie, een rondetafel over gemeenschappelijke verslagen, ingericht door het Plaatselijke Observatiecentrum Kansarmoede te Anderlecht, de algemene vergadering van de Vereniging van Steden en Gemeenten/afdeling maatschappelijk welzijn over het recht op maatschappelijke integratie, ...

Het kreeg ook regelmatig vragen van personen of organisaties over individuele situaties.

In het jaar 2002 werd ook de website van het Steunpunt voorbereid die sinds begin 2003 toegankelijk is: armoedebestrijding.be.

VII. ZENDINGEN IN BUITENLAND

1. *Opvolging van Wereldconferentie tegen racisme (Durban 2001)*

Het Centrum werd in december 2002 officieel gemachtigd om het nationale actieprogramma ter bestrijding van het racisme voor te bereiden, als voorzien in de Verklaring en het Actieprogramma zoals ze in september 2001 in Durban werden aangenomen.

Het Centrum stelt voor om de modus operandi te volgen als voorgesteld door de Raad van Europa bij het uitwerken en het aannemen van dit nationale actieprogramma:

- Het aanduiden van een instituut dat gelast wordt met de voorbereiding van het nationale actieprogramma (is gebeurd)
- Het oprichten van een interministeriële werkgroep (een interministeriële conferentie bv.) om het actieprogramma te bestuderen
- Een uitgebreide raadpleging: NGO's, vakbonden, andere belangstellende partijen uit het maatschappelijk middenveld, doelgroepen, de jongerensector, lokale overheden, elke relevante gouvernementele instelling, gespecialiseerde nationale organen, andere relevante statutaire organen
- Finalisering van het nationale actieprogramma (inhoud en begroting)
- Aannemen van het nationale actieprogramma door het Parlement
- Goedkeuring door de regering
- Publicatie en verspreiding op grote schaal (einde 2003)
- Oprichten van een orgaan dat gelast wordt met het opvolgen van de tenuitvoerbrenging van het nationale actieprogramma. Dit orgaan moet worden samengesteld uit vertegenwoordigers van de bevoegde ministeries, van het maatschappelijk middenveld en van de doelgroepen.
- Jaarlijks verslag en evaluatie en debat in het Parlement
- In de loop van het eerste trimester van 2003 werd er een ontwerp van actieprogramma uitgewerkt. Dit zal worden voorgelegd aan de nieuwe regering die zal resulteren uit de verkiezingen van 18 mei 2003.

2. *Raad van Europa – Activiteiten van de Europese Commissie tegen racisme en onverdraagzaamheid (ECRI) www.coe.int/ecri*

Op 13 december 2002 heeft de ECRI een Algemene Kaderrichtlijn nr. 7 goedgekeurd inzake de nationale wetgeving ter bestrijding van het racisme en van de rassendiscriminatie.

Deze Algemene Kaderrichtlijn nr. 7 bevat een aantal sleutelementen die moeten worden opgenomen in de nationale wetgevingen om het racisme en de rassendiscriminatie doeltreffend te kunnen bestrijden. De reikwijdte van de Richtlijn is erg ruim. Zij handelt niet enkel over directe en indirecte discriminatie maar evenzeer over alle juridische aspecten van de racismebestrijding, in het bijzonder over racistische uitlatingen, racistische organisaties en inbreuken met racistische inslag.

De Richtlijn heeft betrekking op alle rechtstakken, te weten het grondwettelijk recht, het strafrecht en het burgerlijk en administratief recht. De ECRI heeft immers geoordeeld dat een doeltreffende bestrijding van racisme en van rassendiscriminatie bepalingen moet bevatten in alle rechtstakken. Enkel een integrale benadering kan de Lidstaten in staat stellen om de problemen grondig aan te pakken en om aan de slachtoffers een doeltreffende en bevredigende oplossing te bieden.

Bij het opstellen van de Richtlijn heeft de ECRI rekening gehouden met de geldende nationale wetgevingen en met de geldende internationale normen. In zeker opzicht gaat de Richtlijn op een aantal vlakken echter verder dan de geldende wetgevingen. Enkele significante toevoegingen zijn onder meer: het opnemen van de nationaliteit, de godsdienst en de taal in de lijst van gronden waarvoor discriminatie verboden is; de toepassing van het discriminatieverbod op een uitgebreide reeks vlakken, met inbegrip van de politie- en douaneactiviteiten; het toekennen van ruimere bevoegdheden aan de nationale organen die gespecialiseerd zijn in de bestrijding van racisme en van rassendiscriminatie; de concrete verplichting voor de overheid om de gelijkheid te bevorderen en om discriminatie te voorkomen bij de uitoefening van haar functies.

Een dergelijke benadering is bijzonder belangrijk op het ogenblik waarop een aantal Lidstaten van de Raad van Europa zich ertoe verbonden hebben om hun antidiscriminatiewetgeving te hervormen. In dit opzicht kan de ECRI een nuttige bijdrage leveren aan deze hervormingsprocessen in die mate waarin ze een aantal wijzigingen kan aanmoedigen.

3. *Europees Waarnemingscentrum van racistische en xenofobe verschijnselen (EUMC)*

De directeur en de adjunct-directrice van het Centrum zijn effectief en plaatsvervangend lid van de Raad van Bestuur van het EUMC, die meestal in Wenen bijeenkomt.

Daarnaast verzorgt het Centrum ook de Belgische bijdrage in het Europees informatienetwerk RAXEN, onderdeel van het EUMC.

VIII. PR + COMMUNICATIE

1. *Studiedagen, samen met andere partners georganiseerd*

1.1 **Studiedag 6 maart 2002: "allochtoon ondernemen"**

Op 6 maart 2002 werd een studiedag georganiseerd over allochtone ondernemers door het Overlegplatform Allochtoon Ondernemen in Vlaanderen en Brussel, waarin onder andere het Centrum, UNIZO en het Vlaams Minderhedencentrum zetelen. In de voormiddag werd een stand van zaken van het allochtoon ondernemerschap in Vlaanderen en Brussel, op basis van onderzoekswerk van de KULeuven in het kader van VIONA (Vlaams Arbeidsmarktonderzoek) gegeven. Via vijf workshops, telkens ingeleid vanuit bepaalde projecten met allochtone ondernemers in diverse regio's (Antwerpen, Gent, Brussel en Limburgse Mijnstreek) werd in de namiddag tot een ervaringsuitwisseling overgegaan. Eén van de belangrijkste conclusies was dat de afgelopen twintig jaar het allochtoon ondernemen geëvolueerd is van het zaken doen vanuit de eigen etnische marktische, naar het algemeen ondernemen. De allochtone ondernemer is eerder een ondernemer "pur sang" geworden, een bewijs van sterk groeiende integratie.

1.2. **Studiedag 22 maart 2002: "Europese dag tegen discriminatie"**

Op 22 maart 2002 werd door het Centrum in samenwerking met het kabinet van de Minister van Gelijke Kansen, een studiedag, "een andere kijk " over de stand van zaken van de discriminaties in Europa georganiseerd. Aan de hand van verschillende getuigenissen op grond van handicap, ziekte, racisme en seksuele geaardheid kwamen verschillende discriminaties aan bod. Ten slotte werden de Europese richtlijnen en de nieuwe nationale wet in verband met discriminatie uitgebreid toegelicht.

Op 23 maart werd in het kader van deze Europese dag tegen discriminatie op het Brussels Muntplein een "**dorp tegen discriminatie**" opgesteld, waarbij een aantal verenigingen via infostands de voorbijgangers over de verschillende vormen van discriminatie en hun strijd daartegen (handicap, ziekte, seksuele geaardheid, racisme, ...) informeerden. Het Centrum coördineerde de praktische organisatie hiervan.

1.3 **Studiedag op 22 november 2002 : "Le Statut des domestiques privés du personnel diplomatique et international"**

Het Centrum verleende zijn steun aan deze studiedag die door het "Centre de droit international de l'Université Libre de Bruxelles" georganiseerd werd. De studiedag handelde over de precaire situatie en het specifiek statuut van diplomatiek huishoudpersoneel van vreemde afkomst.

2. *Campagnes*

2.1 **Campagne "erkenning van diversiteit - vivre les différences"**

Van 15 tot 30 maart 2002 werd een beeldspot van 30 seconden op een groot mediascherm op het Brouckèreplein in Brussel getoond tijdens de duur van het festival van de fantastische film.

2.2 Nieuw logo

Het nieuwe logo van het Centrum werd tijdens de persconferentie van het jaarrapport op 28 maart 2002 voorgesteld aan het publiek. Van dan af werd dit logo officieel gebruikt voor alle communicatie van het Centrum naar buiten uit.

2.3 Voetbalcampagne, Tv-spots mei - juni 2002

Van 31 mei tot half juni 2002 vond de wereldbeker voetbal in Japan en Korea plaats. Gedurende deze kampioenschappen werd er regelmatig op de Vlaamse openbare TV en de Vlaamse regionale Tv-zenders een antiracismespot van het Centrum van 20 seconden getoond. De spot toont de nationale ploeg in volle actie en eindigt met de krachtige slogan "België - racisme 10 - 0". Deze spot werd gerealiseerd door de RTBF, in samenwerking met het Centrum. Langs Vlaamse kant kreeg de spot de financiële steun van de Directie -Generaal Internationale Samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Internationale samenwerking en ook van de Vlaamse Minister van Sport. Daarnaast kreeg de spot belangrijke steun van de Belgische Voetbalbond en het uitdrukkelijk akkoord van alle spelers van het nationale team.

2.4 Campagne voor wederzijds respect

verklaring, ontmoetingen

Onmiddellijk na 11 september 2001 ondertekenden op initiatief van het Centrum alle voorzitters van de Belgische democratische partijen een "Oproep tot wederzijds respect". De ernstige internationale gebeurtenissen in de Verenigde Staten en het Midden-Oosten hadden een klimaat van spanning en onveiligheid gecreëerd waardoor de gevoelens van xenofobie, antisemitisme en islamofobie werden aangewakkerd. Aanslagen op synagogen en moskeeën waren hiervan een direct gevolg in België. Op 2 april 2002 gaf de federale overheid het Centrum de opdracht om "*in samenwerking met de overheid, het verenigingsleven en de betrokken gemeenschappen, een actieplan voor te stellen dat de dialoog tussen de gemeenschappen bevordert*". Een gemeenschappelijke verklaring tot dialoog werd ondertekend door de vertegenwoordigers van de verschillende geloofsgemeenschappen, van de federale regering, van het maatschappelijk middenveld, sociale partners, verenigingen ter bescherming van de mensenrechten en het Centrum voor gelijkheid van kansen.

Zowel op lokaal als nationaal vlak zijn er initiatieven genomen om de dialoog tussen de verschillende geloofs- en levensovertuigingen te stimuleren. Naar aanleiding hiervan organiseerde het Centrum achteraf een aantal bijeenkomsten met de vertegenwoordigers van de verschillende geloofsgemeenschappen.

Website "agenda respect"

Op 9 september 2002 werd daarnaast een **nieuwe website agenda-respect** (www.agenda-respect.be) gelanceerd tijdens een persconferentie. Het Centrum heeft ervoor gekozen om zijn daadkracht te vergroten door het aanbieden van een website aan alle betrokken spelers in België: burgers, veldwerkers, politieke verantwoordelijken, die initiatieven ontwikkelen rond de huidige maatschappelijke vraagstukken via o.a. getuigenissen, samenwerkingsverbanden, vormingen,... Deze site biedt aan de bezoeker de mogelijkheid om zich te informeren over en te participeren aan manifestaties, lezingen, vormingen en allerlei activiteiten. Men vindt er een regelmatig bijgehouden activiteitenagenda, een jaarkalender met alle belangrijke godsdienstige en burgerlijke feestdagen en een voorstelling van een aantal organisaties die materialen hebben ontwikkeld rond burgerzin, intercultureel samenleven, discriminatie en racisme. Deze webstek biedt ook de mogelijkheid om meer te weten te komen over actuele thema's, bevolkingsgroepen, communicatie: wie, wat, hoe..., maar ook didactische werkmiddelen en opiniestukken zijn er terug te vinden.

3. **Infocampagnes**

- ✓ Verspreiding van de **folders 'De euro, we zijn er klaar voor'** in Nederlands, Frans, Turks en Marokkaans. Deze brochure, werd eind 2001 uitgegeven door het Ministerie van Economische Zaken in samenwerking met verschillende andere overheidsdiensten, waaronder het Centrum. De brochure gaf in eenvoudige taal meer uitleg over de invoering van de euro en was bedoeld voor maatschappelijk achtergestelde bevolkingsgroepen. De massale verspreiding van de brochures in de verschillende talen werd door de federale overheid op zich genomen. Voor de verspreiding van de brochures naar de integratiesector werd een beroep op het Centrum gedaan. Het Centrum heeft de brochures naar de regionale integratiecentra en naar de federaties van de zelforganisaties in de grote steden verspreid.
- ✓ Verspreiding van de **publicatie 'Tegen racisme treed ik op'** van het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar aanleiding van de Wereldconferentie tegen Racisme, Rassendiscriminatie, Vreemdelingenhaat en aanverwante Onverdraagzaamheid in Durban in september 2001. Het boek geeft een verslag van de conferentie, van de aanbevelingen en de actiepunten van de Durbanconferentie. Het Centrum heeft deze publicatie via de regionale integratiecentra verspreid.
- ✓ Verspreiding van **krantje 'Ja aan het verschil'**. Het Centrum staat in voor de verspreiding van het krantje 'Ja aan het verschil'. Dit krantje, uitgegeven door het Kabinet van de Minister van Gelijke Kansen, is het eerste infomateriaal over de nieuwe antidiscriminatiewet en werd gelanceerd tijdens een persconferentie in de Senaat op 12 december 2002. Deze persconferentie werd georganiseerd naar aanleiding van de definitieve stemming van de wet.

4. **Allochtonen en Media**

In 2001 stelde het Minderhedenforum in de Vlaamse gemeenschap vast dat er weinig aandacht bestaat voor de wijze waarop allochtonen aan bod komen in de media. Dit bleek duidelijk uit een ontmoetingsdag tussen allochtonen en de VRT op 15 februari 2001. Soms lijkt het erop dat de media niet goed weten hoe ze met en over allochtonen kunnen communiceren. Tegelijk is de actieve participatie van allochtonen aan de media gering. Vanuit deze vaststelling startte het Forum, samen met andere partners (waaronder de VRT en het Vlaams Minderhedencentrum) een project met ontmoetingsdagen tussen allochtonen en media. Het Centrum voor gelijkheid van kansen zat mee in de stuurgroep en hielp bij de organisatie.

In 2002 vonden er drie provinciale ontmoetingsdagen in Antwerpen, Gent en Hasselt plaats, waar samen met de plaatselijke verenigingen werd nagedacht over hoe een stap vooruit kan gezet worden. Er werd vooral over twee belangrijke thema's gedebatteerd: enerzijds over de beeldvorming rond allochtonen in de media en anderzijds over de participatie door allochtonen aan de media. De bevindingen van deze ontmoetingsdagen zijn tijdens een slotconferentie in Brussel in 2003 bekend gemaakt.

5. Varia

Zoals elk jaar had het Centrum **talrijke bezoeken** van organisaties, studenten, buitenlandse instanties die het Centrum beter wilden leren kennen.

Daarnaast waren er ook weer **vele aanvragen voor informatie, documentatie of materiaal** (+/-1000) . Dankzij de nieuw uitgebouwde website "agenda respect", waar heel wat informatie terug te vinden is, kunnen deze mensen veel sneller geholpen worden.

BESLUIT

Op stap naar diversiteit

2002 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin het debat over de overgang van een antiracisme-wetgeving naar een ruimere antidiscriminatie-wetgeving definitief beslecht werd en de nieuwe wet zowel in de Kamer als in de Senaat gestemd werd.

De nieuwe wetgeving maakt de bestaande antiracismewetgeving niet ongedaan, maar maakt ze nog krachtiger terwijl ze tegelijk nieuwe discriminatiegronden wettelijk strafbaar stelt, nl. de niet-rationale discriminaties. Tegelijk worden ook burgerrechtelijke bepalingen in de wet ingevoegd.

Racismeklachten

Algemeen

In dit laatste Jaarverslag waarin enkel over racismeklachten gedetailleerd bericht wordt, stellen we vast dat er 1.316 dossiers geopend werden. De tendensen van 2001 blijven aangehouden.

Klachten over openbare dienstverlening, waar het vaak eigenlijk eerder over verblijfsproblemen gaat, blijven op de eerste plaats staan.

Tewerkstelling staat op de tweede plaats en hier gaat het dus volop om discriminatie. In de volgorde komen dan nadien: samenlevingsproblemen, problemen met de ordediensten en uit het onderwijs.

In 2002 werden 97 klachten neergelegd tegen de politie, wat een lichte stijging is tegenover 2001.

Opvallend is dat het Centrum het nodig gevonden heeft om een nieuwe rubriek te openen : racisme op het Internet, met meer dan 1 racismeklacht per week. Vroeger kwamen op het Centrum ook al reeds klachten toe over racisme op het Internet, maar dat gebeurde veel minder vaak, zodat er geen aparte rubriek voor geopend werd en dit onder media geklasseerd stond.

Algemeen gesproken, doen 60% van alle klachten die lokaliseerbaar zijn in een welbepaalde gemeente, zich voor in Brussel-19 en/of in een gemeente van de provincie Antwerpen. Discriminatie op de arbeidsmarkt komt vooral voor in Brussel-19 en in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant (72 %).

Tewerkstelling en huisvesting

De tewerkstellingsklachten kunnen gelijkmatig over drie categorieën uitgespreid worden : iets meer dan een derde van de klachten situeert zich bij de aanwervingen, een derde bij de ontslagen en iets minder dan een derde bij problemen op de werkvloer.

Tussen 1995 en 2002 was aanwerving 6 maal de eerste klacht in de tewerkstelling. Slechts 2 maal, in 2002 en 2001, stond 'arbeidsverhoudingen op de werkvloer', eerst geklasseerd. Maar 'arbeidsverhoudingen' staat meestal wel hoger geklasseerd dan 'ontslag', wat erop wijst dat de problematiek van tewerkstelling niet alleen een zaak

is van aanwerving en ontslag, maar ook van diversiteitscultuur binnen het bedrijf. De vakbonden zullen een rol moeten opnemen niet alleen bij aanwerving en ontslag, maar ook bij de zorg voor interculturele collegialiteit op de werkvloer.

In 2002 bereikten het Centrum ook meer klachten tegen een bedrijf dan in 2001 en alle jaren ervoor. Daaronder vallen klachten van tewerkstelling (64), maar kunnen ook klachten vallen van private dienstverlening (11) of in de media (4).

In de huisvestingsdossiers zijn de aangeklaagde instanties in 60 % van de gevallen privé-eigenaars. De rest van de problemen komt van zowel huisvestingsmaatschappijen als van vastgoedkantoren. Weigeringen lopen op tot 75 % van de huisvestingsdossiers. Problemen rond nabuurschap, relletjes en ruzies maken 25 % van de resterende dossiers uit. Problemen rond nabuurschap regelt het Centrum zo goed als altijd via bemiddeling.

Behandeling door Centrum

Meestal wordt bij discriminatie, algemeen gesproken, de 'herkomst' als oorzaak voor discriminatie opgegeven (34 %), maar meer dan vroeger ook 'godsdienst' (7,5 %). Waar het om godsdienst gaat, gebeurt dit in iets meer dan de helft van de gevallen in propagandamateriaal, en in de andere helft van de gevallen gaat het hetzij om onderwijs of internet.

Bij 40 % van de klachten bracht het Centrum een advies uit, in 33 % ging het Centrum over tot bemiddeling. Met andere woorden, drie op vier klachten worden door het Centrum via bemiddeling of advies afgehandeld.

In 2002 hebben 75 dossiers, d.w.z. een klacht op 17, naar het opstarten van een gerechtelijke procedure geleid. Om dit in een juister perspectief te plaatsen, moet men weten dat 1 klacht op 4 de beoordeling 'racisme' verkrijgt. Het gaat dus om 75 dossiers op ongeveer 329, d.w.z. sterk afgerond, 1 klacht op 4 is racistisch, en van de racistische klachten leidt 1 op ongeveer 4 naar het opstarten van een gerechtelijke procedure. (gemiddelde tussen 1995 en 2002 is 1 op 20)

Dat slechts 1 klacht op 4 als 'racistisch' beoordeeld wordt, betekent niet dat 3 klachten op 4 ongegrond zijn. Slechts 1 op 4 krijgt hetzij de beoordeling 'ongegrond' hetzij de beoordeling 'onbevoegd' mee. De helft van de klachten heeft met de kwaliteit van de dienstverlening te maken of bevat onvoldoende elementen om een grondige en evenwichtige beoordeling mogelijk te maken.

Georganiseerd racisme

Een opvallend fenomeen is dat inzake georganiseerd racisme, de leidende krachten van het Vlaams Blok te Brussel mede uit Franstaligen bestaan, leden van het voormalig bestuur van de Parti des Forces Nouvelles. Een dieptepunt wordt bereikt wanneer in mei 2002 een buurtbewoner onder invloed van die Blok-ideologie een familie van Marokkaanse afkomst in Schaarbeek om het leven brengt.

Burgerlijke partijstellingen

In 2002 besliste de Raad van Bestuur van het Centrum om in 26 dossiers een burgerlijke partijstelling in te dienen. Vier dossiers betreffen aanslagen op een synagoge, gaande van gewerschoten tot het gooien van molotovcocktails. Ook de gevel van een particulier werd beklad met antisemitische uitspraken. Het is jammer dat tot op heden geen enkel van die vijf antisemitische aanslagen opgelost werd. Dit is geen goed signaal.

In vijf gevallen, zes als men de situatie binnen het uitgaansleven meetelt, gaat het om effectief geweld, gaande van slagen en verwondingen tot het neerschieten van het slachtoffer.

Integratiebeleid

Op het vlak van de werkgelegenheid heeft het Centrum zijn medewerking verleend aan de oprichting van een federale dienst met het oog op de bestrijding van etnische discriminatie op het werk. Tegelijk is ook een website voor nieuwkomers opgestart : www.newintown.be.

Dit jaar schenkt het Centrum bijzondere aandacht aan de sport, met name het voetbal als instrument van kleurrijke gemeenschapsvorming.

Nieuwe migraties

Van de nieuwe organisatie van het Centrum, waartoe ook een Observatorium voor migraties behoort, wat ingaat in de loop van 2003, zijn realiteiten als het opvolgen van de werking van het Inad-Centrum en van de gesloten centra essentiële onderdelen, naast natuurlijk de studie van de migratiebewegingen.

Het Centrum stelt zich vragen bij de wettelijkheid van de opsluiting in het geval van minderjarigen en van ernstig zieken in de gesloten centra.

Een grote bezorgdheid bij het Centrum gaat ook uit naar het lot van de niet begeleide minderjarigen, voor wie nog altijd geen bevredigende oplossing op voldoende grote schaal in praktijk is gebracht.

Vormingsdienst

De Franstalige en Nederlandstalige vormingsdiensten hebben beide hun vormings- en sensibilisatiewerk verder gezet. Opvallend is de geleidelijke verschuiving over de jaren op het vlak van de bereikte doelgroepen. Het evolueert van ordehandhavers over ambtenaren meer en meer naar bedrijven.

Niet-rationele discriminaties

Op 12 december 2002 werd de wet ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding door de plenaire vergadering van de Senaat definitief goedgekeurd.

Daarmee is een belangrijke eerste periode, van tien jaar, van het Centrum afgerond. Voor het balans van die tien jaar, die onder de bevoegdheid van de voormalige raad van bestuur valt, wordt naar een apart volume verwezen.

Over die tien jaar is de evolutie deze geweest van bestrijding van racisme naar gelijkwaardigheid tegenover alle discriminaties. Daarom wordt naar die tweede wet ook verwezen als naar de algemene discriminatiewet.

Dit jaarverslag is het laatste geweest in zijn soort. Vanaf volgend jaar, onder het elan van een nieuwe raad van bestuur (die vanaf 2002 actief is) en van een nieuw directiecomité, het college, zal een nieuw soort jaarverslag

aangeboden worden, dat ongetwijfeld vollediger zal zijn voor wat de strijd tegen de discriminaties in hun algemeenheid betreft.

Niettemin zal de strijd tegen het racisme en tegen de discriminaties op basis van herkomst deel blijven uitmaken van de kern van de werking van het Centrum.

Ons jaarverslag van dit jaar licht ondertussen alvast de nieuwe wet toe en verduidelijkt de toepasbaarheid van die nieuwe wet aan de hand van enkele praktijkgevallen.